

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING

Inför planerad breddning av väg 23 mellan Huseby och Marklanda

Skatelöv och Vederlövs socknar i Alvesta och Växjö kommuner, Kronobergs län

Archaeological excavation, road 23 between Huseby and Marklanda
Skatelöv and Vederlövs parish, Alvesta and Växjö municipality, Sweden

FÖRKLARINGAR, antikvarisk bedömning och länsstyrelsens krav på åtgärder	
Fornlämning	Lämning som vid registreringstillfället bedömts omfattas av skydd enligt Kulturmiljölagen. Bedömningen kan enbart göras för lämning som kvarligger. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den är från forna tider, att den tillkommit genom äldre tiders bruk och att den är varaktigt övergiven och kan antas ha tillkommit före 1850. Till varje fornlämning hör ett så kallat fornlämningsområde, ett så stort område på marken som behövs för att bevara fornlämningen och ge den ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdet är inte ett bestämt område utan avgörs av länsstyrelsen och kan vara olika stort beroende på vilken lämningstyp det är och beroende av i vilken typ av topografi lämningen ligger. Om lämning/dess närområde berörs krävs tillstånd till ingrepp i fornlämning.
Övrig kulturhistorisk lämning	Används för lämningar som enligt rådande praxis vid registreringstillfället inte utgör fornlämning men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Används även för lämningstyper som inte består av en fysisk lämning, t.ex. Fyndplats, Plats med tradition och Fyndsamling. Då flertalet av dessa lämningar registrerats före kulturmiljölagens ändring 2014, kan bedömningen av dem komma att ändras. Lämningar med denna bedömning kan också, beroende på lämningstyp, indikera att fornlämning finns i området. För flera övriga kulturhistoriska lämningar rekommenderas därför samråd med länsstyrelsen om lämning eller dess närområde berörs. Annan lagstiftning kan även vara rådande och ge lämningen ett skydd.
Möjlig fornlämning	Anges för lämningar som kräver vidare utredning för att kunna bedömas som fornlämning. Lämningen ska vara bekräftad i fält och får inte enbart bestå av en uppgift om en lämning. Det är länsstyrelsen som beslutar om vidare utredning krävs, varför samråd krävs om lämning eller dess närområde berörs.
Ingen antikvarisk bedömning	En lämning som är helt undersökt, borttagen eller förstörd har inte någon antikvarisk bedömning. Det gäller också om den är registrerad utifrån en uppgift utan att vara bekräftad i fält, om den utgår på grund av felregistrering eller är överförd till en annan lämning. Lämningen har inget skydd enligt kulturmiljölagen.
Utredningsobjekt	Den antikvariska bedömningen har inte fastställts. Avser t ex boplatslägen där en arkeologisk utredning steg 2 krävs för att fastställa om det är en fornlämning. Det är länsstyrelsen som beslutar om vidare utredning krävs och hur stora områden som i så fall skall utredas.
FÖRKLARINGAR, åtgärdsförslag	
Arkeologisk utredning steg 1 (AU1)	Syftet med en arkeologisk utredning är att se om fornlämning berörs av projektet. Vid utredning steg 1 görs en genomgång av äldre kartor och arkiv, varefter hela ytan fältinventeras och nypåträffade lämningar registreras, dessa kan gå vidare till förundersökning. Vid AU1 markeras även ytor där lämningar kan tänkas påträffas under mark, dessa områden kan gå vidare till AU2.
Arkeologisk utredning steg 2 (AU2)	Vid en utredning steg 2 görs sökschaktning med grävmaskin eller rutgrävning för hand där jorden sällas, för att se om lämningar finns dolda under markytan.
Arkeologisk förundersökning (FU)	Syftet med denna är att karaktärisera och avgränsa fornlämning. Då tas också prover för t. ex. datering. Om en redan känd forn- eller kulturlämning berörs av exploatering kan länsstyrelsen besluta om en arkeologisk förundersökning utan att någon utredning behövs.
Arkeologisk undersökning (UN)	Vid undersökningen tas fornlämningen bort helt och hållet. Lämningen dokumenteras och kunskapen sparas därmed för framtiden. I särskilda fall kan en lämning, eller ett område med lämningar, bedömas ha så stora värden att den inte får tas bort.
Ingen åtgärd	Lämningen har inte bedömts hysa så stora värden att den kan bedömas som fornlämning, det kan vara t. ex. övriga kulturhistoriska lämningar. Om möjligt bör dessa lämningar bevaras då de är objekt som hjälper oss att tolka landskapets historia. Annan lagstiftning kan även vara rådande och ge lämningen ett skydd (t. ex. Miljöbalken, Plan- och bygglagen eller Skogsvårdslagen).

Författare: Bo Ulphielm arkeolog Specialist kulturmiljö, och Fredrik Engman, arkeolog/kulturgeograf, specialist kulturmiljö Sweco
 Interngranskare: Simon Säfström, Arkeolog, specialist kulturmiljö Sweco
 Sweco uppdragsnummer: 13009741

Handläggare Länsstyrelsen i Kronobergs län: Tim Schröder
 Länsstyrelsen diarienummer: 431-4011-2019, 2019-10-11

Innehållsförteckning

1. Abstract	5
2. Sammanfattning	5
3. Inledning	6
4. Syfte och genomförande	7
5. Topografi och fornlämningsmiljö.	10
6. Resultat av fältarbete	11
6.1 L1953:533/Skatelöv 212:1	12
6.2 L1953:1129/Skatelöv 313:1	13
6.3 L1953:600/Skatelöv 316:1	15
6.4 L1952:8436/Skatelöv 441	20
6.5 L1951:128/Skatelöv 516	22
6.6 L1953:461/Skatelöv 70:1	25
6.7 L1951:125/Skatelöv Skatelöv 514.	27
6.8 L1953:9134/Vederslöv 544	30
6.9 L1953:5541/Vederslöv 136:1	31
6.10 L1953:5542/ Vederslöv 137:1.	33
6.11 Invid L1952:8491/Vederslöv 665	33
6.12 L1953:4964/ Vederslöv 39:1	35
6.13 L1953:9269/ Vederslöv 178	35
6.14 Sammanfattning av analysvar	37
7. Tolkning och vetenskaplig potential.	39
8. Administrativa uppgifter.	41
9. Referenser.	42

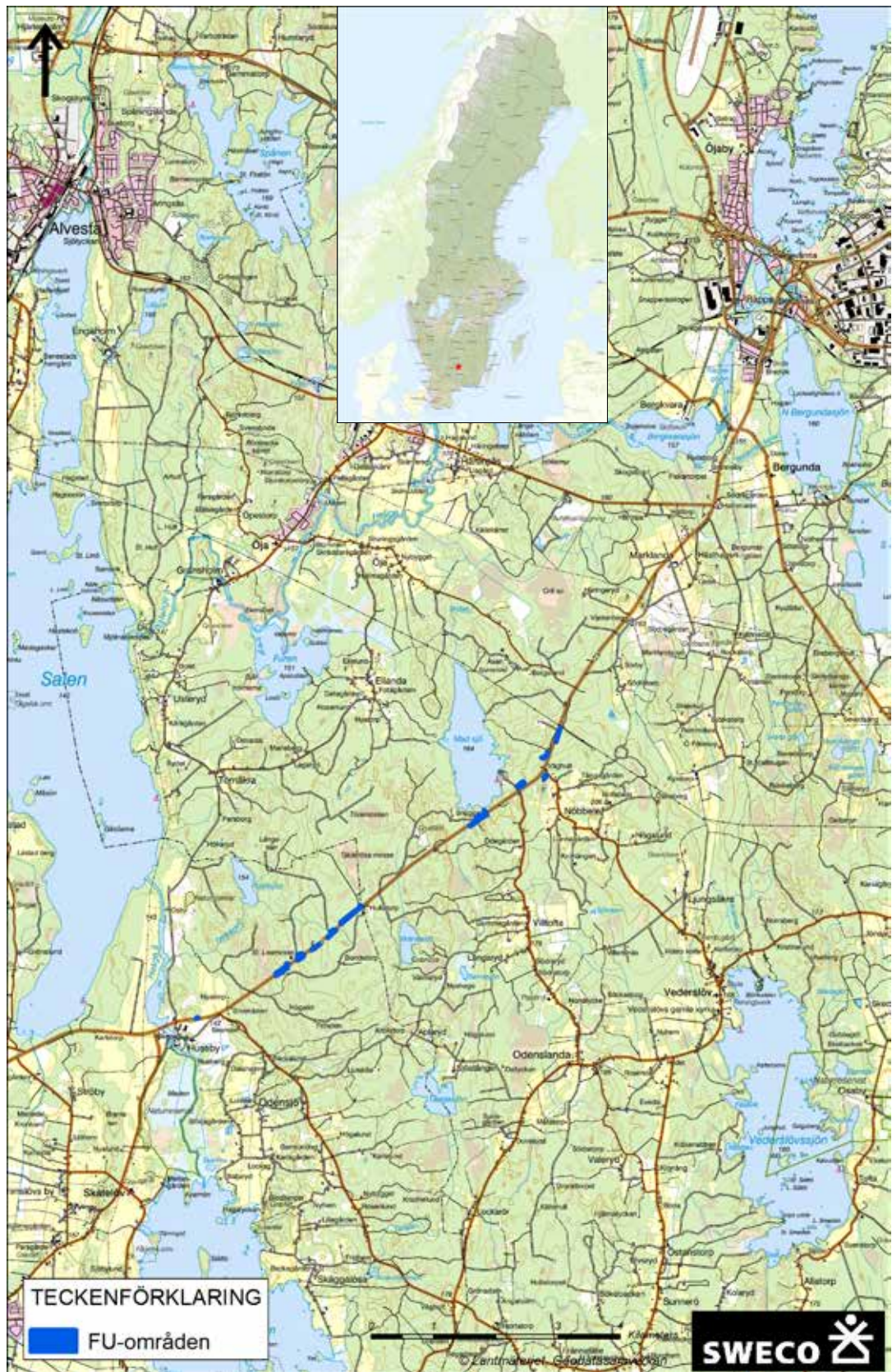
Bilagor

Bilaga 1. Tabell över påträffade forn- och kulturlämningar

Bilaga 2. Översiktskartor över vägplaneområdet (1-8) från söder

Bilaga 3. Rapport vedartsanalys

Bilaga 4. Rapport ¹⁴C-dateringar

Figur 1. Utdrag ur topografiska kartan med förundersökningsområdena markerade.

1 Abstract

Sweco carried out an archaeological excavation alongside road 23, at Skatelöv and Vederslöv parish, Växjö and Alvesta municipality, Kronoberg county, Sweden. The excavation comprised archive studies and excavation of 12 archeological sites.

The sites contained agricultural remains, mainly clearance cairns but also the house of a small farmstead (torp). The farmstead was dated to the period of 1845-1901. After the use of the house the site has been used as a dump until the 1950s.

Before excavation, a thorough inventory and digital survey of agrarian remains were carried out in research areas.

The excavated clearance cairns have been dated by the carbon-14 method. 26 carbon samples were dated and the results show land use from the younger Bronze-age to the present in the area.

2 Sammanfattning

Inför breddning av väg 23 mellan Huseby och Marklanda har Sweco genomfört en arkeologisk förundersökning inom 12 områden, varav huvuddelen består av fossil åkermark i form av röjningsröseområden.

De aktuella förundersökningsområdena är relativt små och få agrara lämningar har kunnat identifieras inom dem. Flera av områdena har endast avgränsats varvid det kunnat konstateras att lämningen inte berörs av aktuell vägplan eller att endast något enstaka röjningsröse som var skadat låg inom förundersökningsområdet varför områdena inte undersöktes vidare. Detta gällde för områdena L1953:533/ Skatelöv 212:1, L1953:461/ Skatelöv 70:1, L1953:9134/ Vederslöv 544, L1953:5542/ Vederslöv 137:1, L1953:4964/ Vederslöv 39:1. Tre av områdena har delats upp varvid nya områden med fossil åkermark registrerats (L2020:3395, L 2020:3430, L2020:3459).

Inom förundersökningsområdena har 15 röjningsrösen och en terrasskant undersökts genom att 13 långschakt tagits upp varvid profilen dokumenterats. Inom två områden upptogs även avbaningsschakt och sökschakt för att om möjligt påträffa fler agrarhistoriska lämningar eller boplatser. Inga nya agrara strukturer eller boplatzanläggningar påträffades vid förundersökningen.

Utöver fossil åkermark har ett torp förundersökts (L1951:125/ Skatelöv514). Målet var att skapa sig en bild av husgrundens storlek och eventuell fyndsammansättning i och i anslutning till husgrunden. Rikligt med porslin, järnfragment och enstaka keramik påträffades. Fynden kan dateras till 1800-talets slut fram till cirka 1950. Torpet ska ha brunnit ner 1901 och ett mindre brandlager kunde ses vid schaktningen. Troligen har endast en mindre del av huset brunnit och efter detta delvis använts som soptipp.

I anslutning till stensättningen L1952:8491/Vederslöv 665 upptogs sju sökschakt för att om möjligt påträffa lämningar efter aktiviteter som kan kopplas till den eventuella graven. Inom området bedömdes jordlagren varit omrörda vid senare tillfälle. Området metalldektades och en större järnklump och en gevärskula av bly påträffades. Fynden är av sentida karaktär och kan således inte kopplas till den eventuella graven.

Vid arbetet med att avgränsa röjningsröseområdena har även nya lämningar i form av en pottaskeugn (L2020:3439), hägnad (L2020:3447), kollbotten (L2020:3618) påträffats och registrerats i kulturmiljöregistret.

Totalt har 26 prover inskickats för vedart och ¹⁴C-analys. I de flesta fall har två prover per undersökt röjningsröse skickats in. Proverna har i möjligaste mån tagits från olika delar av röjningsröset i syfte att belägga eventuella stratigrafier.

Dateringarna spänner över en tidsperiod från äldre bronsålder till historisk och modern tid, och visar på ett markutnyttjande över mycket lång tid i områden som idag är skogsmark. Resultaten visar att 16 prover var från medeltid, eller äldre medan 10 prover var från historisk tid och yngre.

Den vetenskapliga potentialen för området som helhet är stor då det visar på ett fluktuerat användande av området med en etableringsfas under bronsålder/äldre järnålder där man anlägger gravar för att markera ianspråktagandet av marken. Under den yngre järnåldern sker en nedgång varefter en ökad odling sker under medeltid, möjligen initierad av frälset i området. De många dateringarna från medeltid visar att gårdar från denna tid kan finnas i närområdet. Området förefaller sedan följa den generella trenden med en nedgång i röjning under senmedeltid. Markerna kan fortsatt ha nyttjats för exempelvis bete men att detta inte avsatt några spår i det daterade materialet. Under 1600-tal och framåt intensifieras markanvändningen i området och under denna tid är det inte bara agrara verksamheter som avsätter spår i området. Även Huseby bruks behov av träkol syns i form av ett stort antal kolbottnar. Inom området sker även en kraftig torpexpansion som kan beläggas åtminstone från 1800-talet och framåt.

Den vetenskapliga potentialen för de aktuella förundersökningsområdena bedöms som liten då de är små och inom ramen för förundersökningen har det stora flertalet av agrarlämningarna kommit att undersökas. En fortsatt undersökning av nu aktuella förundersökningsområden bedöms därmed inte kunna ge ny eller utvecklad kunskap.

3 Inledning

Med anledning av att Trafikverket planerar för att bredda väg 23 mellan Huseby och Marklanda sydväst om Växjö har Sweco genomfört en arkeologisk förundersökning på tolv platser längs med aktuell sträcka. De berörda fornlämningarna eller fornlämningsområden utgörs av fossil åkermark, område med fossil åkermark, lägenhetsbebyggelse, vägmärke och kolningsanläggning samt fornlämningsområde till en stensättning. För beskrivning av de enskilda fornlämningarna se bilaga 1.

Inför planerat vägprojekt genomfördes en arkeologisk utredning steg 1, redan år 1996 (Högrell&Stark 1996). Denna kompletterades år 2018 (Engman 2018). Vid dessa utredningar pekades flera områden ut som skulle kunna hysa lämningar under mark. För dessa områden genomfördes en arkeologisk utredning steg 2 under år 2019 (Lorentzon 2019). Inga nya lämningar framkom vid den arkeologiska utredningen steg 2.

Arbetet med nuvarande förundersökning komplicerades genom att avverkning av skogen endast påbörjats. Fältarbetet kom att präglas av flexibilitet där omflyttningar, med personal och TMA-bilar, fick göras mellan de olika områdena varefter skog och ris kunnat tas bort. En del av fältarbetet blev även att styra avverkning och utkörning av ris och timmer. Den plan som funnits med förundersökningen fick därmed ständigt förändras.

Förundersökningen genomfördes under slutet av november år 2019. Den sena årstiden är inte optimal för arkeologi då tolkning av jordlager blir svårare i de sämre ljusförhållandena. Det krävs också att man planerar vilka arbetsmoment som ska göras vid vilken tidpunkt på dagen. Schaktning och upptagande av schakt kunde göras på morgon och eftermiddag medan tolkning av jordlager och eftersökning av kol gjordes mitt på dagen när förhållandena var bättre. Vid fältarbetet har Fredrik Engman, Simon Säfström och Bo Ulfhielm, arkeologer vid Sweco deltagit.

Figur 2. Foto schaktning och avgränsning av husgrunden vid torplämningen Nybygget (L1951:125/Skatelöv 514). Bilden är tagen halv åtta på morgonen.

4 Syfte och genomförande

Syfte

Syftet med förundersökningen var att, för berörda delar av respektive fornlämningsområde fastställa och beskriva de berörda fornlämningarnas karaktär, tidsställning, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet med hjälp av ett vetenskapligt arbetssätt. För att kunna uppfylla länsstyrelsens krav på hög vetenskaplighet och klargöra lämningarnas potential, genomfördes förundersökningen i flera steg och anpassat till respektive område.

Då agrara lämningar undersöks handlar det, i de allra flesta fall, om att kartlägga dynamiska markutnyttjanden under långa historiska förlopp, där odling, inom hela eller delar av den röjda marken, över tid har varvats med kortare och längre uppehåll då bete eller igenväxning av marken tagit vid. Genom en kombination av analys av historiska källor, kartering av agrara formelement, undersökning och tolkning av utvalda ytors och formelements stratigrafi samt dateringar, ökar chansen att markutnyttjandet inom lämningen kan dokumenteras, tolkas och förklaras.

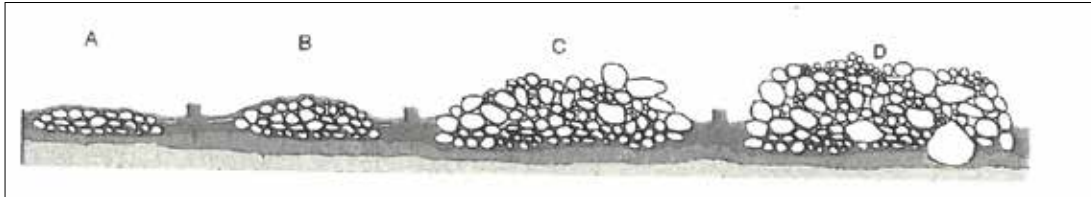
Förarbete och fältarbete

Arbetet påbörjades med en kompletterande kart- och arkivstudie där historiska kartor över området studerades och analyserades. Tidigare utredning och närliggande fornlämningar studerades och bedömdes. Vid kart- och arkivstudien har även höjddata och jordartskartor analyserats. Resultatet från kart- och arkivstudierna beskrivs under respektive område.

De registrerade fornlämningarna består av fossil åkermark i form av röjningsröseområden och en lägenhetsbebyggelse samt ett område i närheten av en registrerad stensättning.

Inom områden med fossil åkermark har en kartering av röjningsrösen och andra agrara lämningar genomförts inom förundersökningsområdet samt dess omedelbara närhet. Försök till avgränsning har även gjorts dels genom karteringen men dels också genom inventering och sondning.

Efter kartering har ett urval av berörda röjningsrösen undersökts genom att långschakt upptagits genom dessa för att erhålla en profil som dokumenterats. I röjningsrösen har kolprover för vedart och ¹⁴C-datering tagits. Långschaktens syfte har varit att om möjligt fånga upp skillnader i storlek, stenmängd och välvning. Utifrån detta har en klassificering gjorts i fyra klasser A-D, se figur 3.

Figur 3. Principskiss över röjningsrösetyper. A-B motsvaras av de som generellt betecknas som "av äldre karaktär". Typ C-D av "yngre karaktär" (Engman mfl 2015).

Inom två av områdena med fossil åkermark (L2020:3395, L1951:128/Skatelöv 516) har vegetationsavbaningar och sökschakt för boplatslämningar genomförts.

Figur 4. Upptaget långschakt inom röjningsröseområde L1951:128/Skatelöv 516.

I anslutning till den registrerades stensättningen (L1952:8491/Vederslöv 665) har sökschakt upptagits och området metalldetekterats.

Vid lägenhetsbebyggelsen L1951:125/Skatelöv 514 avbanades en yta invid torpet för att få fram en avgränsning av husgrunden. En provruta i husgrunden upptogs för att se eventuellt fyndmaterial. Jorden i provrutan sållades. Vid provrutsgrävning och i samband med ytan som avbanades användes metalldetektor.

Figur 5. Sällning av matjord i provruta i torplämningen Nybygget (L1951:125/Skatelöv 514).

Dokumentation

Alla schakt, anläggningar, prover och fynd har mätts in digitalt. Dokumentation har skett online med nätverks-RTK med mobila enheter i ArcGis Collector mot ArcGis server. Online-registrering har gjort att risken för att förlora data varit minimal. Påträffade forn- och kultur lämningar har registrerats och beskrivits i Kulturmiljöregistret i enlighet med Riksantikvarieämbetets riktlinjer.

Ett urval av arbetsmomenten dokumenteras med foto. Undersökta profiler av agrarhistoriska komponenter dokumenteras med foto och profilen beskrivs på en särskild blankett där en kontextskiss gjorts.

Figur 6. Inmätning av husgrund vid torplämningen Nybygget (L1951:125/Skatelöv 514).

5 Topografi och fornlämningsmiljö

Den planerade vägsträckningen passerar genom Bergunda, Vederslöv och Skatelöv socknar och fornlämningarna i dessa områden representerar nära nog alla förhistoriska tidsperioder. I området finns även flera lämningar från historisk tid i form av torpetableringar och utmarksbruk i form av kolbottnar med mera. Flera av stenåldersfynden kan knytas till sjösystemen kopplade till Mörrumsåns vattensystem. Brons- och järnåldern representeras av enstaka stensättningar och boplatslämningar i anslutning till förundersökningsområdena (exempelvis L1953:920/Skatelöv 412:1, L1953:898/Skatelöv 409:1, L1953:5556/Vederslöv 122:1). Området har dominerats av Huseby gods i söder och Bergkvara med Marklanda i norr. På godsens marker fanns ett flertal dagsverktorp. Vid järnbruket vid Huseby har det även förbrukats stora mängder med träkol vilket avsatt spår i området i form av ett flertal kolbottnar. Se kartor i bilaga 2.

Den yngre järnåldern representeras i Marklanda av ett större gravfält (L1955:9933/Bergunda 25:1) och Huseby i söder skulle kunna vara en av de Husby-orter vilka har kopplats till tidiga kungliga förvaltningsgårdar. När de etablerats är omtvistat men det kan ha varit redan under yngre järnåldern (Olausson 2000). Under 1200-talet förlorade husbygårdarna sin förvaltningsfunktion. Huseby bruk är utpekad som riksintressant miljö för kulturmiljövården, nummer G16 (Riksantikvarieämbetet 2013).

De för området karaktäristiska lämningarna efter odling i form av röjningsrösen är talrika i området. De är svåra att datera närmare till någon enskild epok. En grov uppskattning i äldre och yngre karaktär brukar vara möjlig men områdena kan ha återanvänts och därmed representera flera tidsskikt. Runt Växjö finns flera stora röjningsröseområden där gravar, skålgropsblock och boplatser återfinns inom områdena. Fornlämningsmiljöerna återspeglar således odling, bosättning och rituella aktiviteter från framförallt bronsålder och äldre järnålder (Jönsson 2008, Skoglund 2005).

Omfattande undersökningar av fossil åkermark har skett inom hela Småländska höglandet vilket visar på regionala skillnader där dateringarna från socknarna runt Växjö visar på en tidig uppodlingsfas under bronsålder och en kontinuerlig odling fram till medeltid till skillnad från undersökningar i Jönköpings län där den huvudsakliga uppodlingen förefaller ha skett från medeltid och framåt (Lagerås 2015).

Områdets topografi och övergripande fornlämningsmiljö har beskrivits i de tidigare utredningarna (Högrell & Stark 1996, Engman 2018). Kortfattat kan sägas att området ligger inom, vad man brukar benämna Sydöstra Småländs skogs- och sjörika slättområde. Karaktäristiskt för området är den småkuperade terrängen orsakad av berggrundens spricksystem. I området dominerar morän med varierande mäktighet, bitvis går berget i dagen inom utredningsområdet. Större sammanhängande odlingsmarker återfinns i Marklanda och ner mot Huseby.

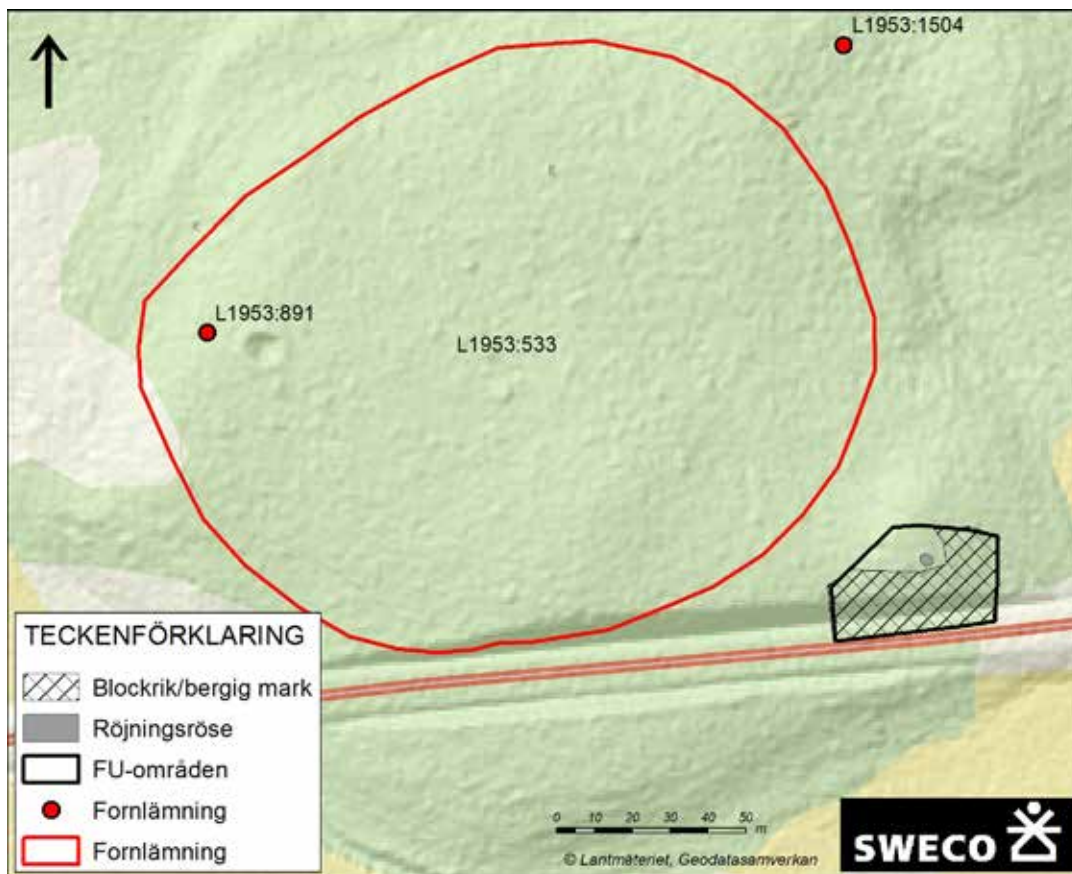
De berörda fornlämningarna var innan förundersökningen huvudsakligen skogbeväxta där barrskog dominerade. Inom förundersökningsområdet vid L1953:533/Skatelöv 212:1 bestod marken av ekbeväxt hagmark.

6 Resultat av fältarbete

Den aktuella vägplanen med breddning av befintlig väg innebär att det är relativt små områden som tas i anspråk. I anslutning till befintlig väg finns även vägskrävningar och täkter som tagits upp vid tidigare vägbyggande. Det innebär att det endast är mindre ytor som berörs av förundersökningarna och att dessa till delar är skadade av yngre markanvändning.

Fu-område	FMIS id	Lämningsstyp	Yta m ²	Kommentar
L1953:533	Skatelöv 212:1	Fossil åker, röjningsröseområde	1 060	
L1953:1129	Skatelöv 313:1	Fossil åker, röjningsröseområde	12 250	Omfattar även dagens väg 23
L1953:600 Västra delen	Skatelöv 316:1	Fossil åker, röjningsröseområde	9 530	Omfattar även dagens väg 23
L1953:600 Östra delen	Skatelöv 316:1	Fossil åker, röjningsröseområde	2 850	Omfattar även dagens väg 23
L1952:8436 och L1951:128	Skatelöv 441 och 516	Fossil åker, röjningsröseområde	5 650	Omfattar även dagens väg 23
L1953:461	Skatelöv 70:1	Fossil åker, röjningsröseområde	13 500	
L1951:125	Skatelöv 514	Lägenhetsbebyggelse		Ingår i område L1953:461/ Skatelöv 70:1
L1953:9134	Vederslöv 544	Område med fossil åkermark	2 560	
L1953:5541	Vederslöv 136:1	Fossil åker, röjningsröseområde	12 180	Omfattar även dagens väg 23
L1953:5542	Vederslöv 137:1	Fossil åker, röjningsröseområde	6 180	
L1952:8491	Vederslöv 665	Stensättning	2 620	
L1953:4964	Vederslöv 39:1	Område med fossil åkermark	2 920	
L1953:9269	Vederslöv 178	Fossil åker, röjningsröseområde	5 580	
Summa förundersökningsyta			76 880	

Figur 7. Tabell över FU-områden med ytor och kommentarer.

Figur 8. Karta över förundersökningsområde invid L1953:533/Skatelöv 212:1

6.1 L1953:533/ Skatelöv 212:1

Aktuellt förundersökningsområde ligger öster om markeringen för L1953:533/Skatelöv 212:1. Mellan den registrerade lämningen och förundersökningsområdet är en mindre obrukad svacka. Större delen av förundersökningsområdet består av blockrik, ej brukad mark. I förundersökningsområdets nordvästra del är en mindre del som är stenröjd och i detta område finns ett röjningsröse. Röjningsröset är cirka 3 meter i diameter och 0,4 meter högt av 0,2-0,4 meter stora stenar. Mitt i röjningsröset växer en större ek cirka 1 meter i diameter.

Ingen undersökning genomfördes då det bedömdes att eken och dess rötter skadat röjningsröset samt att det skulle vara svårt att erhålla en bra bild av röjningsrösets uppbyggnad.

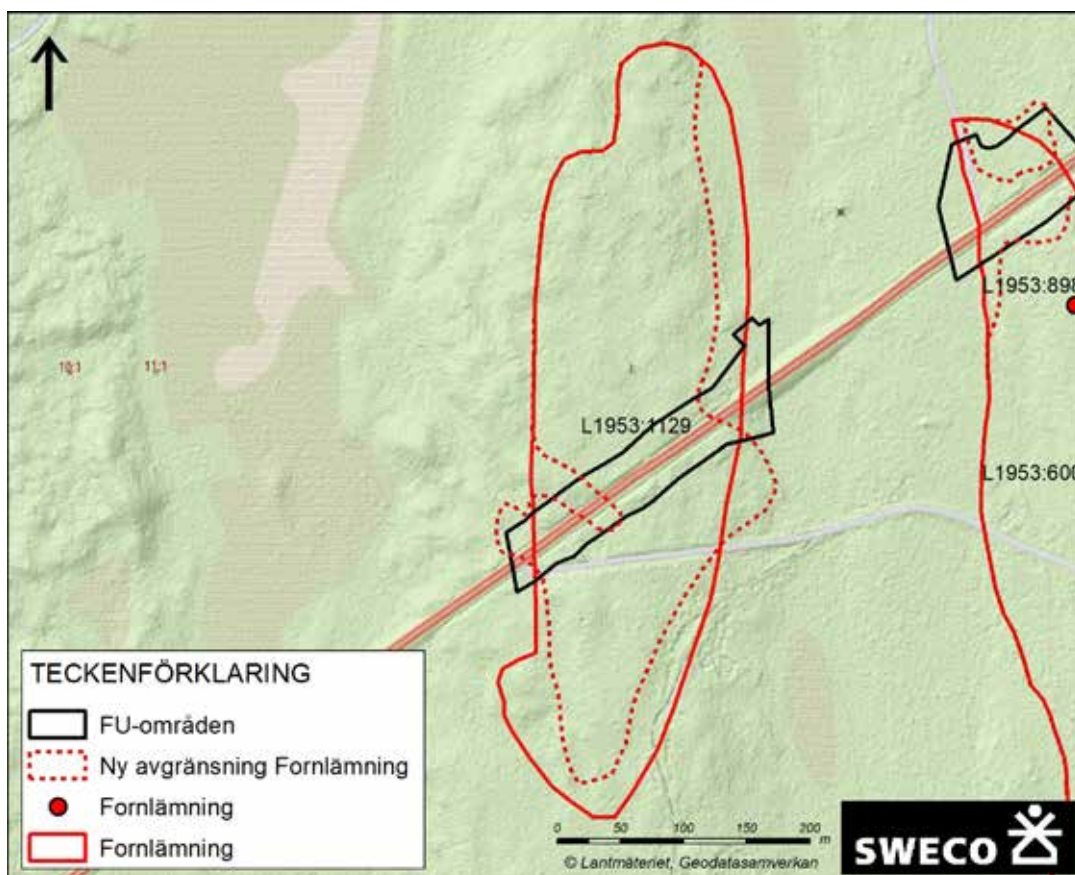
Tolkning och vetenskaplig potential

Bedömningen är att området inte hyser några vetenskapliga kvaliteter som kräver fortsatt undersökning.

Figur 9. Foto på det enda röjningsröset inom förundersökningsområde invid L1953:533/Skatelöv 212:1.

6.2 L1953:1129/Skatelöv 313:1

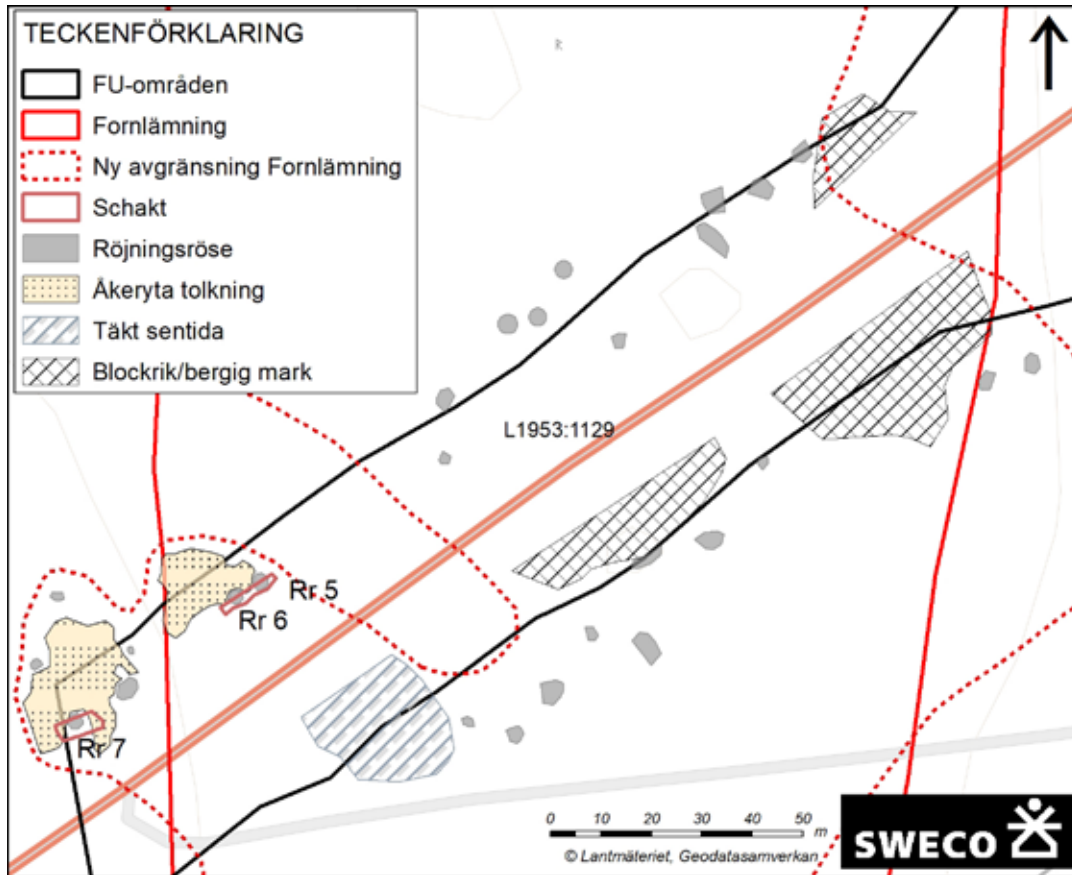
Aktuellt förundersökningsområde ligger i fornlämningens centrala del. Initialt genomfördes en kartering av lämningar inom förundersökningsområdet och en avgränsning gjordes av den registrerade fornlämningen. Vid avgränsningen kunde det konstateras att en viss justering av fornlämningens utsträckning behöver göras. Fornlämningen blev något mindre i nordöst och i söder.

Figur 10. Översikt fornlämning L1953:1129/Skatelöv 313:1 med den nya avgränsningen av lämningen..

Inom förundersökningsområdets södra del, söder om riksväg 23, fanns flera täkter och endast ett röjningsröse mättes in i detta område. Detta röse kan troligen kopplas till täktverksamheten och utgör snarare en skrotstenshög, varför det inte undersöktes. I anslutning till detta går även rikstelekabeln varför undersökning inte var möjlig.

I förundersökningsområdet, norr om riksväg 23, karterades nio röjningsrösen. Endast röjningsrösen i områdets västligaste del var intakta medan de i öster var skadade av dels en skogsväg och dels av skogsmaskiner. Undersökningen koncentrerades därför till detta västligaste område. Profil upptogs genom tre av röjningsrösena Rr 5, Rr 6 och Rr 7.

Figur 11. Detalj över förundersökningsområdet, fornlämning L1953:1129/Skatelöv 313:1.

L1953:1129/Skatelöv 313:1 - Röjningsröse 5 och 6

Röjningsrösen 5 och 6 var belägna i västra delen av röjningsröseområdet. Rösen 5 var övertorvade, med en flack, respektive svagt välvd, profil enligt typ A. Formen var närmast rund, 3,6 respektive 2,4 meter i diameter och cirka 0,3 meter höga med en totalhöjd av 0,5 meter. I båda anläggningarna hade röjningsstenen lagts på, och intill, större markfasta block. I sektion framträdde ett upp till 0,15 meter tjockt matjordslager mellan rösen samt väster om röse 6. Inga tydliga faser kunde påvisas, utan de förefaller vara upplagda vid en röjningsfas.

I anslutning till röjningsrösen 5 var en oregelbunden åkeryta, 20x16 meter med röjd mark som avgränsades av stenigare mark runt i kring samt lägre och sankare mark i nordost.

I anslutning till röjningsrösen 5 var en oregelbunden åkeryta, 20x16 meter med röjd mark som avgränsades av stenigare mark runt i kring samt lägre och sankare mark i nordost.

Figur 12. Röjningsröse 5 i sektion. Röjningsstenen är upplagd ett markfast större stenblock.

Två prov togs ur vardera röjningsröse för vedartsanalys och ¹⁴C-analys. Resultatet visar att proverna från röjningsröse 5 bestod av ek och tall medan båda proverna från röse 6 var gran. Dateringen för provet med ek i röjningsröse 5 blev 690-880 e.Kr, det vill säga yngre järnålder (Ua-65878). Övriga prover visade på sen historisk tid, 1600-talets slut eller yngre (Ua-65879, Ua-65880, Ua-65881).

L1953:1129/Skatelöv 313:1 - Röjningsröse 7

Röjningsröse 7 var beläget i den västra kanten av röjningsröseområdet. Röset var anlagt mellan två markfasta stenblock och var kraftigt övertorvat. Det hade en flack profil av den äldre typ A och bestod av 0,1-0,3 meter stora stenar lagda i två lager. Röset var närmast runt med en diameter på 2,5 meter och en höjd av 0,3 meter. I sektion framträdde ett upp till 0,08-0,12 meter tjockt matjordslager på båda sidor om röset.

Kring röset identifierades en oregelbunden åkeryta, 30x18 meter stor och omgiven av fyra röjningsrösen i kanten.

Två prover för datering och vedartsanalys togs från anläggningen botten. De visar en samstämmig datering till tiden efter 1600-talets mitt. Båda proverna var av tall.

Tolkning och vetenskaplig potential

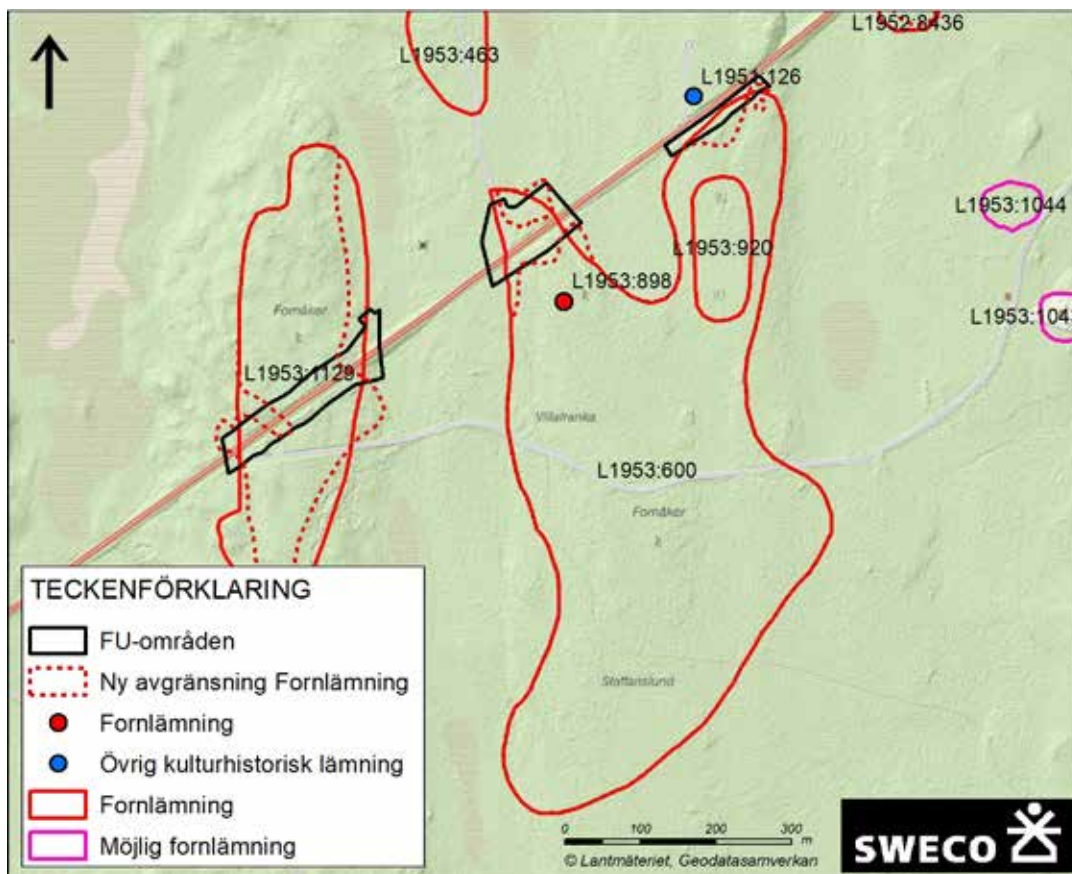
De undersökta röjningsrösen ligger inom en fornlämning med omkring 300 rösen. Flertalet av dessa ger ett ålderdomligt intryck och samtliga röjningsrösen som nu undersöktes var små, flacka och av äldre karaktär. Det var därför förvånande att fem av sex dateringar var från historisk/modern tid, medan ett prov daterades till yngre järnålder, vilket även var av ek som kan ha en hög egenålder. Det är tydligt att även om röjningsröseområdet har en förhistorisk upprinnelse, har området också brukats i senare tid. Det förekommer inom fornlämningen rösen av yngre karaktär och i närområdet finns flera torp. Någon brukad mark i senare tid har inte kunnat beläggas i de historiska kartorna. Dock är det tillgängliga kartmaterialet magert.

De kvarvarande röjningsrösen inom förundersökningsområdet är till största del skadade av skogsmaskiner och skogsväg varför den vetenskapliga potentialen bedöms som liten för kvarvarande del av förundersökningsområdet.

6.3 L1953:600/ Skatelöv 316:1

Inom fornlämning L1953:600/Skatelöv 316:1 har förundersökning genomförts inom två separata delar, en västlig och en östlig. En justering av avgränsning har gjorts inom förundersökningsområdenas närhet. En översiktlig besiktning av den registrerade fornlämningen gjordes varvid det kunde konstateras att röjningsrösen är från olika tider, varav flera är av yngre karaktär; större, toppigare och med större stenmaterial. Dessa yngre röjningsrösen kan troligen kopplas till den torpetableringsfas som skett i området, då torpet Villa Franka upprättas cirka 200 meter söder om förundersökningsområdet. Det är oklart när torpet etableras men det är känt sedan mitten av 1800-talet (Skatelövs hembygdsförening 1994).

Inom den västliga delen kunde inga röjningsrösen ses inom förundersökningsområdet söder om riksväg 23. Marken var till största delen blockrik och berget gick bitvis i dagen. Röjningsrösen kunde konstateras söder om förundersökningsområdet. Norr om riksväg 23 var området skadat av stormfällan och vid undersökningstillfället fanns skog (planterad granskog ca 20 år gammal) i områdets västligaste del. Då detta område var åtskilt från övriga området registrerades det som en egen lämning, L2020:3395. I nedanstående röjningsrösebeskrivning och tolkning behandlas dock området som en helhet.

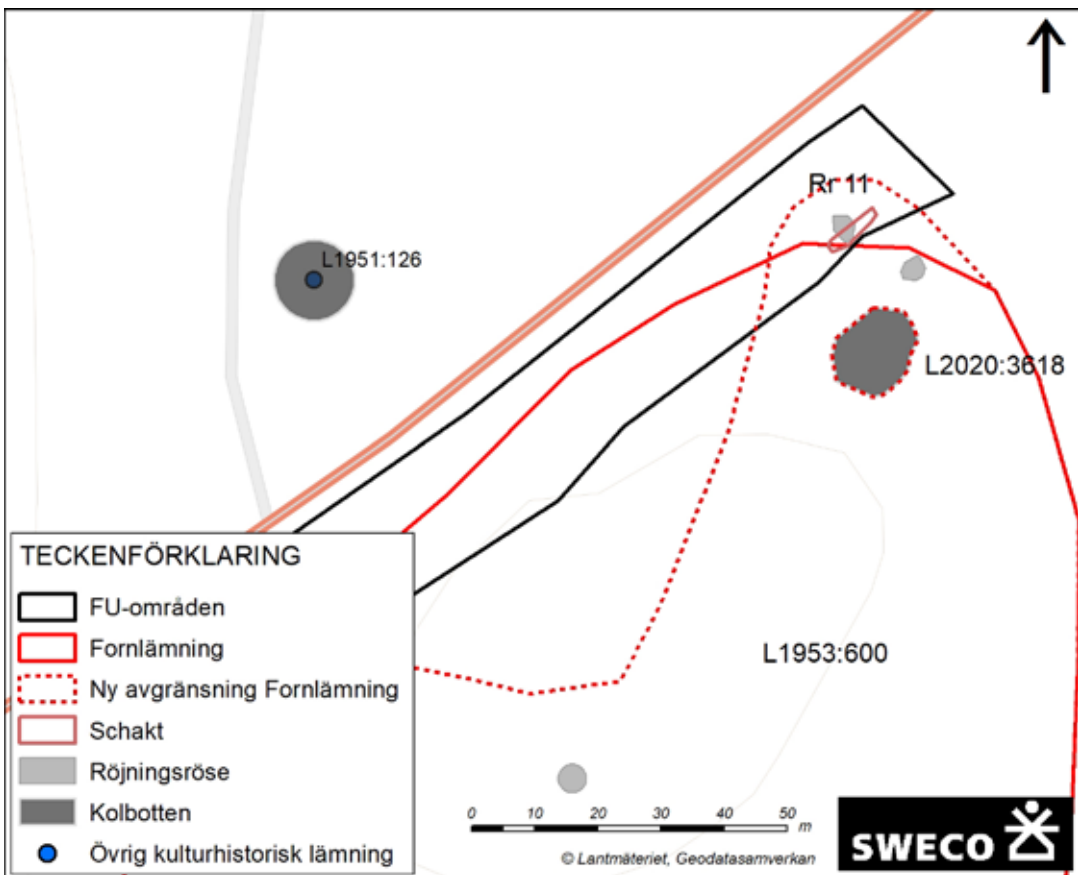
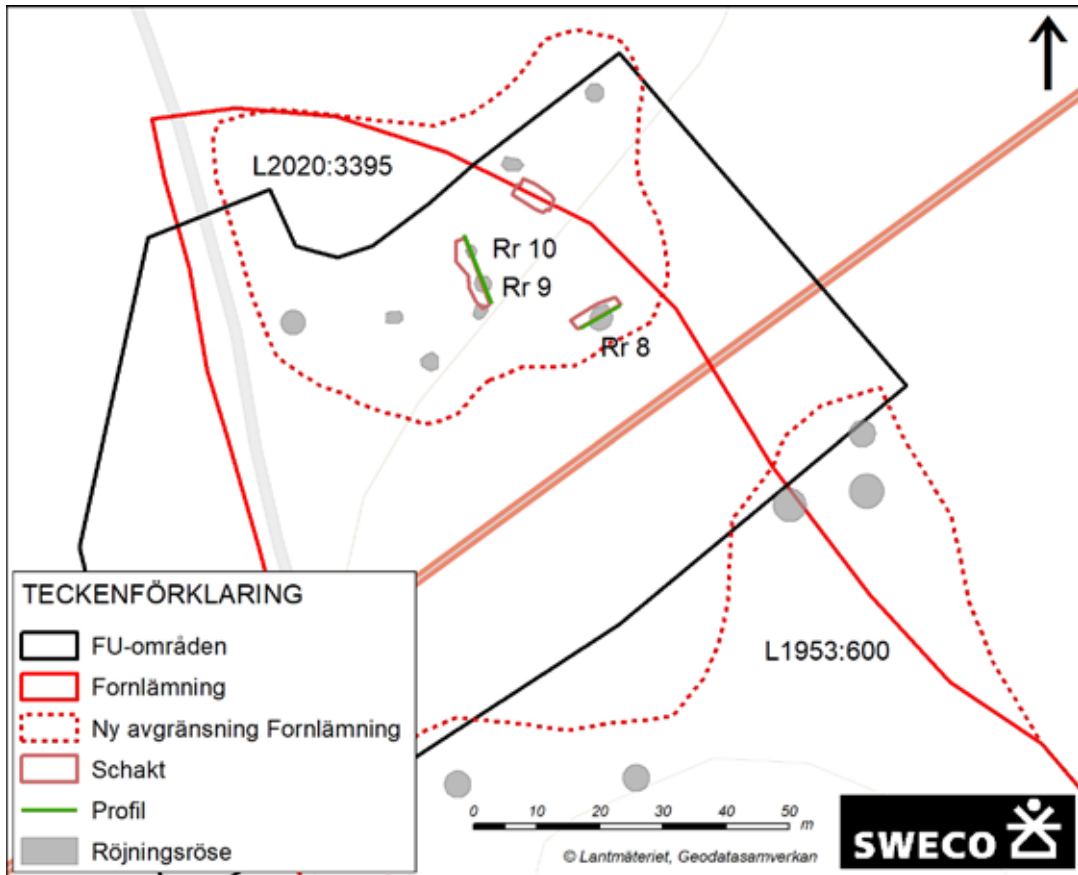
Figur 13. Översikt fornlämning L1953:600/Skatelöv 316:1 med den nya avgränsningen av lämningen. Se även detaljerad karta.

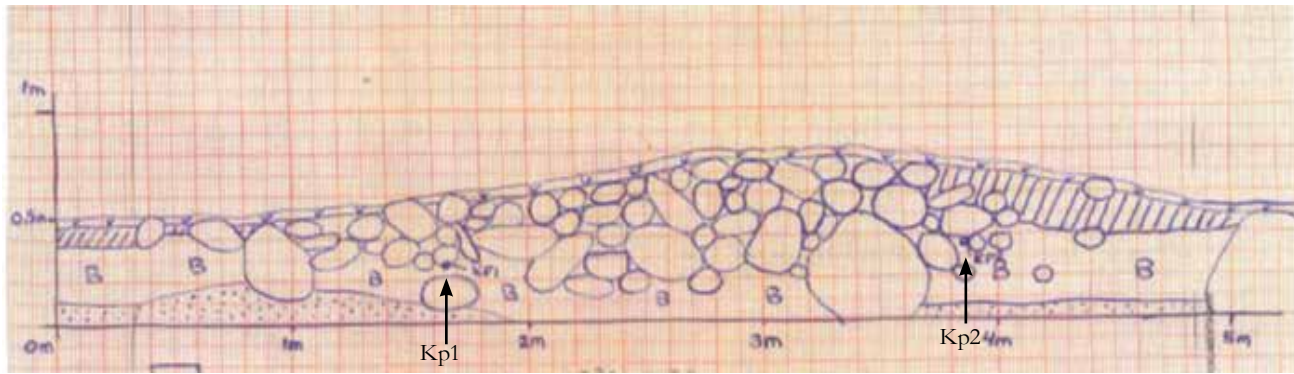
Åtta röjningsrösen karterades inom förundersökningsområdets nordvästra del (L2020:3395), varav tre bedömdes vara tillräckligt oskadade av stormfällena varför de undersöktes (RR 8, 9, 10). Vid undersökningen konstaterades ytterligare ett röjningsröse i anslutning till ett av profilschakten. Med anledning av detta gjordes en mindre avbaning samt sondning i området för att se om ytterligare röjningsrösen kunde påträffas.

Inom områdets östra del fanns endast ett röjningsröse inom förundersökningsområdet, röjningsröse 11. Söder om detta återfanns flera röjningsrösen samt en kolbotten efter en resmila. Den har registrerats i kulturmiljöregistret som L2020:3618. Norr om vägen finns ytterligare en kolbotten (L1951:126) som registrerats vid den tidigare arkeologiska utredningen (Engman 2018).

Figur 14. Motstående sida överst. Detalj över det västra förundersökningsområdet, fornlämning L1953:600/Skatelöv 316:1. Vid avgränsning registrerades området norr om väg 23 som en egen lämning L2020:3395.

Figur 15. Motstående sida nederst. Detalj över det östra förundersökningsområdet, fornlämning L1953:600/Skatelöv 316:1. Vid avgränsning registrerades en kolbotten söder om förundersökningsområdet (L2020:3618).

Figur 16. Röjningsröse 8 i sektion, med provtagningspunkter för ¹⁴C prov.

L1953:600/ Skatelöv 316:1 - Röjningsröse 8

Röjningsröse 8 var beläget norr om riksväg 23 och i den västra delen av röjningsröseområdet (L2020:3395). Röset var runt, 4,5 meter diameter och bestod av 0,1-0,4 meter stora stenar, i upp till fem skikt. Totalhöjden var 0,6 meter och profilen svagt välvd, av typ B. I sektion framträdde ett matjordslager under torvlagret både öster och väster om röset. Matjordslagret bestod av sandblandad jord och var i söder knappt 0,1 meter tjockt. I väster var matjorden upp till 0,25 meter tjockt och överlagrade till delar odlingsstenen. I anslutning till röset var en oregelbunden åkeryta, cirka 70x50 meter stor.

Två kolprover skickades in för analys. Trädslagen utgjordes av al och asp. Provet med al kunde dateras till, 770-950 e.Kr. vilket innebär vikingatid (Ua-65884). Det andra provet var äldre, cirka 260-420 e.Kr (Ua-65885).

L1953:600/ Skatelöv 316:1 - Röjningsröse 9 och 10

Röjningsröset 9 och 10 låg centralt på den identifierade åkerytan norr om vägen. Båda var mindre röset upplagda kring ett markfast mittblock och med en välvd profil av typ B. Storleken var 2-3,5 meter diameter, totalhöjden 0,5 meter och röset var uppbyggda av 0,1-0,4 meter stora stenar. I sektion framträdde ett 0,8-0,15 meter tjockt matjordslager vilket gick ända fram till kanten av röset och ställvis överlagrade odlingsstenar.

Två prov från varje röjningsröse togs för vedartsanalys och ¹⁴C-datering. I röse 9 var materialet björk, och dateringen blev medeltida, cirka 1300-1400 e.Kr (Ua-65886 och Ua-65887). I röse 10 var vedarten hassel, vilket är ett trädslag som kan antas ha en relativt låg egenålder. Dateringarna blev här skilda. Det ena provet åldersbestämdes till medeltid och inom samma intervall

som de båda proverna från röse 9 (Ua-65888). Nästa datering blev äldre järnålder, cirka 400-540 e-Kr (Ua-65889).

Figur 17. Röjningsröse 9 i sektion.

L1953:600/Skatelöv 316:1 - Røjningsröse 11

I det östliga förundersökningsområdet inom fornlämningen påträffades endast ett røjningsröse. Inom övriga delar, av förundersökningsområdet, var marken blockrik och berget gick i dagen. Söder om förundersökningsområdet påträffades en kolbotten (L2020:3618). Vid den översiktliga besiktningen inom den registrerade fornlämningen kunde det konstateras att røjningsrösen låg väldigt glest i dess östligaste del.

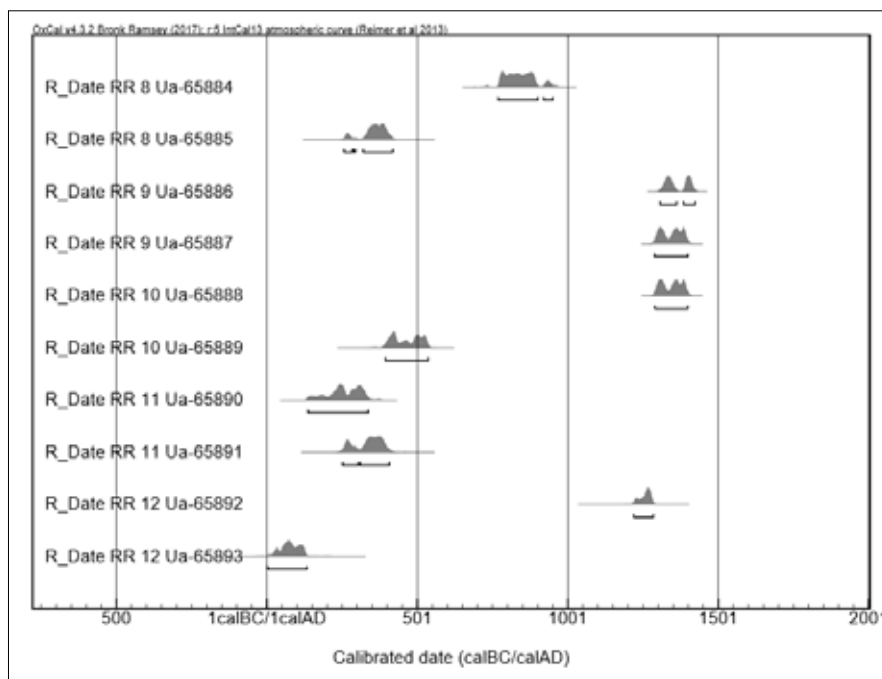
Det undersökta røjningsröset (RR 11) var flackt 3 meter i diameter och bestod av 0,2-0,3 meter stora stenar lagda invid ett markfast block. Totalhöjden var 0,5 meter. I sektion framträdde ett tunt matjordlager, 0,05-0,08 meter tjockt vilket överlagrades av blekjord.

De prover för ^{14}C analys som togs gav dateringar inom intervallet 140-340 e.Kr. respektive 250-410 e.Kr., det vill säga äldre järnålder (Ua-65890 och Ua-65891). Proverna var båda hassel och har alltså en låg egenålder.

Tolkning och vetenskaplig potential

Inom det västra förundersökningsområdet var marken kraftigt stört av stormfällan varför den vetenskapliga potentialen i detta område bedöms som låg även om ej undersökta røjningsrösen finns inom platsen. Inom det östra förundersökningsområdet har det enda røjningsröset undersökts och detta område bedöms därmed vara färdigundersökt.

Utifrån dateringarna ligger det nära till hands att tolka in två faser i røjningsröseområdets användning. Den första fasen var under äldre järnålder då åkrarna etablerades. Fyra av åtta dateringar var från denna period. Tre dateringar var medeltida med samstämiga åldersintervall kring 1300-talet. Intressant är att de två proverna från röse 10 gav en datering vardera i de båda åldersspannen. Slutligen resulterade ett prov i röse 8 en vikingatida datering, d.v.s. tidsmässigt mellan de båda spannen. I detta röse var också en äldre järnåldersdatering och här antyder dateringarna en horisontell stratigrafi. Den äldre dateringen togs från rösets kärna, med större block, medan den yngre dateringen togs närmare åkerkanten i norr (se figur 16).

Figur 18. Kalibrerade dateringar för undersökta røjningsrösen inom fornlämning L1953:600/Skatelöv 316:1.

Den äldsta dateringen, kring 200-talet e.Kr. fick röjningsröset i fornlämningens östra del. Denna ligger också endast 100 meter från ett registrerat boplatsoområde med skärvstensförekomst (L1953:920). Den förhistoriska upprinnelsen understryks dessutom av en grav i form av en stensättning centralt i området (L1953:898).

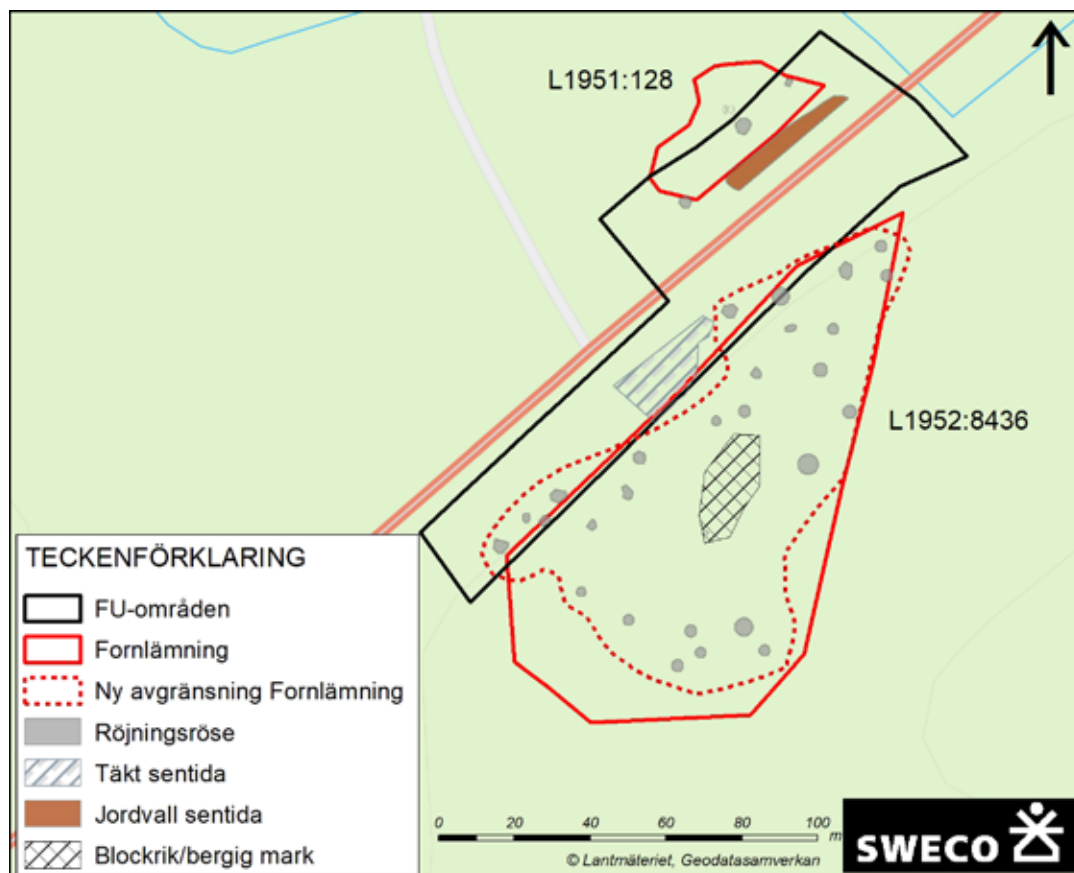
Det gick inte att påvisa några avgörande skillnader i form bland de rösen som omfattades av förundersökningen. Totalt identifierades 10 rösen inom ytorna och dessa var tämligen likartade, relativt små och flacka, uppbyggda kring ett mittblock och kraftigt övertorvade. Det kan antas att åkrarna kring dessa övergavs relativt tidigt. För detta talar bland annat att matjorden på några ställen överlagras av ett svagt blekjordslager. Längre söderut inom fornlämningen förekommer åkrar och rösen av yngre karaktär vilka kan kopplas till torpet med det exotiska namnet ”Villa Franca” som brukades in på 1900-talet.

6.4 L1952:8436/Skatelöv 441

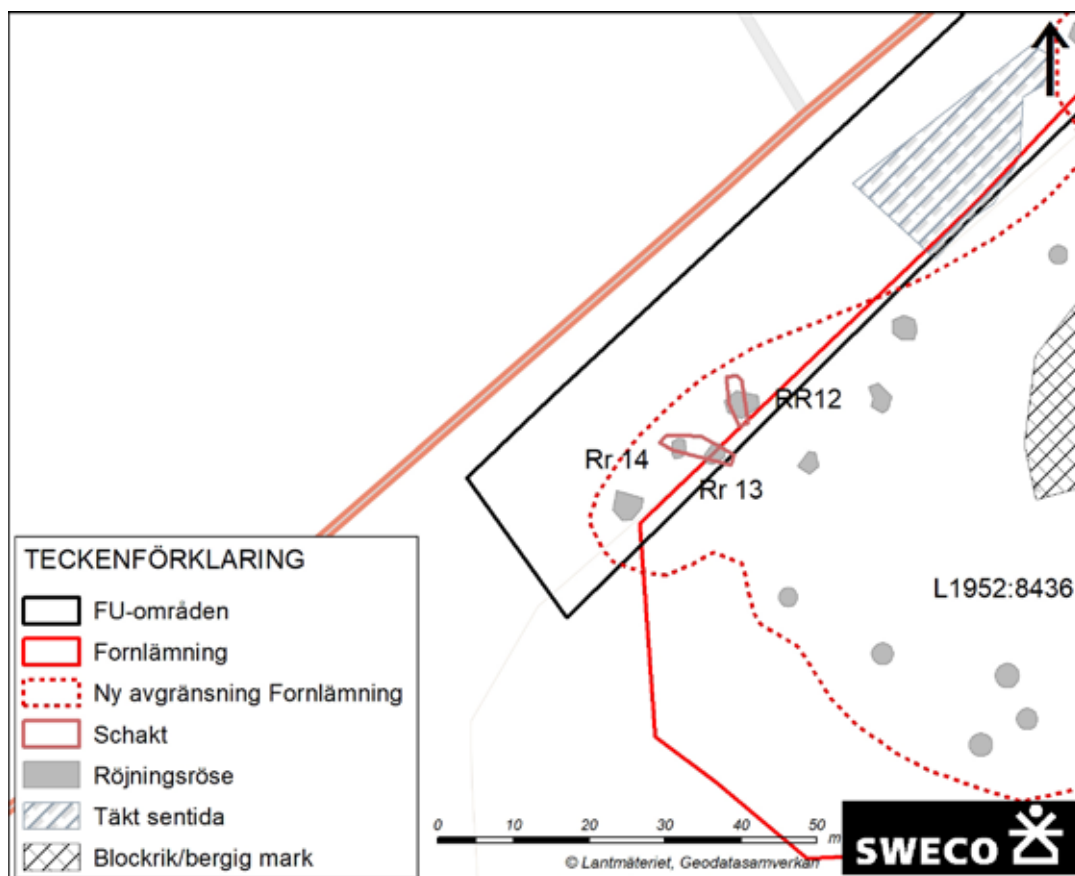
En kartering gjordes av området och röjningsrösenas grupperas runt en bergbunden höjd. Röjningsrösenas ligger relativt glest och vid förundersökningen gjordes en justering av lämningens utsträckning.

Centralt i förundersökningsområdet var en täkt. Inom förundersökningsområdet finns fem röjningsrösen. I områdets östra del gick en telekabel i anslutning till två röjningsrösen varför dessa inte undersöktes.

Tre röjningsrösen undersöktes i områdets västra del. Ett av dessa (RR 14) utgick då det var en naturlig förhöjning och inte ett röjningsröse.

Figur 19. Översikt över fornlämningarna L1952:8436/Skatelöv 441 och L1951:128/Skatelöv 516. Notera att utsträckningen för L1952:8436 har justerats.

Figur 20. Detalj över undersökta röjningsrösen inom fornlämningen L1952:8436/Skatelöv 441.

L1952:8436/Skatelöv 441 - Röjningsröse 12

Det undersökta röjningsröset var runt, 3,5 meter diameter och med en totalhöjd av 0,7 meter. Röset var jordblandat och bestod av 0,1-0,4 meter stora stenar med de större stenarna centralt. Profilen var välvd, närmast toppig. Ett matjordslager kunde iaktas i sektionen, främst i södra delen, där det var omkring 0,1 meter tjockt.

Figur 21. Fornlämning L1952:8436/Röjningsröse 12 i sektion.

Två ¹⁴C prover gav skilda dateringar, till medeltid respektive äldre järnålder (1230-1280 e.Kr. Ua-65892 och 0-130 e.Kr Ua-65893). Trädslaget i det äldre provet var ek, vilket innebär att provet kan ha en mycket hög egenålder. Det yngre provet var av björk.

L1952:8436/Skatelöv 441 - Röjningsröse 13 (14)

Röjningsröse 13 låg i sydvästra kanten av den identifierade åkerytan och. Röset var runt, 4 meter diameter och 0,3 meter hög av i huvudsak mindre stenar, 0,1-0,3 meter stora, upplagda mellan två markfasta stenar. Profilen var flack och i sektion framkom ett matjordslager på båda sidor om röset, upp till 0,1 meter tjockt.

Ett inskickat kolprov gav en datering till nyare tid, 1655-1950 (Ua-65894). Trädslaget var bok.

Tolkning och vetenskaplig potential

Dateringen av röse 12 stämmer mycket väl med de dateringar som erhöles från fornlämning L1953:600/Skatelöv 316:1 ovan, med två åldersspann: medeltid respektive äldre järnålder. Järnåldersdateringen är något äldre än de som erhöles där, men detta skulle kunna förklaras av att materialet, ek, har en hög egenålder. Provet från röse 13 daterades till historisk eller modern tid. Även om rösena ger ett ålderdomligt intryck finns det tydliga yngre inslag i närområdet. Den fossila åkern gränsar till mark som var uppodlad ännu på 1952 års ekonomiska karta och utgjorde där en del av brukningsmarken till bebyggelsen Bondetorp. En annan möjlighet att provet är recent och inte kopplat till äldre markanvändning.

Inom förundersökningsområdet bedöms ingen vetenskaplig potential finnas för vidare undersökningar.

6.5 L1951:128/ Skatelöv 516

L1951:128/ Skatelöv 516 är ett mindre område med röjningsrösen som troligen är en fortsättning på L1952:8436/ Skatelöv 441 som ligger söder om riksväg 23. Området avgränsas i väster och norr av bergbunden terräng och av sankare mark i öster. Området var avgränsat mot det sankare partiet genom att röjningssten lagts i kanten. En viss jordförskjutning från åkern, mot stenraden kunde ses. I anslutning till väg 23 finns en sentida jordvall. Vid förundersökningen undersöktes två röjningsrösen och i norr togs ett schakt upp för att avgränsa området mot den sankare marken. Inom området upptogs även ett sökschakt för att om möjligt lokalisera boplatsslämningar, se figur 23.

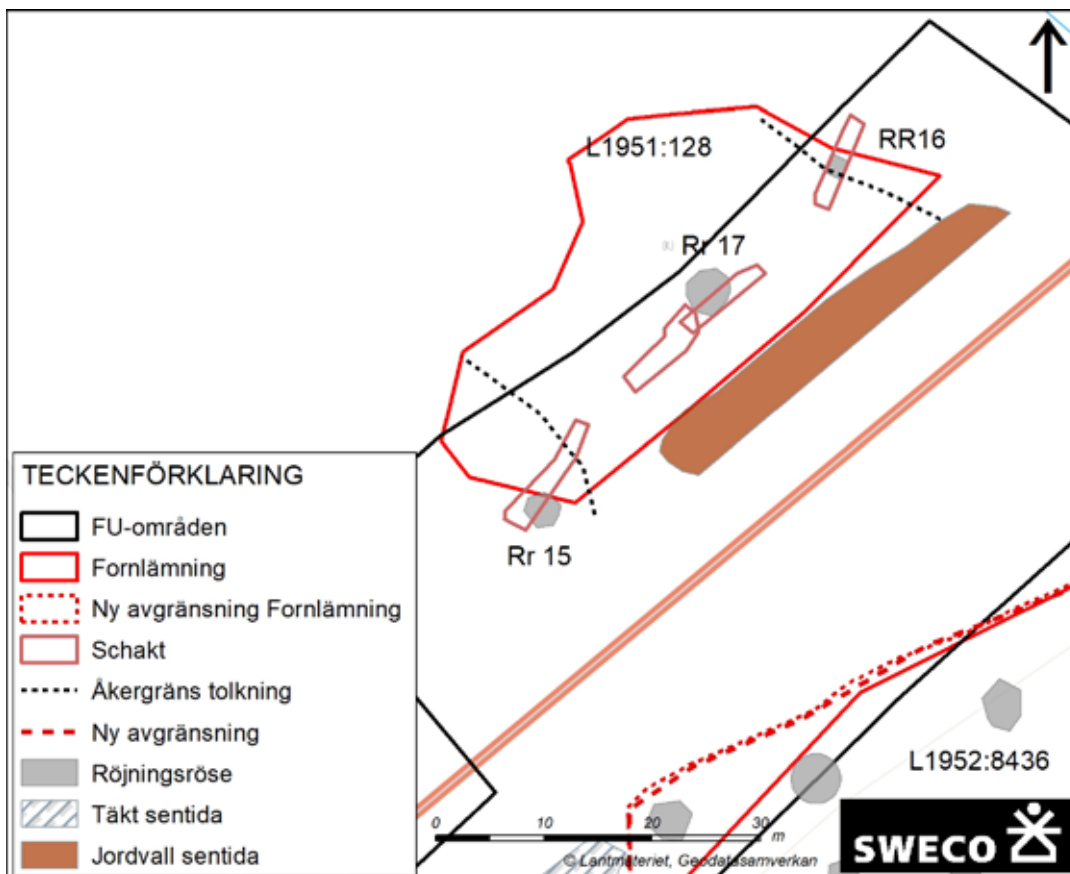
L1951:128/Skatelöv 516 - Röjningsröse 15

Det västligaste röjningsröset var lagt direkt på en berghäll. Röset var cirka 3 meter i diameter

och 0,4 meter högt. Profilen var flack och fyllningen jordblandad. Avståndet mellan den identifierade åkerytan i nordöst om röjningsröset var omkring 4,5 meter, och stenen har sålunda burits ett stycke istället för att läggas direkt vid åkerkanten som brukligt. I röset påträffades inget material som bedömdes lämpligt för provtagning, varför lämningen inte daterats.

Figur 22. Röjningsröse 15 upplagd direkt på berghäll på några meters avstånd från odlingsytan.

Figur 23. Detalj över undersökta röjningsrösen inom fornlämningen L1951:128/Skatelöv 516:1. Terrasskanten benämns RR 16.

L1951:128/Skatelöv 516 - Anläggning 16 (Rr16), terrasskant

Anläggning 16 låg i nederkant av en uppodlat terrassliknande yta. Lämningen utgjordes av en koncentration av den odlingssten som lagts upp längs kanten mellan terrassen och den intilliggande sankmarken. Detta framträdde tydligt i sektion. Väster om röset var ett tydligt matjords-skikt, 0,1 meter tjockt.

Två prover för vedart och ¹⁴C-analys skickades in. Dessa bestod av släktet Salix, d.v.s sälg, pil eller vide. Dateringen blev i båda fallen äldre bronsålder, 1640-1500 f.Kr (Ua 65895) respektive 1930-1750 f. Kr. (Ua 65896).

Figur 24. Foto på terrasskanten anläggning 16.

L1951:128/Skatelöv 516 - Röjningsröse 17

Det östra röjningsröset var cirka fem meter i diameter och 0,4 meter högt med jordblandad fyllning. I sektion framträdde ett 0,05-0,06 meter tjockt matjordslager på båda sidor om röset. I botten, under stenar, var ett äldre markyta med utbildat blekjordslager.

De två ¹⁴C prover som togs gav skilda dateringar. Den ena blev medeltid, 1290-1390 e.Kr (Ua-65897) och den andra kring övergången brons-/järnålder 750-400 f.Kr (Ua-65898). Trädslagen var rönn och björk.

Figur 25. Röjningsröse 17. Under odlingsstenen syns ett blekjordlager efter den tidigare markytan.

Tolkning och vetenskaplig potential

Åkerytan som identifierades var ungefär 40x20 meter stor, men då den var avskuren av vägen är det troligt att den ursprungligen varit sammanhängande med åkerytan på södra sidan. Åkern avgränsades av sankmark i norr där odlingssten kastats upp vid kanten. I övrigt var ytan förhållandevis stenfri och plan, och bedömdes ha viss potential att innehålla boplatslämningar. Tolkningen var också att röjningsröset centralt på området (röjningsröse 17) var lagt på en äldre brukningsyta. Därför avbanades ett område med maskin, dock kunde inga boplatslämningar påvisas i schaktet.

Det medeltida dateringen från röjningsröset ligger i linje med dateringen från södra sidan vägen och andra dateringar i närområdet. Den äldre dateringen är dock avsevärt äldre än de övriga järnåldersdateringarna. Slutligen är terrasskanten med två dateringar till äldre bronsålder. Att röjning skett under denna period kan inte uteslutas även om det inte förekommer några andra fornlämningar i närområdet som tyder på aktivitet under denna period.

6.6 L1953:461/ Skatelöv 70:1

L1953:461/ Skatelöv 70:1 var innan förundersökning registrerats som ett stort röjningsröseområde. Vid förundersökningen kunde det konstateras att en större del av den registrerade fornlämningens västra del, inom förundersökningsområdet, var sank och således bör lämningens utbredning justeras. En avgränsning av området mot sankare mark genomfördes. Även områdets östra del genomkorsas av en sankmark varför avgränsningen justerades även här och på så sätt bildas ett nytt område som registrerats som L2020:3430 i kulturmiljöregistret, se figur 26. Vid avgränsningen noterades även en stenmur (L2020:3447) och en pottaskeugn (L2020:3439), se beskrivning nedan.

I fornlämningens västra del var röjningsrösen av blandad karaktär med röjningsrösen av både äldre (flackare) och yngre (toppigare) karaktär. I de delar inom områdets östligaste del var röjningsrösen i huvudsak av yngre karaktär. I denna del var även lämningarna efter torpet Nybygget (L1951:125/Skatelöv514), se nedan. I fornlämningens nordöstra del ska ytterligare ett torp, Silverdalen, funnits. I socknen finns namnet Silverdalen på flera ställen. Enligt hembygdsföreningen har Peter Karlsson (född 1820, död 1895) och hans gemål Sissa Karlsdotter (död 1896) bott på torpet. I torpet var även änklungen Petrus Svensson (född 1828 och död 1910) inhytt (Skatelövskrönikan 1994). Någon avgränsning och beskrivning av torpet har inte gjorts.

Ny beskrivning av röjningsröseområdet:

Röjningsröseområde ca 1200x90-600 m (N-S) bestående av ca 500 röjningsrösen vilka är 2-11 m i diam och 0,2-1,2 m h av 0,2-0,8 m st stenar. I områdets Ö del återfinns de största röjningsrösen vilka kan kopplas till torpet Silverdalen (ej registrerat). I områdets V del är röjningsrösen av mer blandad karaktär. Vid arkeologisk förundersökning inför breddning av väg 23 justerades lämningens geometri i dess södra del. Se även Inventeringsbok.

L 2020:3430 Fossil åker, röjningsröseområde - Ny registrering

Den östra delen av lämningen L1953:461/Skatelöv 70:1 har registrerats som en egen lämning. Ny beskrivning:

Röjningsröseområde ca 530x90-150 m (N-S) bestående av ca 100 röjningsrösen, 2-8 m i diam och 0,3-0,8 m st av 0,2-0,7 m st stenar. Lämningen ingick tidigare i L1953:461/Skatelöv 70:1. Vid arkeologisk förundersökning inför breddning av väg 23 justerades lämningens geometri i SV.

L2020:3447 Hägnad, stenmur - Ny registrering

Inga röjningsrösen påträffades inom förundersökningsområdet, däremot påträffades en stenmur. Stenmuren var 19 meter lång 0,3-0,4 meter hög av 0,2-0,6 meter stora stenar och har registrerats som L2020:3447 i Kulturmiljöregistret.

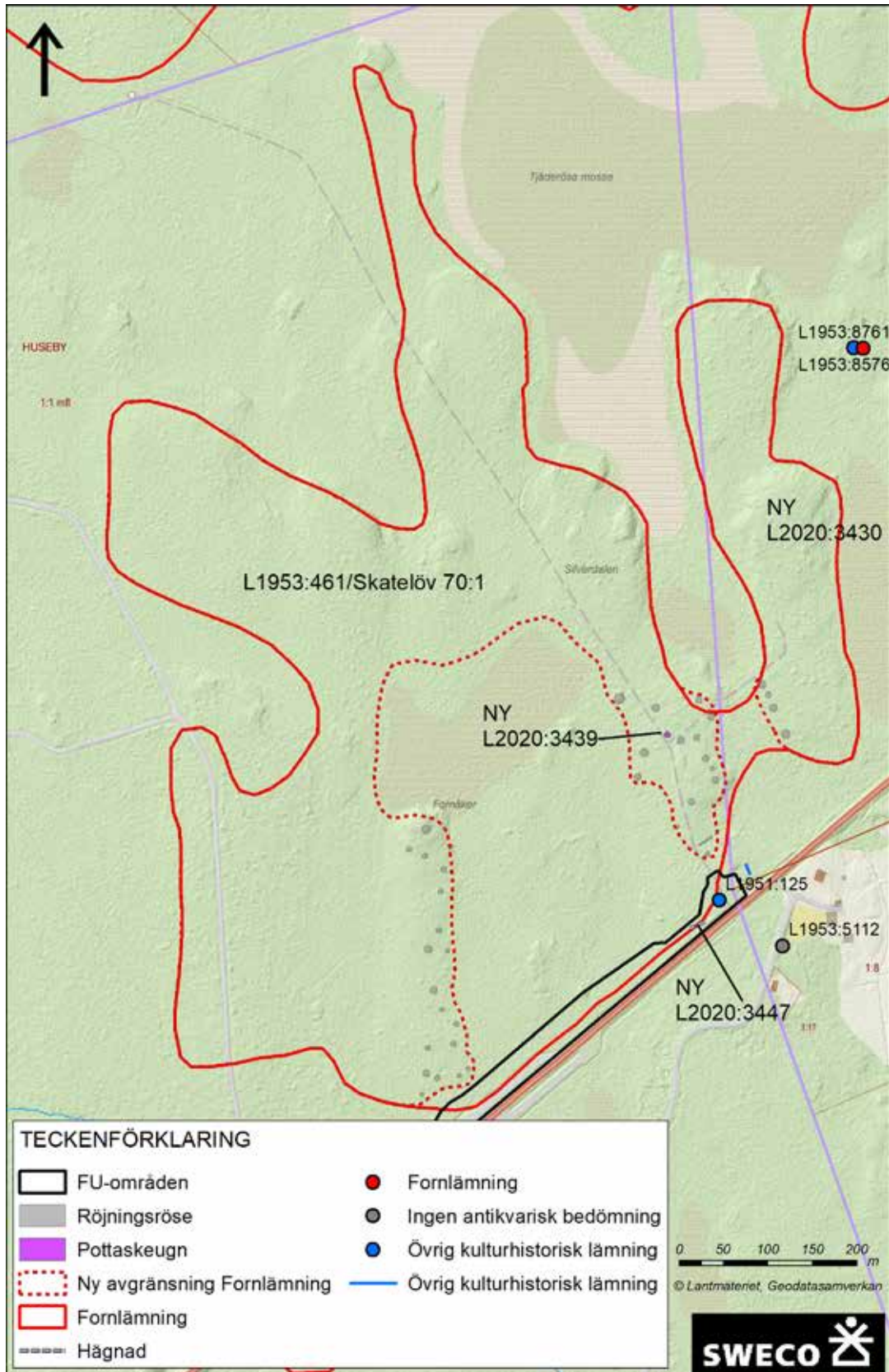
L2020:3439 Kemisk industri, pottaskeugn - Ny registrering

I områdets östra del påträffades även en pottaskeugn. Denna har registrerats i kulturmiljöregistret där den fått lämningsnummer L2020:3439.

Denna var 6,8 meter i diameter och intill 2 meter hög. Ugnen är kallmurad av 0,3-0,6 meter stora stenar. Ovanpå och i ugnen är rikligt med kolstybb. I pottaskeugns sydvästra del var en större sten ditlagd i senare tid vilken skadat denna del där öppningen troligen funnits.

Tolkning och vetenskaplig potential

Inom förundersökningsområdet påträffades ingen fossil åkermark varför inga vidare undersökningar krävs.

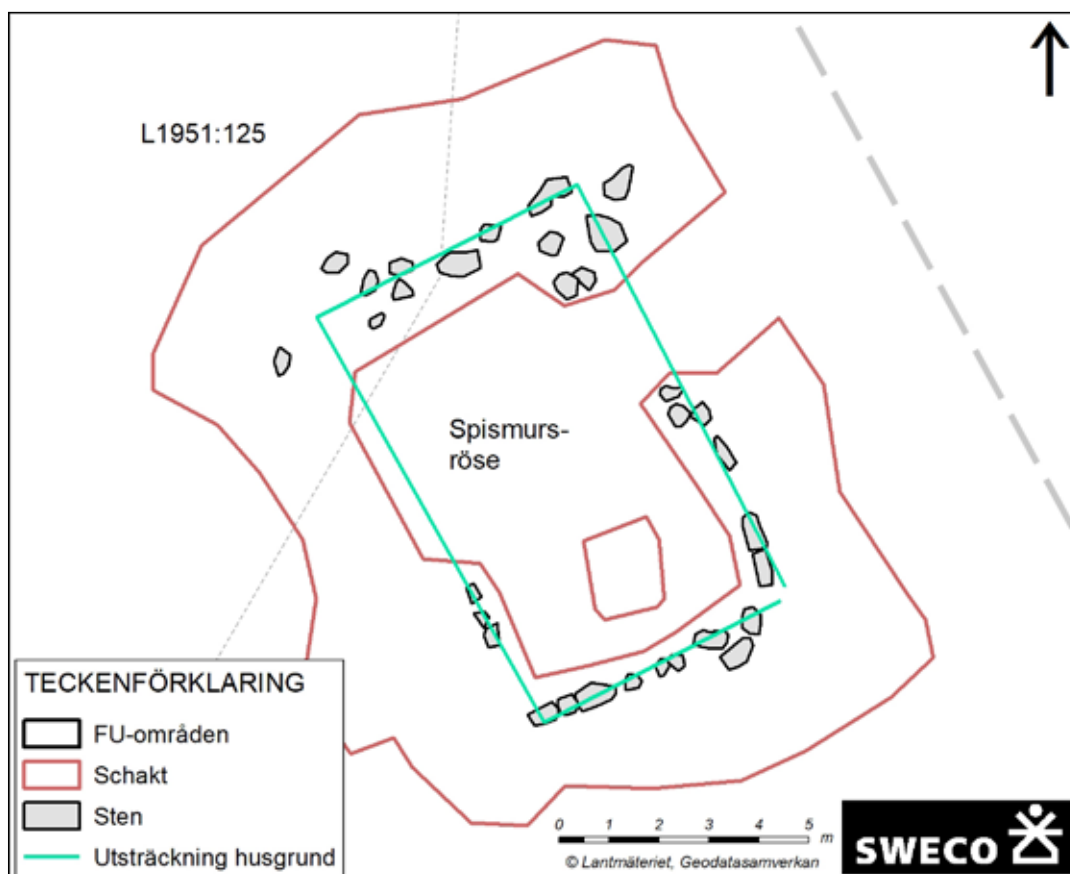
Figur 26. Översikt över fornlämningen L1953:461/Skatelöv 70:1. 5 Fornlämningens utbredning har justerats och den östra delen har registrerats som en egen lämning L2020:3430. Vid avgränsningen påträffades även en pottaskeugn (L2020:3439) och en hägnad (L2020:3447). I förundersökningsområdet är även torplämningen L1951:12/Skatelöv514.

6.7 L1951:125/ Skatelöv 514

Lämningen består av ett torp, Nybygget, som vid tidigare utredningar bedömts som övrig kulturhistorisk lämning. Husförhörslängderna visade på att ett torp med samma namn etablerats år 1845. I torpet bodde då Johan Månsson (född 1801) med hustrun Sara Axelsdotter (född 1808) tillsammans med barnen Stina Cajsa (född 1832) och Carl Magnus (född 1838). Enligt Skatelövskrönikan bodde familjen Berglund i torpet under cirka 15 års tid under slutet av 1800-talet. Då lämningen är belagd före år 1850 kunde den bedömas som fornlämning varför den undersöktes. Lämningen ingick inte i den ursprungliga uppdragsplanen utan kunde läggas till då undersökning av det närliggande röjningsröseområdet, L1953:461/Skatelöv 70:1, inte blev så omfattande som beräknat, se ovan.

Innan undersökningen var lämningen beväxt med flera större lövträd, vilka främst stod i spis-mursröset centralt i husgrunden. Vid undersökningen avbanades en yta för att kunna avgränsa husgrunden och en ruta 1,6x1,3 meter stor upptogs i husgrundens södra del. Rutan grävdes för hand och sållades, för att få en överblick över eventuellt fyndmaterial.

Husgrunden avgränsades av en syllstensrad som bitvis återfanns i schakten. Husgrunden har bedömts vara 9,3x5,7 meter stor. Vid undersökningen metalldetekterades området.

Figur 27. Detalj över inmätningarna invid torplämningen Nybygget L1951:125/Skatelöv 514.

Figur 27. Porslin påträffat vid torpet Nybygget L1951:125/Skatelöv 514. I mitten av bilden med grön dekor är en bit Hederaporslin utgivet av Gustavsberg under åren 1887-1910, vilket är samtida med torpet.

Figur 28. I torplämningen påträffades rikligt med flaskor varav flera var flaskor som innehållit ättika och lut. Flaskorna på bilden kommer från följande fabriker, sett från vänster: 1. Ab Grumme & Son, Stockholm, 2-3. Skånska ättiksfabriken, 4. Stora Kopparbergs AB Falu Ättikfabrik, 5. 1M Lut S J Davidssons Tekniska Fabrik Karlshamn, 6. Birkenwasser Dralle (hårvatten).

Tolkning och vetenskaplig potential

Det är oklart när torpet etableras. Vid schaktning och rutgrävning påträffades rikligt med tegel, porslin, glas (fönsterglas och flaskor) enstaka keramik och järn (främst spikar). Det påträffade porslinet kan dateras till omkring år 1890 till år 1950. Keramiken förefaller vara från sent 1800-tal till tidigt 1900-tal.

Torpet ska ha brunnit ner år 1901 och i västra delen av husgrunden påträffades rikligt med kol, dock inte i övriga schakt, möjligen har en del av huset brunnit men inte hela. Att det fanns keramik från tiden efter att huset brunnit ner kan bero på att området använts som skräphög i senare tid. Detta skulle kunna förklara den stora mängden flaskor.

För området finns inte så många historiska kartor. Torpet finns inte belagt på storskifteskartan från år 1781 (07-ska-8) men är medtaget på generalstabskartan från år 1869 (J243-15-1).

Avbaningen har visat husets storlek och rutgrävningen visar på att det finns ett fyndmaterial men att detta främst är från 1800-talets slut. Undersökningen kunde visa att det brunnit på platsen men att det troligen inte varit hela huset som brunnit. Bedömningen är att en fortsatt undersökning inte skulle kunna ge så mycket ny kunskap kring platsen. Inga fynd sparas för fyndfördelning.

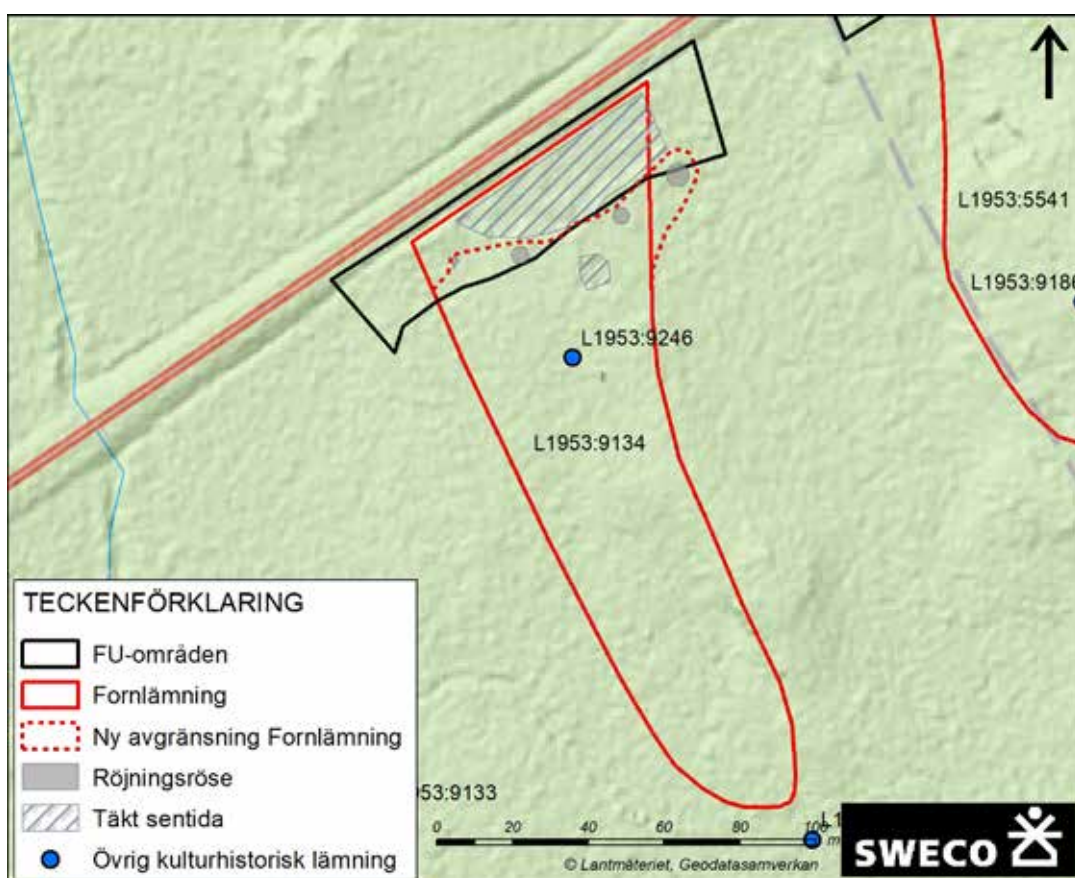

Figur 29. Utdrag ur generalstabskartan (Vislanda J243-15-1) från år 1869 med aktuellt torp markerat med röd pil.

6.8 L1953:9134/ Vederslöv 544

Förundersökningsområdet inom L1953:9134/Vederslöv 544 består till största delen av en täkt. Vid förundersökningen karterades fyra röjningsrösen varav två ligger inom förundersökningsområdet. Det västliga röjningsröset var skadat genom att halva röset var bortgrävt. Det andra röjningsröset låg precis bredvid täkten och var toppigt varför det tolkades som en skrotstenshög tillhörig täkten. Ett röjningsröse ligger öster om den registrerade fornlämningen varför en justering av dess avgränsning har gjorts.

På lagaskifteskartan från år 1853 (F80-6:3) redovisas den delen av åker som ligger inom förundersökningsområdet som brukad mark tillhörande torpet Lilla Snugge (L1943:4310). Marken redovisas också på Storskifteskartan år 1798 (F80-6:1) och är där till delar ”åkerlycka”. Inom området finns även en kolbotten (L1953:9246).

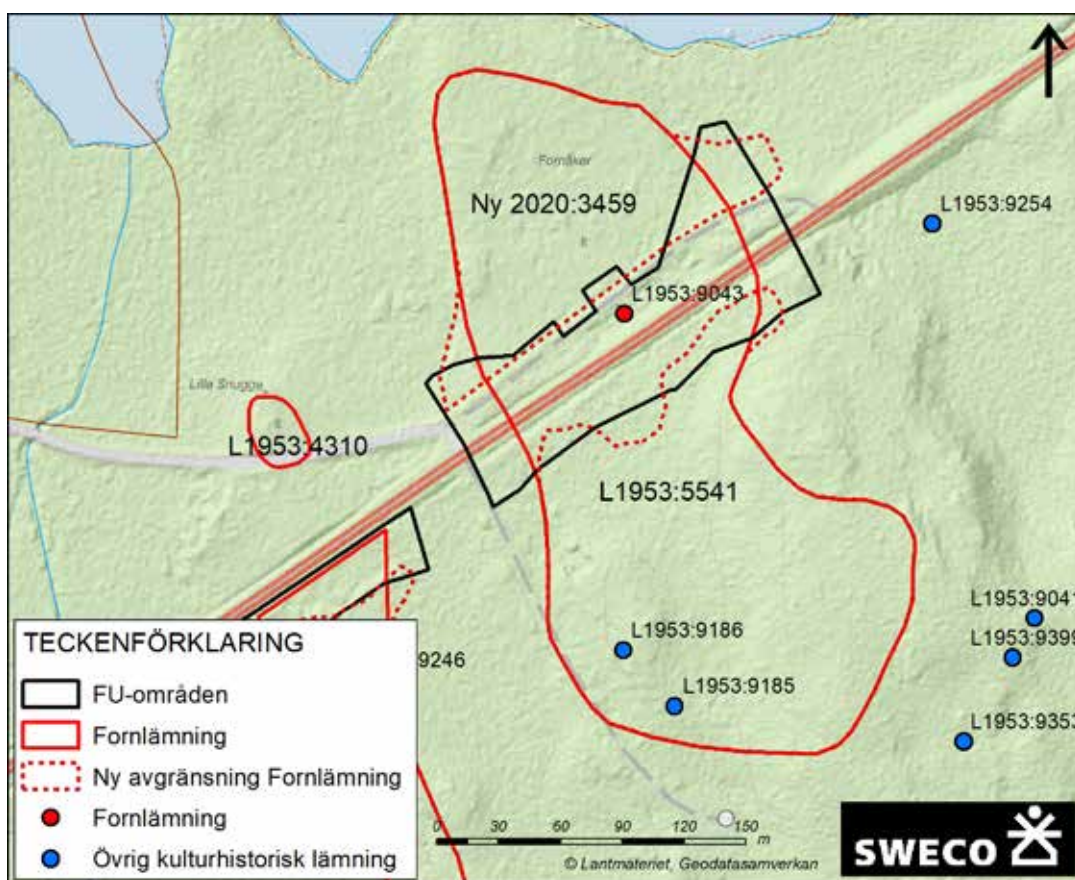
Figur 30. Karta över inmätta röjningsrösen och justerad avgränsning av lämningen L1953:9134/Vederslöv 544.

Tolkning och vetenskaplig potential

Bedömningen är att förundersökningsområdet inte hyser någon vetenskaplig potential.

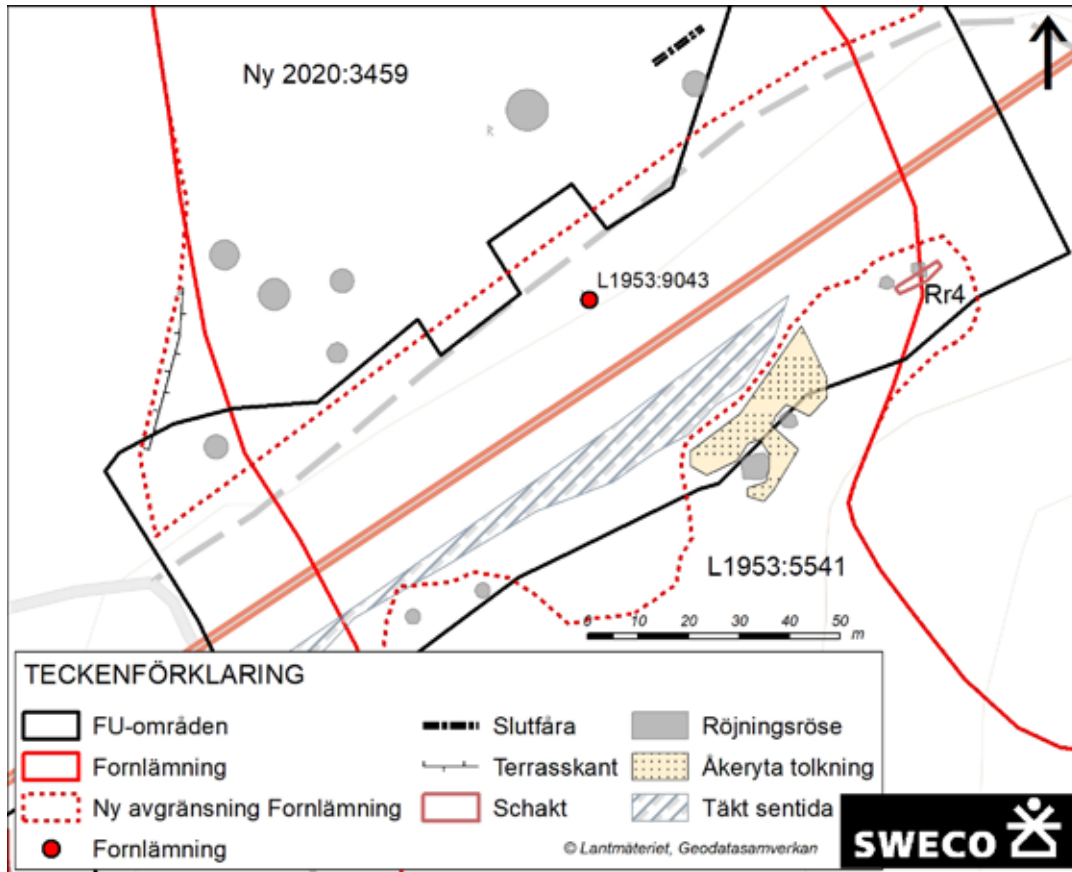
6.9 L1953:5541/Vederslöv 136:1

Fornlämningen är registrerad både norr och söder om riksväg 23. Vid karteringen kunde konstateras att åkermarken norr om riksväg 23 var av yngre karaktär. Inom området finns flera röjningsrösen en tydligt markerad terrasskant och spår av en slutfåra. Den distinkta formen på terrasskanten och slutfåran visar på att markerna brukats med plog och det är då tveksamt att denna del av lämningen kan klassas som fornlämning då den inte uppfyller rekvisitet forna tiders bruk. På storskifteskartan år 1799 (07-ved-6) är den västra delen, av förundersökningsområdet, markerad som mark till Lilla Snugge (L1953:4310/Vederslöv 37:1) och resterande mark anges som hage. På laga skifteskartan från år 1859 (07-ved-9) finns åkrar inom området samt även söder om landsvägen. Området norr om vägen registrerades som en egen lämning, L2020:3459 med bedömningen övrig kulturhistorisk lämning.

Figur 31. Översikt över lämningen L1953:5541/Vederslöv 136:1. Lämningens geometri har justerats och den fossila åkern norr om väg 23 har registrerats som en egen lämning L2020:3459.

Söder om riksväg 23 var en större del skadat i samband med vägbygget. Två röjningsrösen i västra delen karterades men bedömdes som alltför skadade för att undersökas. I den östra delen på en mindre höjd karterades två röjningsrösen. Ett av dem kunde undersökas medan det andra låg alltför nära rikstelekabeln som delvis grävts ner i röjningsröset.

Figur 32. Detalj över lämningen L1953:5541/Vederslöv 136:1. Det undersökta röjningsröset, röjningsröse 4 ligger i förundersökningsområdets östra del.

L1953:5541/ Vederslöv 136:1 - Röjningsröse 4

Det undersökta röjningsröset var beläget på en mindre höjdrygg i östra delen av fornlämningen. Röset var 4,5 meter diameter och 0,4 meter högt och bestod av 0,1-0,3 m stora stenar uppbyggda kring två markfasta block. I sektion framträdde ett 0,1 meter tjockt matjordlager på båda sidor om röset. Profilen var flack och fyllningen till stor del jordblandad.

Det var svårt att hitta kol i röjningsröset men ett kolprov kunde tas från anläggningen. Provet var av tall och kunde dateras till 740-400 f.Kr. det vill säga yngre bronsålder/äldre järnålder (Ua-65877).

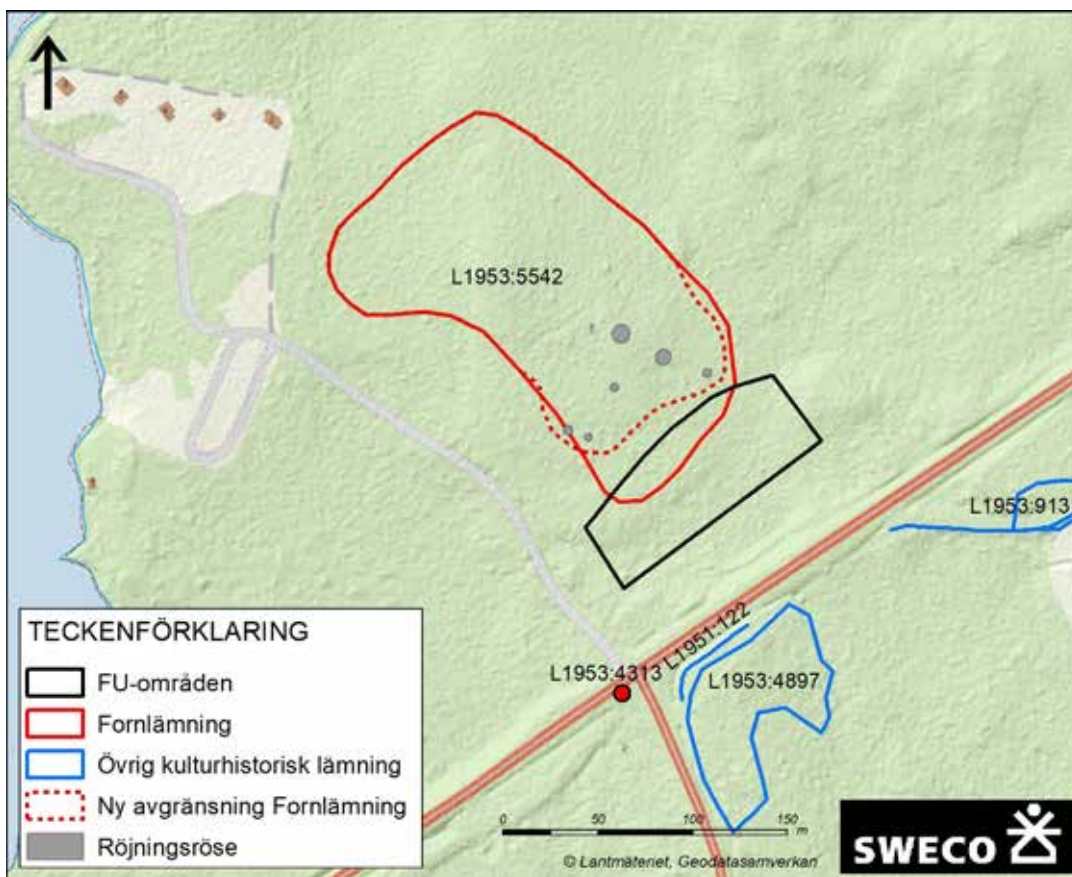
Tolkning och vetenskaplig potential

Röjningsröset på höjdryggen bedömdes utifrån utseende och topografiskt läge att höra till en äldre fas av odling än torpetableringar i området. Dateringen av röjningsröse 4 till övergången brons-/järnålder bekräftade också den hypotesen. Nedanför höjden fanns en mindre åkerlycka vilken kantades av två röjningsrösen av yngre karaktär som sannolikt kan kopplas till torpetableringsfasen. Dock finns ingen åker redovisad där på skifteskartorna över området.

Förundersökningsområdet bedöms inte hysa någon vetenskaplig potential för fortsatta undersökningar.

6.10 L1953:5542/ Vederslöv 137:1

Vid förundersökningen karterades de röjningsrösen som låg närmast förundersökningsområdet. Inom förundersökningsområdet påträffades inga röjningsrösen och marken var bitvis sank med enstaka block. Lämnings utsträckning justerades i kulturmiljöregistret.

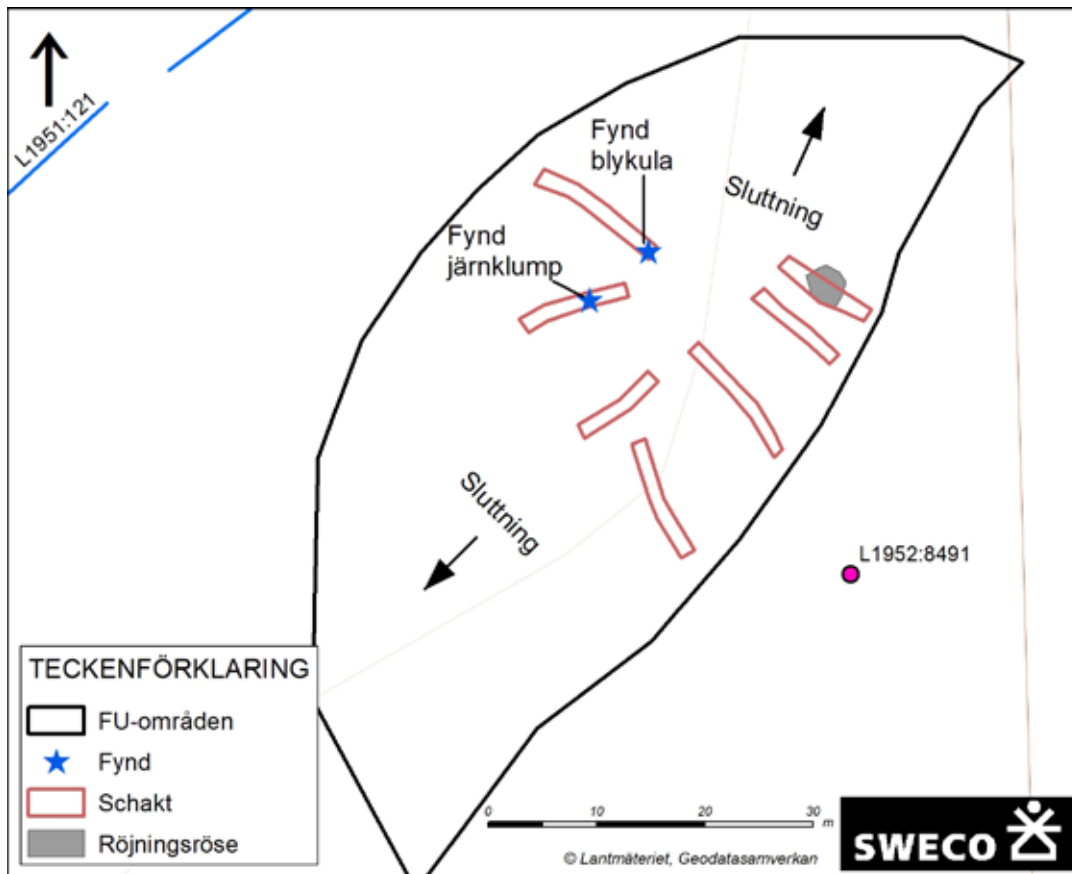

Figur 33. Översikt över lämningen L1953:5542/Vederslöv 137:1. Notera att lämningens utsträckning justerats.

6.11 Invid L1952:8491/Vederslöv 665

L1952:8491/Vederslöv 665 är registrerad som stensättning. Nordväst om denna finns en avsats som i förundersökningsområdets östra och västra del övergår i sluttning.

Inom området upptogs sju schakt på den plana plattan. Ett av schakten lades genom ett röjningsröse av yngre karaktär. Hela området metalldetekterades. Marklagren var svårtolkade och känslan var att matjorden tagits bort vid något tillfälle. Inga anläggningar påträffades i schakten. Vid metalldetekteringen påträffades två metallfynd varav det ena var en större järnklump, kraftigt korroderad, men troligen från något modernare maskinredskap. Den andra var en blykula till gevär ca 16 mm i diameter. Kulan var något tillplattad varför den troligen avlossats mot något.

Figur 34. Karta över schakt i anslutning tillstensättning L1952:8491/Vederslöv 665.

Tolkning och vetenskaplig potential

Förundersökningen har visat att det inte finns någon fornlämning inom området. De påträffade fynden kan inte kopplas till den eventuellastensättningen utan är av yngre datum. Inga fynd har sparats för fyndfördelning. Den intilliggande åkermarken och röjningsrösen är av yngre karaktär och bedöms inte som fornlämning.

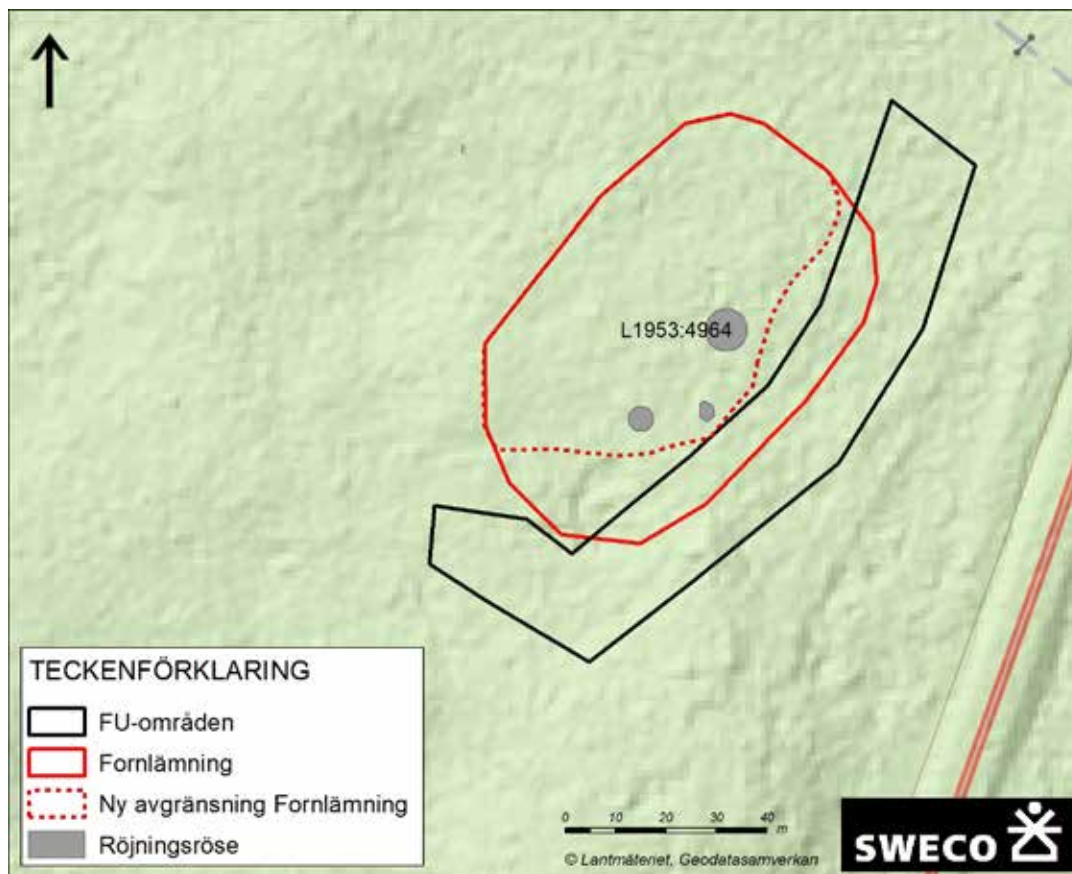
Figur 35. Röjningsröse inom den förundersökta ytan i anslutning till L1952:8491/Vederslöv 665. Röset är av tydligt yngre karaktär, med toppig profil och större stenar samt omges av ett kraftigt matjordslager.

6.12 L1953:4964/ Vederslöv 39:1

Endast en mindre del av den registrerade lämningen berördes. En inventering och kartering genomfördes varvid det kunde konstateras att lämningen var mindre än tidigare registrerat och således berör förundersökningsområdet inte själva lämningen varför inga schakt upptogs. Lämningens begränsning har justerats i kulturmiljöregistret.

Tolkning och vetenskaplig potential

Fornlämningen berörs inte av aktuell vägplan varför några vidare undersökningar inte behövs.

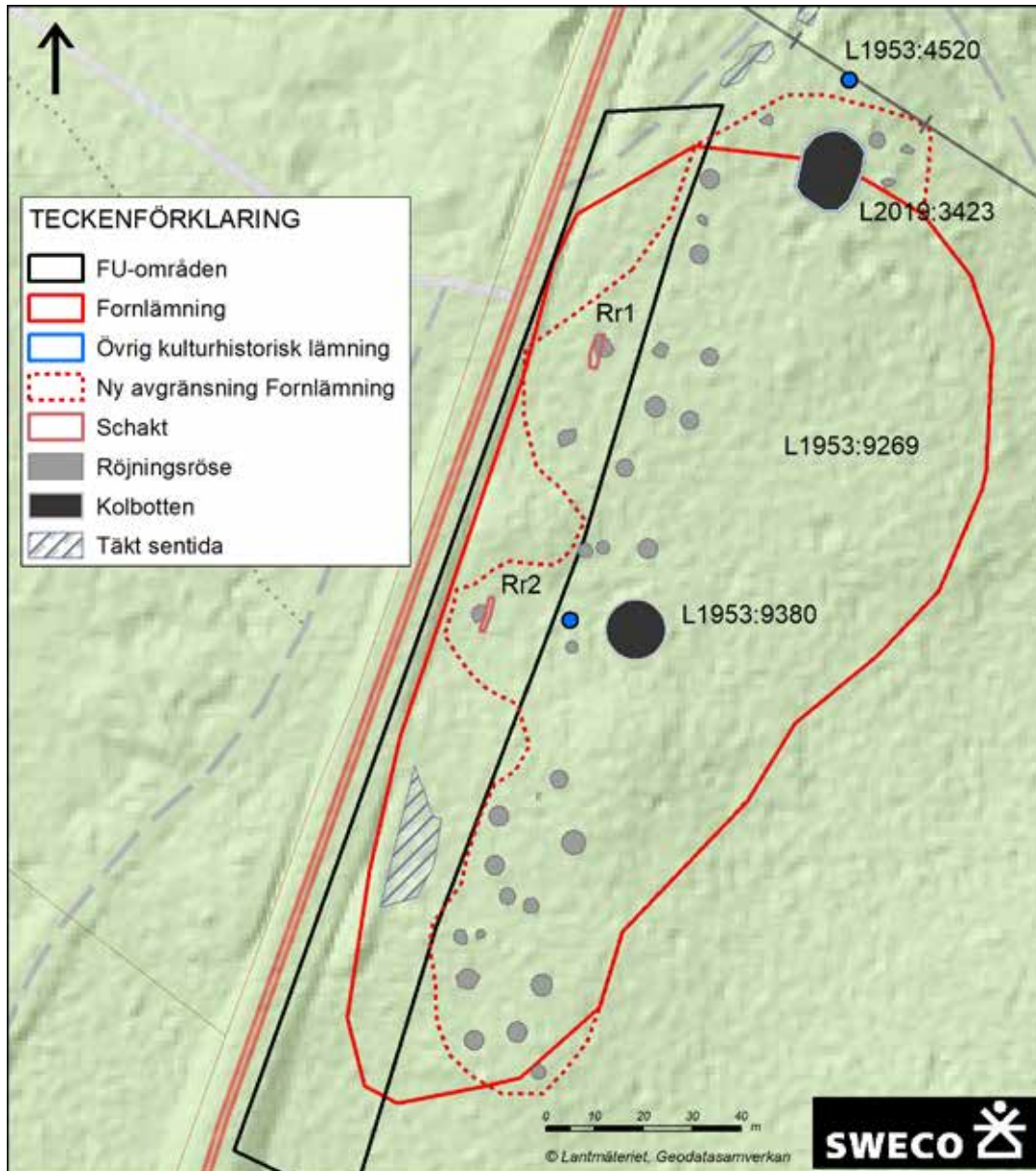

Figur 36. Översikt över lämningen L1953:4965/Vederslöv 39:1. Lämningens utsträckning har justerats

6.13 L1953:9269/ Vederslöv 178

Lämningen är belägen på en höjdsträckning och består av röjningsrösen av äldre karaktär. Vid den tidigare utredningen (Lorentzon 2019) hade röjningsrösen och en kolbotten (L2019:3423) noterats norr om den registrerade lämningen i anslutning till uppgift om avrättningsplats (L1953:4520/Vederslöv 54:1). Vid förundersökningen gjordes en noggrannare avgränsning av fornlämningens västra och norra del. Lämningen är något mindre i sydväst. I anslutning till förundersökningsområdet fanns även en kolbotten registrerad (L1953:9380/Vederslöv 184). Denna mättes in med gps och jämfördes mot höjddata vilket gör att dess läge kunde justeras åt öster.

Inom förundersökningsområdet påträffades endast tre röjningsrösen varav två undersöktes (RR 1 och 2). Inom området var även flera blockrika ytor och en täkt.

Figur 37. Översikt över lämningen L1953:9269/Vederslöv 178.

L1953:9269/Vederslöv 178 - Röjningsröse 1

Röjningsröset var ovalt 5,5 x 4,5 meter och 0,3 meter högt. Upplagt mellan två markfasta block. Centralt var en koncentration av mindre stenar, 0,05-0,1 meter i övrigt var stenstorleken 0,2-0,4 meter. Röset var av typ A med en flack profil. De två kolproverna gav en datering till historisk tid, slutet av 1600-talet eller yngre (Ua-65873, Ua-65874). Trädslaget var tall.

L1953:9269/Vederslöv 178 - Röjningsröse 2

Röset var närmast runt, 5 meter i diameter och bestod av 0,1-0,4 meter stora stenar upplagda mot ett markfast block, främst på östra sidan. I sektion framträdde ett 0,1-0,2 meter tjockt ma-jordlager på båda sidor om röset. Även i detta röse var dateringarna av yngre datum, från mit-ten av 1600-talet och framåt. (Ua-65875, Ua-65876). Trädslaget var tall.

Figur 38. Röjningsröse 2 bestod av odlingssten upplagt mot ett större markfast block.

Tolkning och vetenskaplig potential

Trots att de båda undersökta rösena gav ett ålderdomligt intryck, liksom flertalet av de övriga rösena inom ytan, var dateringarna samstämmigt av modernare datum. Några åkrar från senare tid har dock inte kunnat beläggas i det historiska kartmaterialet. På 1798 års storskifteskarta på utmarker benämns ägan "Storängshagen" och tillhör en frälsegård (Hamilton) i Huseby (F80-6:1). Marken kartredovisas dock där inte som brukningsmark, inte heller på senare kartor som laga skiftes kartan 1853 (F80-6:3) och ekonomiska kartan 1952 (J133-4e9g52) är brukad mark redovisad. Det förefaller därför mest sannolikt att de yngre dateringarna är resultatet av en senare skogsbrand eller annan recent påverkan.

Resultatet av förundersökningen bedöms räcka och att ytterligare undersökningar inom förundersökningsområdet inte skulle ge ytterligare kunskap om lämningen.

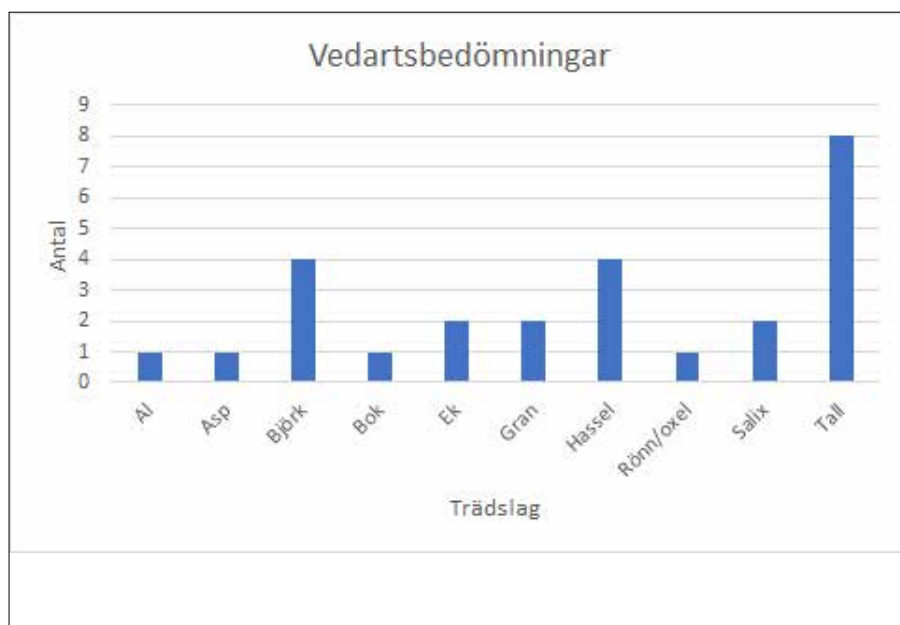
6.14 Sammanfattning av analyssvar

Vedartsanalys

I samtliga röjningsrösen eftersöktes kol för vedart och ^{14}C -analys. I flera röjningsrösen var det svårt att hitta kol som kunde bedömas ligga i ett slutet läge och därmed kunna representera en brandröjningsfas vid anläggandet av röjningsröset.

Vedartsanalysen visar en stor variation av trädslag, inte mindre än 10 olika arter kunde bestämmas i de 26 inskickade proverna. Tall var det vanligaste trädslaget vilket bestämdes i åtta prover. Förutom två prover med gran bestod resten av lövträd: ek, al, asp, björk, bok, hassel, sälg och rönn, se bilaga 3.

Vedartsanalysen kan indikera att området tidvis varit beskogat vilket trädslag som tall, gran och bok visar. Björk och asp är arter som etableras i en tidig beskningsfas medan hassel kan indikera ett öppet ängs- eller beteslandskap.

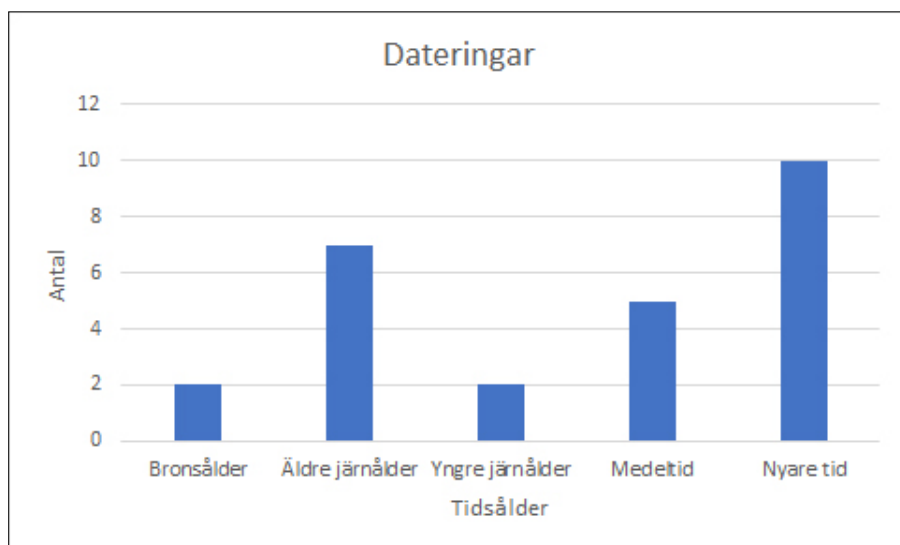

Figur 39. Diagram över vedartsbedömningar, se även bilaga 3.

¹⁴C-analys

Totalt har 26 prover inskickats för ¹⁴C-analys, samtliga dessa har också vedartsbestämts. I de flesta fall har två prover per undersökt röjningsröse skickats in. Proverna har i möjligaste mån tagits från olika delar av röjningsröset i syfte att belägga eventuella stratigrafier. Endast ett röse (Rr 15) saknade helt material för datering. Detta var beläget direkt på berghäll. I två av rösen (Rr4 och Rr 13) fanns material till ett prov vardera.

Dateringarna spänner över en tidsperiod från äldre bronsålder till historisk och modern tid, och visar på ett markutnyttjande över mycket lång tid i områden som idag är skogsmark, se

Figur 40. Fördelning av dateringar utifrån tidsålder, se även bilaga 4.

bilaga 4. Resultaten visar att 16 prover var från medeltid, eller äldre medan 10 prover var från historisk tid och yngre. Flera av rösen (Rr 6, Rr 10, Rr 12 och Rr 17) uppvisade en spridning i dateringarna som gör att man kan anta flera olika brukningsfaser av åkern och en stratigrafi i röset, även om inte detta var tydligt i lagren i sektionen.

Tolkningarna av dateringarna redovisas mer utförligt i kapitel 7 nedan.

7 Tolkning och vetenskaplig potential

Att undersöka fossil åkermark är att försöka beskriva markutnyttjandet i ett område över lång tid. Ofta blir fokus på de agrarobjekt som är synliga, exempelvis röjningsrösen, åkrar och terrasskanter. Viktigt är att även dessa kan innehålla spår från flera tider och att de kan ha utnyttjats för andra ändamål, till exempel boende, bete, kolning, äng etc. Ibland finns spår efter dessa aktiviteter som stratigrafiskt kan tolkas i förhållande till odlingsmarken. Ibland har aktiviteten skett samtidigt som brukandet men ofta går det inte att se ett tydligt samband mellan spåren utan endast ett rumsligt samband föreligger.

Problemet blir hur alla dessa aktiviteter ska tolkas och dateras för att kunna få fram berättelsen om landskapsutnyttjandet. När det gäller att ta kolprover har strategierna förändrats något över tid. Tidigare togs kolprover, ofta bara ett, under anläggningarna för att man skulle få en äldsta fas för brukandet av marken. Risken med detta är att man då daterar en aktivitet som ligger före själva brukandet.

Det är också viktigt att tänka på vad det är man daterar och hur. Inom ramen för denna förundersökning har målsättningen varit att datera två prover per undersökt lämning och att kolproverna skulle tas i de nedre lagren, under eller mellan stenar, för att få en så sluten kontext som möjligt. Tidigare diskussion har även berört tillförlitligheten i dateringarna. Frågan har varit om sentida kol kunnat hamna i röjningsrösen och därmed förklara yngre dateringar. Erfarenheterna från Hamneda-projektet visar på att detta är försumbart om röjningsrösen till stor del är jordfyllda (Alering 2010, Engman m fl 2015, Lagerås 2000). I de fall där röjningsrösen inte har jordfyllning har det kunnat påvisas senare tiders inblandning (Åstrand 2009).

De aktuella förundersökningsområdena är relativt små och få agrara lämningar har kunnat identifieras inom dem. Flera av områdena har endast avgränsats varvid det kunnat konstateras att lämningen inte berörs av aktuell vägplan. Det kunde även vara att endast något enstaka röjningsröse som var skadat låg inom förundersökningsområdet varför områdena inte undersöktes vidare. Detta gällde för områdena L1953:533/ Skatelöv 212:1, L1953:461/ Skatelöv 70:1, L1953:9134/Vederslöv 544, L1953:5542/ Vederslöv 137:1, L1953:4964/ Vederslöv 39:1.

Av de undersökta och daterade röjningsrösen kan vi se flera faser. En äldsta fas tar sin början i bronsåldern med enstaka dateringar. Under den äldre järnålder sker en ökning av antalet dateringar vilket tyder på att allt mer åkermark kommit att röjas. I närområdet finns enstaka gravrösen och ensamliggande stensättning som skulle kunna vara samtida med denna fas av röjning. Inom lämningen L1953:600/Skatelöv 316:1 finns även en boplatz registrerad som skulle kunna vara från denna tid. Undersökningar vid Huseby har visat att det bott folk i området från romersk järnålder (Nylén, A & Söderberg, B 2009). I övrigt finns inga boplatser som skulle kunna vara samtida med bronsålders- och äldre järnåldersdateringarna. Boplatser är dock svåra att upptäcka i denna terräng och inga arkeologiska undersökningar har genomförts inom närområdet. Med tanke på de många dateringarna och gravarna från denna tid är det dock inte otänkbart att enstaka gårdar kan ha funnits i området under denna tid.

Under den yngre järnåldern förefaller området inte ha utnyttjats i lika hög grad. Gravfält som skulle kunna vara från yngre järnåldern finns i Marklanda i norra delen av vägplaneområdet,

Nöbbele söder om och i Odensjö söder om Huseby. Vid Huseby finns även boplatsspår från yngre järnålder (Nylén & Söderberg 2009). De få dateringarna från yngre järnålderns skulle kunna tolkas som att odlingen koncentrerats till de centralare delarna (Marklanda, Nöbbele och Huseby/Odensjö). Dessa bebyggelseenheter är belagda under medeltid (Jönsson 1988). Enstaka verksamhet har funnits i skogsmarkerna vilket skulle kunna vara exempelvis en mindre omfattande lyckodling.

Flera av kolproverna har kunnat dateras till medeltid och de grupperas inom tidsspannet 1222-1422. Under medeltid växer frälse landskapet fram i området. I söder har vi Huseby som under tidigt 1400-tal ägdes av riddaren Magnus Stures arvingar. Ett av hemmanen benämndes "Gamle gård" vilket stödjer att Huseby utgjort en tidigmedeltida huvudgård (Hansson 2001, Larsson 1964). Från 1300-talet och framåt växer Bergkvaragodset fram som en stor markägare i norr. Gårdarna i Marklanda kom att tillhöra Bergkvaragodset och under 1860-talet slogs de samman till en utgård som sköttes av en rättare och drevs med statare (Hansson 2001, Länsstyrelsen 2016).

Under tidig medeltid gjorde kronan anspråk på en tredjedel av häradssallmanningarna vilket ledde till en ökad uppodling under tidig medeltid (Tollin 1999). Även frälset gynnade nyodling av sina marker för att öka antalet landbor och därmed sina inkomster (Hansson 2007, Larsson 1964). Jordägaren frälsemannen ställde odlingsbar jord till förfogande och bistod eventuellt med utsäde och boskap medan nyodlaren röjde och bröt upp åker och byggde hus. Efter ett antal års avgiftsfrihet fick nyodlaren så småningom börja erlägga en årlig ränta för sitt brukande (Myrdal 1999). Möjligen ska de medeltida dateringarna inom förundersökningsområdena ses i ljuset av detta – att frälset i området ställt odlingsbar jord till förfogande och att ett antal landbougårdar etableras inom området. Några gårdar har inte kunnat hittas inom förundersökningsområdena men möjligen ska de eftersökas inom de områden där torp tas upp under senare tid. Generellt sker en nedgång i agrarbebyggelsen under senmedeltid i samband med den stora agrarkrisen, från omkring år 1350 (Bååth 1983, Engman m fl. 2015, Larsson 1970, Myrdal 1999). Utifrån dateringarna från området verkar det stämma även för detta område. Det är först under 1600-tal som ytterligare röjning sker.

År 1629 anlägger Carl Carlsson Gyllenhielm ett järnbruk vid Huseby. Som råvara användes sjö-malm och kol kunde framställas i skogarna runt bruket, vilket vi ser rester av i form av ett stort antal kolbottnar. Vid bruket producerades kanoner men framförallt sättugnar, en form av stora järnkaminer (Huseby bruk 2020, Larsson 1993). Under bruksepoken utökas markinnehavet i området och från åtminstone 1800-talet etableras ett flertal torp i området vilka flera har haft dagsverkskyldighet till bruket. I flera fall etableras torpen på marker som redan röjts.

Det stora antalet dateringar till nyare tid kan eventuellt kopplas till torpexpansionen. De undersökta röjningsrösen skiljer sig dock från de som återfinns runt torpen. De undersökta röjningsrösen är huvudsakligen av äldre karaktär, se figur 3, medan de runt torpen huvudsakligen är av yngre karaktär. Möjligen har en inblandning av kol från sentida verksamheter, svedjning eller kolframställning blandats in i röjningsrösen.

Den vetenskapliga potentialen för området som helhet är stort då det visar på ett fluktuerat användande av området med en etableringsfas under bronsålder/äldre järnålder där man anlägger gravar för att markera ianspråktagandet av marken. Under den yngre järnåldern sker en

Figur 41. Vällagd stenmur invid torpet Snugge.

nedgång varefter en ökad odling sker under medeltid, möjligen initierad av frälset i området. De många dateringarna från medeltid visar att gårdar från denna tid kan finnas i närområdet. Området förefaller sedan följa den generella trenden med en nedgång i röjning under senmedeltid. Markerna kan fortsatt ha nyttjats för exempelvis bete men att detta inte avsatt några spår i det daterade materialet. Under 1600-tal och framåt intensifieras markanvändningen i området och under denna tid är det inte bara agrara verksamheter som avsätter spår i området. Även Huseby bruks behov av träkol syns i form av ett stort antal kolbottnar. Inom området sker även en kraftig torpexpansion som kan beläggas åtminstone från 1800-talet och framåt.

Den vetenskapliga potentialen för de aktuella förundersökningsområdena bedöms som liten då de är små och inom ramen för förundersökningen har det stora flertalet av agrarlämningarna kommit att undersökas. En fortsatt undersökning av nu aktuella förundersökningsområden bedöms därmed inte kunna ge ny eller utvecklad kunskap.

8 Administrativa uppgifter

Län	Kronobergs län
Landskap	Småland
Kommun	Alvesta och Växjö
Socken	Skatelöv och Vederslöv
Fastighet	Huseby 1:1 m fl
Länsstyrelsens dnr	431-4011-2019
Länsstyrelsens beslutsdatum	2019-10-11
Sweco uppdragsnummer	13009741
Uppdragsledare	Fredrik Engman
Biträdande uppdragsledare	Bo Ulfhielm
Personal	Fredrik Engman, Bo Ulfhielm, Simon Säfstrom
Underkonsulter	Tobbes grävteknik, ATA
Fältarbetstid	2019-11-19 - 2019-11-29
Koordinatsystem	Sweref 99 TM
Kostnadsansvarig	Trafikverket
Kostnadsansvarig referens	Chris Thorisson
Kostnadsansvarig referensnummer	EF130450 Chris Thorisson

9 Referenser

Texter och webplatser

- Alering, Å. 2010. Fossilt landskap i modern tid fornlämningsmiljöer i småländsk skogsmark. Steg 2, Studie av arkeologiska undersökningar i Kronobergs län. Smålands museum rapport 2010:15. Växjö
- Bååth, K. 1983. Öde sedan stora döden var... Brbyggelse och befolkning i Norra Vedbounder senmedeltid och 1500-tal. Bibliotheca historica Lundensis 51. Diss. Lunds universitet.
- Engman, F, Lorentzon, M & Vestbö-Franzén, Å. 2015. Odling och markutnyttjande. Syntesarbete utifrån undersökningar av fossil åkermark i Jönköpings län. Jönköpings läns museum, Arkeologisk skriftserie. JASS:4.
- Engman, F, Lorentzon, M & Vestbö-Franzén, Å. 2015. Odling och markutnyttjande. Syntesarbete utifrån undersökningar av fossil åkermark i Jönköpings län. Jönköpings läns museum, Arkeologisk skriftserie. JASS:4.
- Engman, F. 2018. Arkeologisk utredning . Kompletterande arkeologisk utredning. Riksväg 23 Huseby - Marklanda. Bergunda, Vederslöv och Skatelöv socknar Växjö och Alvesta kommuner, Kronobergs län. Sweco rapport uppdragsnummer 13005234, 2018-05-09.
- Hansson, M. 2001. Huvudgårdar och herravälden. En studie av småländsk medeltid. Lund studies in medieval archaeology 25.
- Hansson, M. 2007. Medeltida kolonisation och bebyggelse i sydvästra Småland. Ur: Utmarker, gårdar och människor. Om järnålder och medeltid i sydvästra Småland. Smålands museum.
- Huseby bruk (2020). <http://www.husebybruk.se/1400-1800/>
- Högrell, L & Stark, K. 1996. Arkeologisk utredning etapp 1. Riksväg 23 Huseby - Räfte. Rapport Smålands museum 1996:9.
- Jönsson, F. 1988. Ortnamn i Kronobergs län. Historiska föreningens i Kronobergs län skriftserie 5.
- Jönsson, Å. 2008. Fossilt landskap i modern tid, fornlämningsmiljöer i Småländsk skogsmark. Steg I - fördelning av fornlämningar i Kronobergs län med fokus på fossil åkermark. Smålands museums rapport 2008:36.
- Kulturmiljöregistret, Forsök, fornminnesinformation, Riksantikvarieämbetet <https://app.raa.se/open/forsok/>
- Lagerås, P. 2000. Järnålderns odlingssystem och landskapets långsiktiga förändring. Hamnedas röjningsröeområden i ett peleoekologiskt perspektiv. Ur: Lagerås, P (red). Arkeologi och paleoekologi i sydvästra Småland. Tio artiklar från Hamnedaprojektet. Smålands museum och Riksantikvarieämbetet Arkeologiska skrifter No 34.
- Larsson, L-O. 1964. Det medeltida Varend.
- Larsson, L-O. 1970. Kronans jordeböcker från 1500-talet och den senmedeltida ödegårdsprocessen. Några synpunkter på terminologi och retrospektiv metod. Historisk tidskrift 1970.
- Larsson, L-O. 1993. Det fantastiska Huseby: En rundvandring i tid och rum.
- Lorentzon, M. 2019. Arkeologisk utredning steg 2. Inför ombyggnad av Riksväg 23, Huseby-Marklanda. Bergunda, Vederslöv och Skatelöv socknar i Alvesta och Växjö kommuner, Kronobergs län. Sweco uppdragsnummer 13008160, 2019-08-23.

- Länsstyrelsen. 2016. Bergkvara [G26] Fördjupad beskrivning av en kulturmiljö av riksintresse.
- Myrdal, J. 1999. Jordbruket under feodalismen 1000-1700. Det svenska jordbrukets historia 2.
- Nylén, A & Söderberg, B. 2009. Arkeologisk slutundersökning. Huseby Varend. Gårdsbebyggelse från järnålder och historisk tid. Småland, Skatelövs socke, Huseby 1:1, RAÄ 437 Alvesta kommun. Smålands museum rapport 2009:28.
- Olausson, Michael (red) En bok om husbyar, 1. Riksantikvarieämbetet, Stockholm.
- Skatelövskrönikan 1994. Utgiven av Skatelövs hembygdsförening.
- Skoglund, P. 2005. Vardagens landskap - lokala perspektiv på bronsålderns materiella kultur. Acta Archaeologica Lundensia Series 8 No 49.
- Tollin, C. 1999. Rågångar, gränshallar och ägoområden. Rekonstruktion av fastighetsstruktur och bebyggelseutveckling i mellersta Småland under äldre medeltid. Meddelande nr 101. Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet.
- Riksantikvarieämbetet 2013. Riksintressen för kulturmiljövården – Kronobergs län (G)
- Åstrand, J. 2009. Flathällarmon - ett kulturlandskap från bronsålder invid Växjö flygplats. Smålands museums rapport 2009:20.

Kartmaterial

Lantmäteristyrelsens arkiv

- 07-ska-8. Storskifte Huseby upprättad år 1781.
- 07-ved-6. Storskifte (Snugge), upprättad år 1799.
- 07-ved-9. Laga skifte (Snugge), upprättad år 1859.

Lantmåterimyndighetens arkiv

- F80-6:1. Nöbbeled 1-8 storskifte på utmark år 1798
- F80-6:3 Nöbbeled 1-8. Laga skifte år 1853

Rikets allmänna kartverk

- J243-15-1. Generalstabskarta upprättad år 1869.
- J133-4e9f52. Ekonomiska kartan Huseby 1950.
- J133-4e9g52. Ekonomiska kartan Vederslöv

Bilaga 1, Tabell över påträffade forn- och kulturlämningar

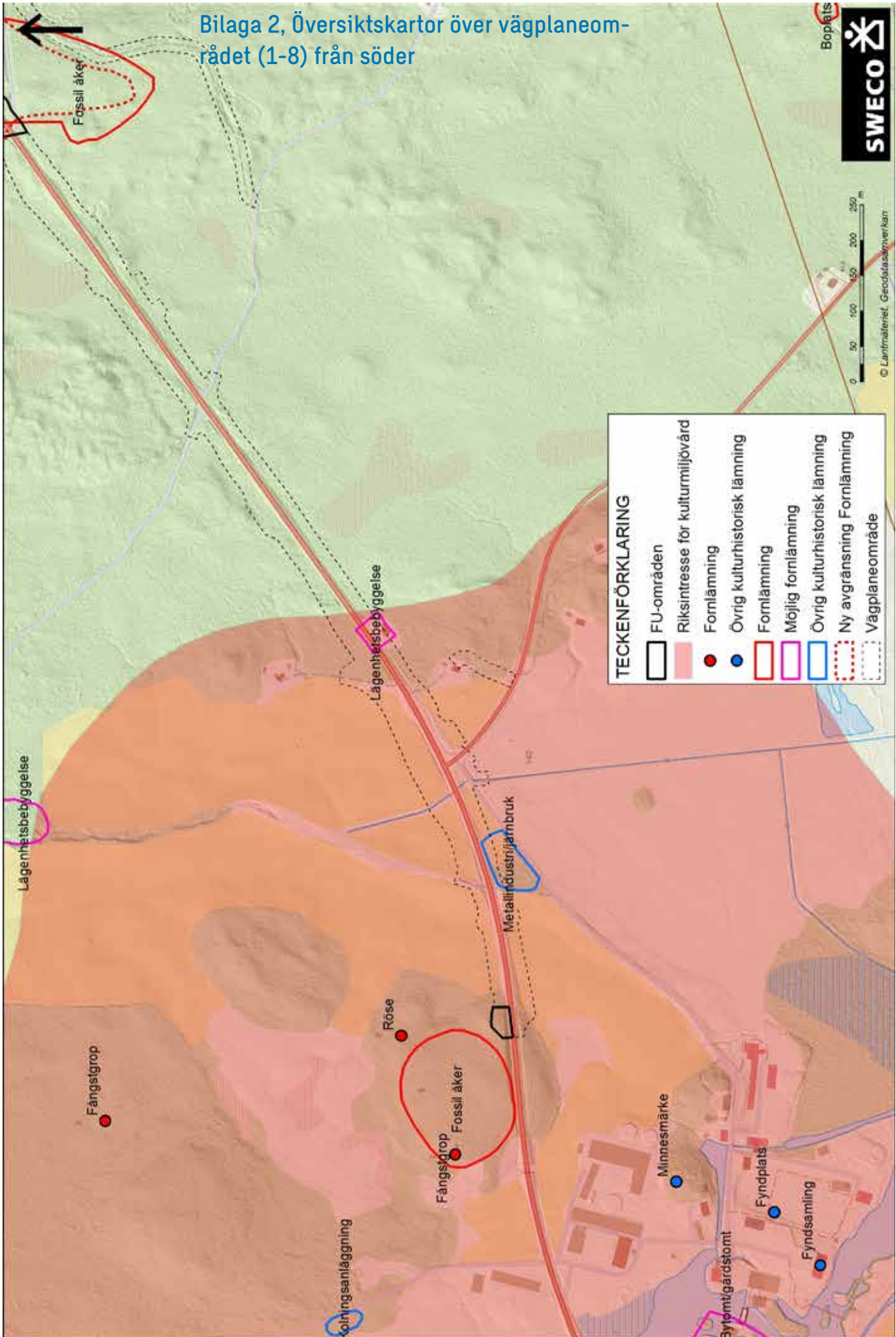
Lämningsnummer	FMIS id	Lämningsstyp	Bedömning	Beskrivning	Kommentar
L1953:533	Skatelöv 212:1	Fossil åker, röjningsröseområde	Fornlämning		Berördes ej.
L1953:1129	Skatelöv 313:1	Fossil åker, röjningsröseområde	Fornlämning	Röjningsröseområde 540x60-140 m (N-S) bestående av ca 300 röjningsrösen, 2-4 m i diam och 0,2-0,5 m h av 0,2-0,4 m st stenar. Vid arkeologisk förundersökning i anslutning till väg 23 undersöktes 3 röjningsrösen. Ett C-14 daterades till yngre järnålder och tre till perioden 1600-tal till nutid. I anslutning till dessa noterades två åkerlytor 30x18 respektive 20x16 m stora. Inom området finns även yngre åkerlytor vilka kantas av större/toppgigare röjningsrösen.	
L1953:600	Skatelöv 316:1	Fossil åker, röjningsröseområde	Fornlämning	Äldre beskrivning: Fossil åkermark: ca 1700x150-300 m (N-S). Inom området finns ca 300 röjningsrösen de är 2-4 m diam och 0,2-0,3 m h med fyllning av vanligen helt eller delvis övermossade stenar. Inom området finns några torpårar med sentid röjningsrösen. Röjningsröseområde ca 1000 x 130-380 m (N-S) bestående av cirka 400 röjningsrösen vilka är 2-4 m i diam och 0,2-0,4 m h med en fyllning av övermossade eller delvis övermossade stenar 0,1-0,4 m st. Inom området finns även yngre åkerlytor, i anslutning till torpen Villafranka och Staffanslund (belägna inom området) vilka kantas av större röjningsrösen. I samband med breddning av väg 23 justerades områdets geometri i den norra delen. Vid förundersökningen daterades ett röjningsröse till äldre järnålder. I norra delen finns område skadat av skogsbruk (noterat vid arkeologisk utredning). I skadorna noterades enstaka till rikligt med skårsten. Området registrerat som boplatz L1953:920/Skatelöv 412:1. Inom området finns även kolbotnar.	Delades i två lämningar
L2020:3618	--	Kolningsanläggning, resmilla	Övrig kulturhistorisk lämning	Äldre beskrivning: Fossil åkermark 1300x150-350 m (N-S). Inom området ca 400 röjningsrösen de är 2-4 m i diam och 0,2-0,4 m h med en fyllning av övermossade eller delvis övermossade stenar 0,1-0,3 m st. Många av röjningsrösen i de N delarna av området var sönderkörda av skogstraktor. I en del av dessa förekom enstaka rikligt med skårsten (se boplatzområde nr 412). Inom området finns en grav Raå 409. Inom området torpårar med sentida röjningsrösen. Kolbotten, oval 15x11,5 m (NÖ-SV) och 0,3 m h. Omges av råna.	Nypåträffad utanför FU-område
L2020:3395	--	Fossil åker, röjningsröseområde	Fornlämning	Röjningsröseområde ca 70x45 m (Ö-V) bestående av minst 10 röjningsrösen vilka är 2-5 m i diam och 0,2-0,5 m h av 0,1-0,4 m st stenar. Områdets södra del är förundersökt i samband med breddning av väg 23. Området ingick tidigare i lämning L1953:600/Skatelöv 316:1. Dateringarna från röjningsrösen antyder två röjningsfaser, en under äldre järnålder och en under medeltid.	Ny lämning efter delning av L1953:600
L1952:8436	Skatelöv 441	Fossil åker, röjningsröseområde	Fornlämning	Röjningsröseområde, 135x20-80 m (NÖ-SV), bestående av ca 30 röjningsrösen. Dessa är 2-5 m diam och 0,2-0,5 m h, av 0,1-0,4 m st stenar. Låg grad av stenröjning i området. Området gränsar i S till en åker som är karterad på 1940-talets ekonomiska karta. Vid arkeologisk förundersökning år 2019 undersöktes 3 röjningsrösen i områdets V del. Tre kolprover har daterats till järnålder, medeltid och nyare tid. Äldre beskrivning: Röjningsröseområde, 155x20-75 m (NÖ-SV), bestående av ett 20-tal röjningsrösen. Dessa är 2-4 m diam och 0,2-0,5 m h, av 0,1-0,4 m st stenar. Låg grad av stenröjning i området. Områdets gränsar i S till en åker som är karterad på 1940-talets ekonomiska karta.	

Lämningsnummer	FMIS id	Lämningsstyp	Bedömning	Beskrivning	Kommentar
L1951:128	Skatelöv 516	Fossil åker, röjningsröseområde	Fornlämning	Fossil åkermark, röjningsröseområde, 50x15-25 m (NÖ-SV) bestående av 2 röjningsrösen och en stenrad/terrasskant. Inom området är plan stenfri mark som avgränsas i V och N av bergbunden terräng och av sankare mark i Ö. Området avgränsas mot det sankare partiet genom att röjningssten lagts i kanten. En viss jordförskjutning från åkern, mot stenraden kunde ses, vilket bildar en svagt markerad terrasskant. Vid förundersökningen undersöktes två röjningsrösen och stenraden/terrasskanten. Terrasskanten daterades till äldre bronsålder och ett röjningsröse gav dateringar till övergången mellan bronsålder-järnålder samt medeltid.	
L1953:461	Skatelöv 70:1	Fossil åker, röjningsröseområde	Fornlämning	Äldre beskrivning: Fossil åkermark, röjningsröseområde, 50x15-25 m (NÖ-SV). Inom området är plan stenfri mark som avgränsas i N av svagt markerad terrasskant 0,1-0,3 m h. Centralt är ett röjningsröse ca 4 m diam och 0,4 m h. (RAÅ-2018-1718)	Berördes ej - inprickning justerad. Delades i två lämningar.
L2020:3430	--	Fossil åker, röjningsröseområde	Fornlämning	Röjningsröseområde ca 1200x90-600 m (N-S) bestående av ca 500 röjningsrösen vilka är 2-11 m i diam och 0,2-1,2 m h av 0,2-0,8 m st stenar. I områdets Ö del återfinns de största röjningsrösen vilka kan kopplas till torpet Silverdalen (ej registrerat). I områdets V del är röjningsrösen av mer blandad karaktär. Vid arkeologisk förundersökning inför breddning av väg 23 justerades lämnings geometri i dess södra del. Äldre beskrivning: Fossil åkermark, ca 1200x600 m (N-S)	Ny lämning efter delning av L1953:461
L1951:125	Skatelöv 514	Lägenhetsbebyggelse	Ingen antikvarisk bedömning Övrig kulturhistorisk lämning	Röjningsröseområde ca 530x90-150 m (N-S) bestående av ca 100 röjningsrösen, 2-8 m i diam och 0,3-0,8 m st av 0,2-0,7 m st stenar. Lämnings ingick tidigare i L1953:461/Skatelöv 70:1. Vid arkeologisk förundersökning inför breddning av väg 23 justerades lämnings geometri i SV. Lägenhetsbebyggelse. Nybygget, bestående av en husgrund. Vid arkeologisk förundersökning avbarnades en yta för att kunna avgränsa husgrunden och en ruta upptogs, som grävdes för hand och sålades, inom husgrunden för att få en överblick över fyndmaterial. Husgrunden bestod av en sylstensrad 9,3x5,7 meter stor. I grunden att spismursröse 4 m diam och 1,2 m h av 0,1-0,5 m st stenar. Vid undersökningen metalledeterades området. Vid schaktning och rutgrävning påträffades rikligt med tegel, porslin, glas (fönsterglas och flaskor) enstaka keramik och järn (främst spikar). Det påträffade porslinet kan dateras till omkring år 1890 till år 1950. Keramiken förefaller vara från sent 1800-tal till tidigt 1900-tal. Okärlt när torpet etablerades, är ej med från 1781, belägt i husförhållning år 1845 samt medtaget på generalstabskartan 1869. Torpet ska ha brunnit ner år 1901 och i västra delen av husgrunden påträffades rikligt med kol, dock inte i övriga schakt, möjligen har en del av huset brunnit men inte hela. Att det fanns keramik från tiden efter att huset brunnit ner kan bero på att området använts som skräphög i senare tid. Detta skulle kunna förklara den stora mängd flaskor. Tidigare skyltat med text: 18; Huseby/Nybygget brann ner 1901, Skatelöv hbv.	
				Äldre beskrivning: Lägenhetsbebyggelse. Nybygget, bestående av en husgrund ca 7x5 m (N-S), svåravgränsad. I grunden att spismursröse 4 m diam och 1,2 m h av 0,1-0,5 m st stenar samt enstaka tegel och järnbitar. Skyltat med text: 18; Huseby/Nybygget brann ner 1901, Skatelöv hbv. Okärlt när torpet etablerades, är ej med från 1781 men medtaget på generalstabskartan 1869. (RAÅ-2018-1718)	

Lämningsnummer	FMIS id	Lämningsstyp	Bedömning	Beskrivning	Kommentar
L2020:3439	--	Kemisk industri, pottaskeugn	Fornlämning	Pottaskeugn, 6,8 m i diam och intill 2 m h, delvis inrasad i S. Ugnen är kallmurad av 0,3-0,6 m st stenar. På och i ugnen är rikligt med kolstybb.	Nypåträffad utanför FU-område
L2020:3447	--	Hägnad, stenmur	Övrig kulturhistorisk lämning	Stenmur, 19 m l (Ö-V), 1-1,5 m br och 0,3 m h av 0,2-0,6 m st stenar.	Nypåträffad vid FU
L1953:9134	Vederslöv 544	Område med fossil åkermark	Fornlämning	Område med fossil åkermark, 175x40-75 m (NNV-SSÖ), bestående av 1 röjningsröseområde och 1 stensträng. Röjningsröseområdet har ca 10 röjningsrösen, ca 3-5 m st och 0,2-0,4 m h, av 0,2-0,5 m st stenar. Stensträngen är till största delen enskiktad och enradig av 0,5-0,8 m st stenar. Inom områdets N del är en yngre täkt ca 10 m i diam och 0,5-1 m dj. Lämningens geometri justerad i norr inom ramen för arkeologisk förundersökning inför breddning av väg 23.	Berördes ej - inprickning justerad
L1953:5541	Vederslöv 136:1	Fossil åker, röjningsröseområde	Fornlämning	Röjningsröseområde, ca 210x35-180 m (N-S), bestående av ca 75-100 röjningsrösen. Dessa är 3-7 m diam och 0,2-0,5 m h, av vanligen 0,2-0,5 m st stenar. I områdets N del återfanns en åkeryta, troligen en åkerlycka av yngre karaktär. I områdets NÖ del undersöktes ett röjningsröse som daterats till 740-400 f Kr. Vid arkeologisk förundersökning i samband med breddning av väg 23 ändrades lämningens utsträckning. Delen norr om väg 23 bedöms vara av yngre karaktär och registreras som egen lämning (L2020:3459).	Delades i två lämningar
L2020:3459	--	Område med fossil åkermark	Övrig kulturhistorisk lämning	Äldre beskrivning: Fossil åkermark, ca 350x100-175 m (N-S), bestående av 1 röjningsröseområde med ca 200 röjningsrösen. Dessa är 4-7 m diam och 0,2-0,5 m h, av vanligen 0,2-0,5 m st stenar. Område med fossil åkermark ca 200x30-125 m (NÖ-SV) bestående av minst 2 åkerlytor och ca 25 röjningsrösen. Röjningsrösen är 2-8 m i diam och 0,3-0,8 m h av 0,2-0,6 m st stenar. Åkerlytorna är plana och regelbundna. I V avgänsas en av ytorna av en terrasskant ca 0,5 m h. I områdets Ö del är antydna till sluttåra. Områdets V del var en åkeryta tillhörigt torpet Lilla Snugge (L1953:4310/Vederslöv 37:1) enligt storskifteskarta upprättad år 1799. Vid Laga skifte år 1859 fanns åkrar även i områdets Ö del.	Ny lämning efter delning av L1953:5541
L1953:9043	Vederslöv 539	Vägmärke, milsten	Fornlämning	Äldre beskrivning: Område med fossil åkermark, 180x50 m (NNV-SSÖ), bestående av 1 röjningsröseområde och 1 stensträng. Röjningsröseområdet har ca 10 röjningsrösen, ca 3-5 m st och 0,2-0,4 m h, av 0,2-0,5 m st stenar. Stensträngen är till största delen enskiktad och enradig av 0,5-0,8 m st stenar.	Ingick ej i uppdraget.
L1953:5542	Vederslöv 137:1	Fossil åker, röjningsröseområde	Fornlämning	Röjningsröseområde ca 185x100 m (NV-SÖ) bestående av 40-50 röjningsrösen, 3-6 m i diam och 0,4-0,7 m h av 0,2-0,5 m st stenar. Se även inventeringsbok.	Berördes ej - inprickning justerad
L1952:8491	Vederslöv 665	Stensättning	Möjlig fornlämning	Äldre beskrivning: Fossil åkermark, ca 230x100-130 m (NV-SÖ) bestående av ett röjningsröseområde. Inom området är ca 40-50 röjningsrösen, 3-6 m diam och 0,4-0,7 m h.	

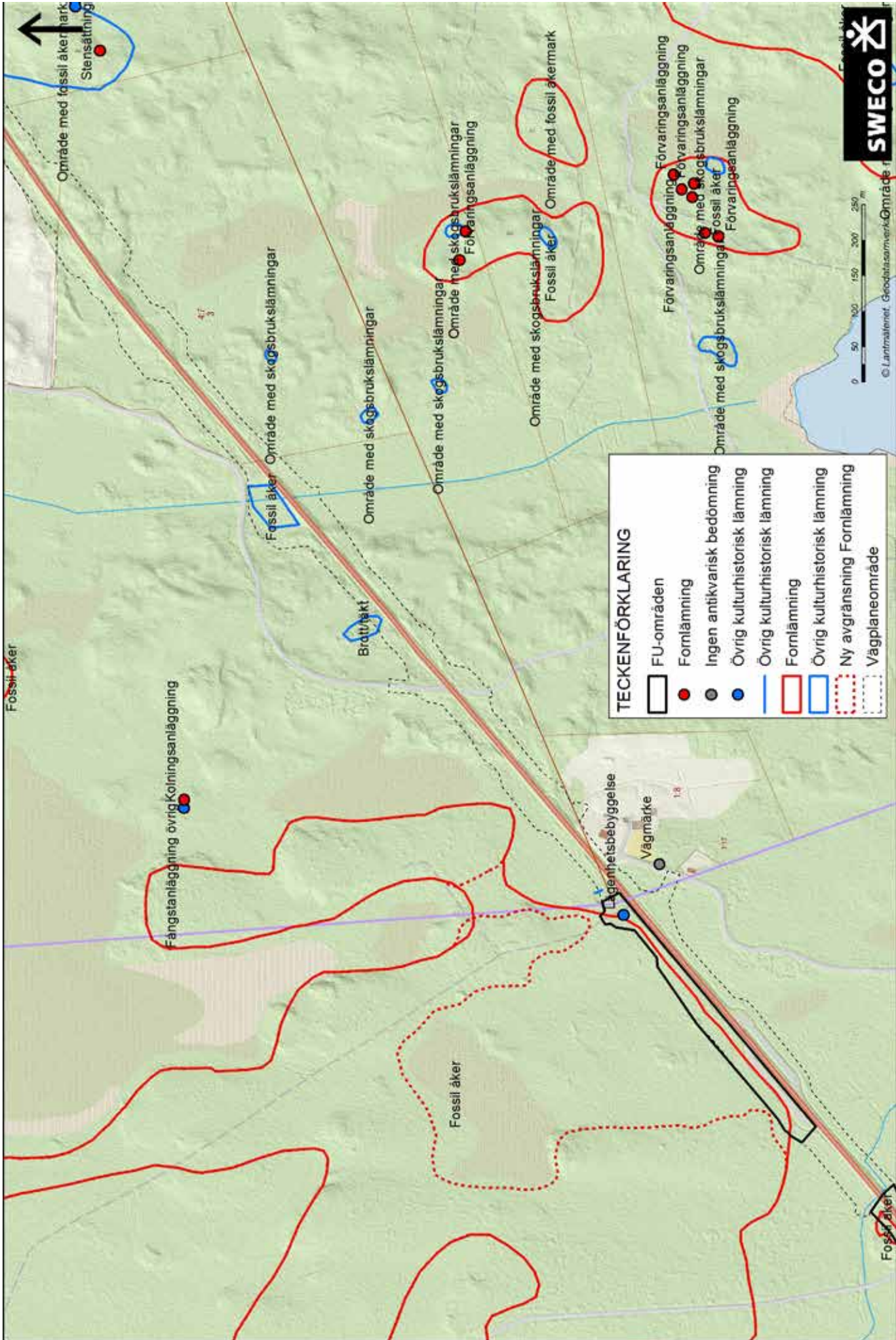
Lämningsnummer	FMS id	Lämningsstyp	Bedömning	Beskrivning	Kommentar
L1953:4964	Vederslöv 39:1	Fossil åkermark Område med fossilåkermark	Fornlämning	Röjningsröseområde ca 85x45 m (NÖ-SV), bestående av cirka 10 röjningsrösen, 3-8 m i diam och 0,3-0,5 m h, av 0,1-0,5 m st stenar. Lätt övermossade. Vid arkeologisk förundersökning inför breddning av väg 23 justerades lämningen i dess SÖ del. Äldre beskrivning: Fossil åkermark, 90x50 m (N-S), bestående av 10 röjningsrösen, 3-5 m i diam och 0,3-0,5 m h, av 0,1-0,5 m st stenar. Lätt övermossade. Beskrivningen är inte kvalitetsssäkrad. Information kan saknas, vara felaktig eller inaktuell. Se även Inventeringsbok.	Berördes ej - in- prickning justerad
L1953:9269	Vederslöv 178	Fossil åker, röjningsröse- område	Fornlämning	Röjningsröseområde ca 220x40-100 m (NNÖ-SSV), bestående av ca 100 röjningsrösen, 3-5 m diam och 0,2-0,4 m h, av vanligen 0,2-0,5 m st stenar. Inom området är två kolbotnar (L1953:9380, L1953:4520). Vid arkeologisk förundersökning i samband med breddning av väg 23 undersöktes två röjningsrösen i områdets V del. Lämningens utsträckning justerades. Äldre beskrivning: Fossil åker, ca 200x50-75 m (NNÖ-SSV), bestående av 1 röjningsröseområde med ca 25 röjningsrösen, 3-5 m diam och 0,2-0,4 m h, av vanligen 0,2-0,5 m st stenar. Området sväravgränsat i SÖ.	
L1953:9380	Vederslöv 184	Kolnings- anläggning, kolbotten	Övrig kul- turhistorisk lämning	Kolbotten, 13 m diam, ställvis ränna runt kanten, 2 m br och 0,5 m dj.	Berördes ej - in- prickning justerad

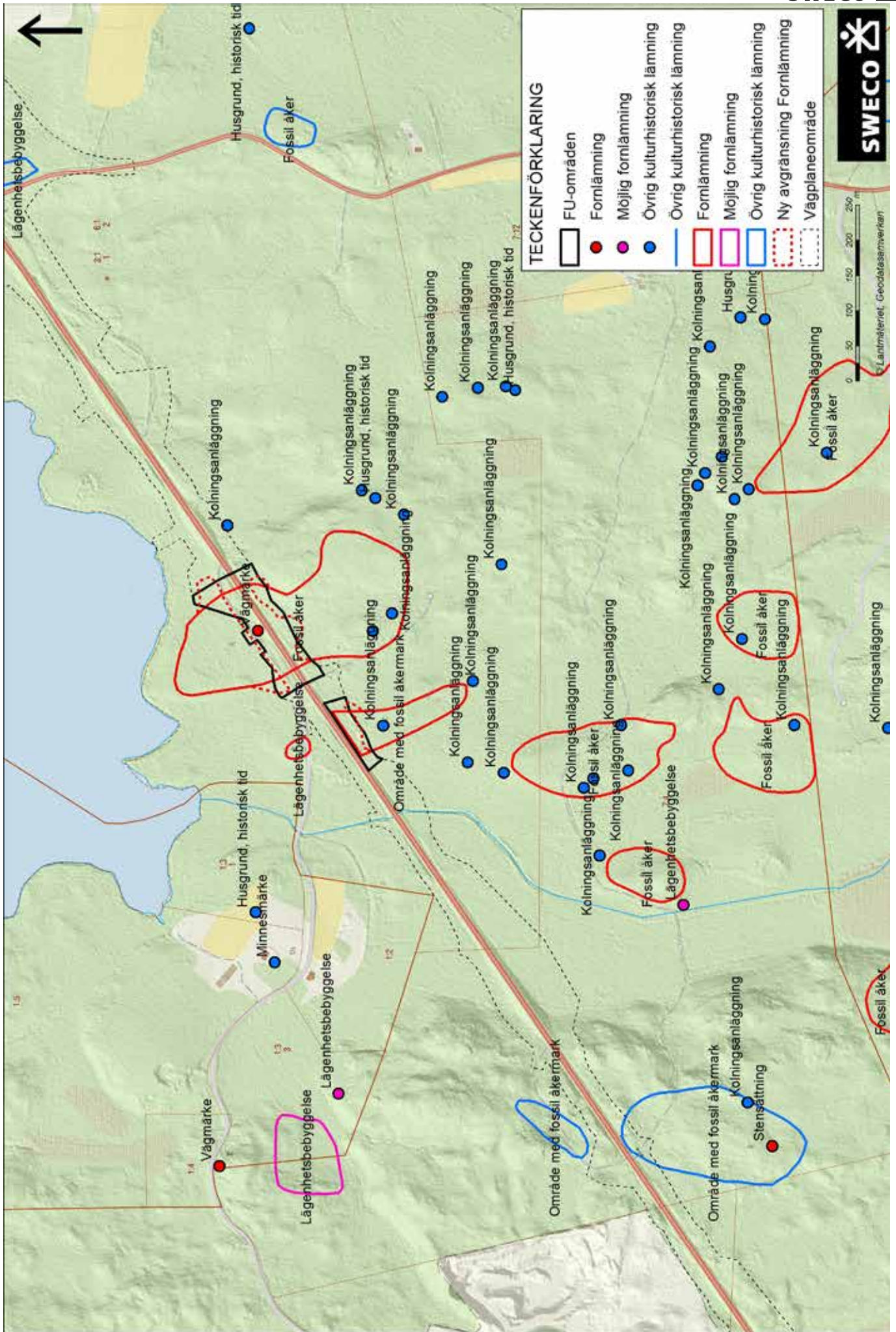
Bilaga 2, Översiktskartor över vägplaneområdet (1-8) från söder

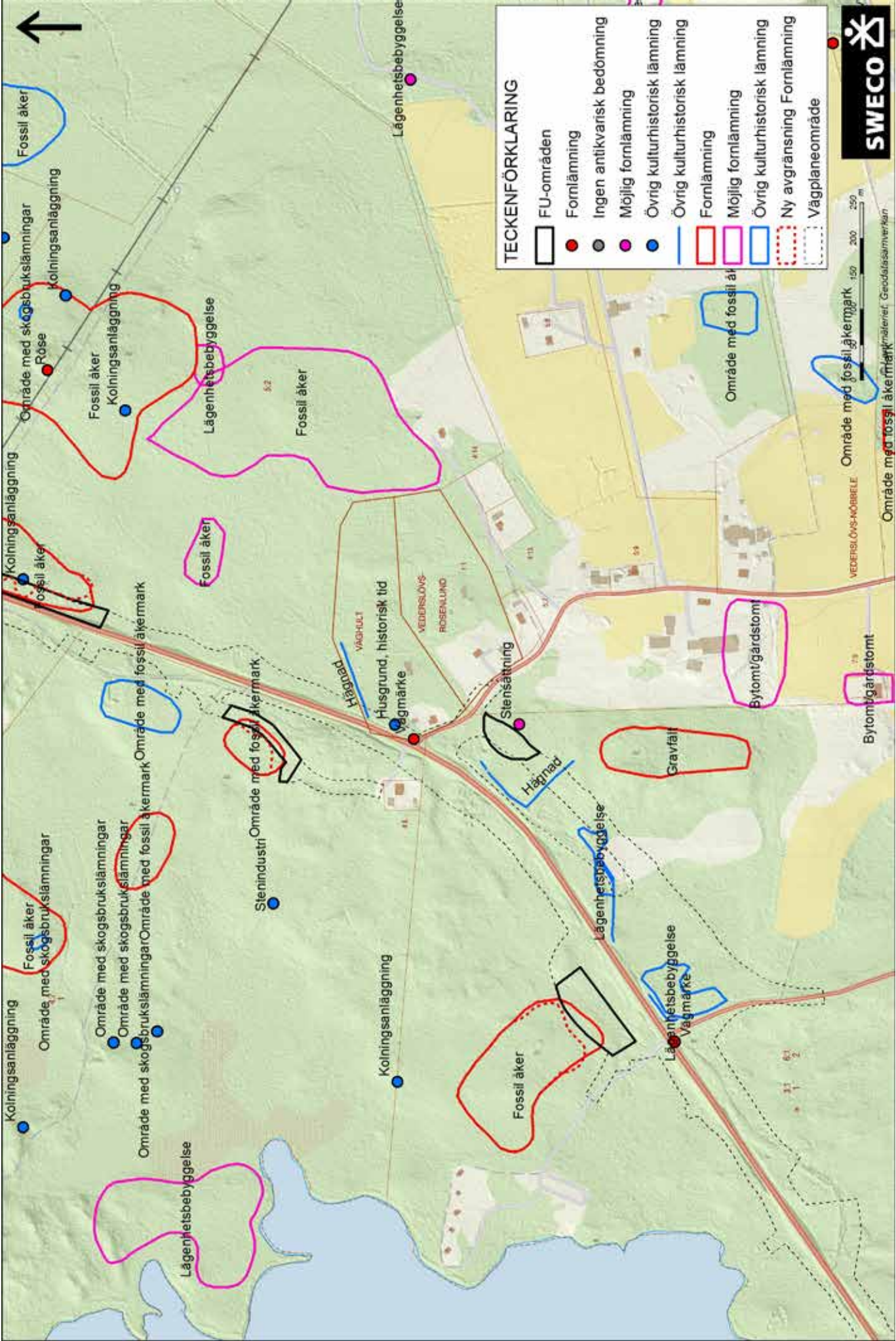

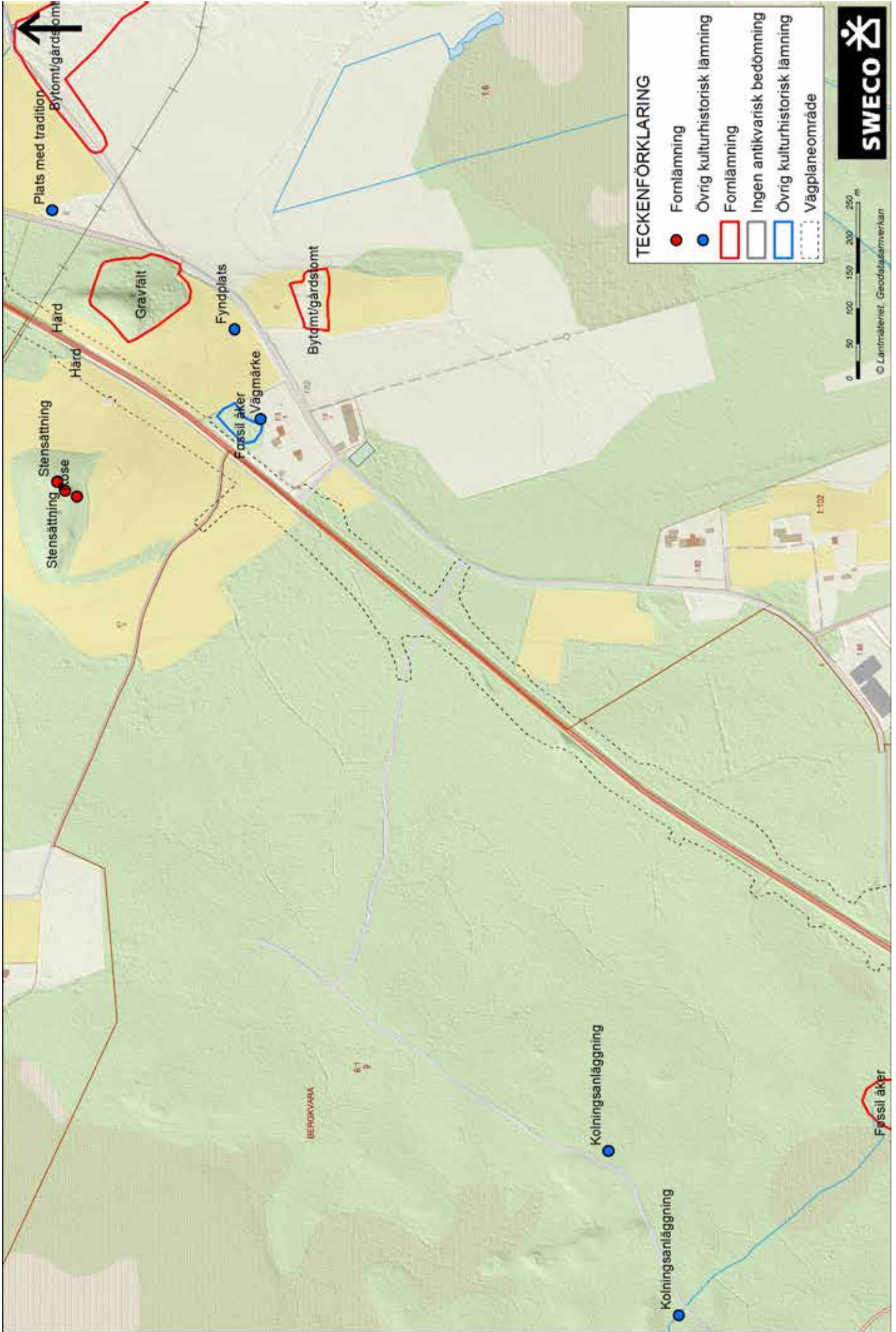
TECKENFÖRKLARING

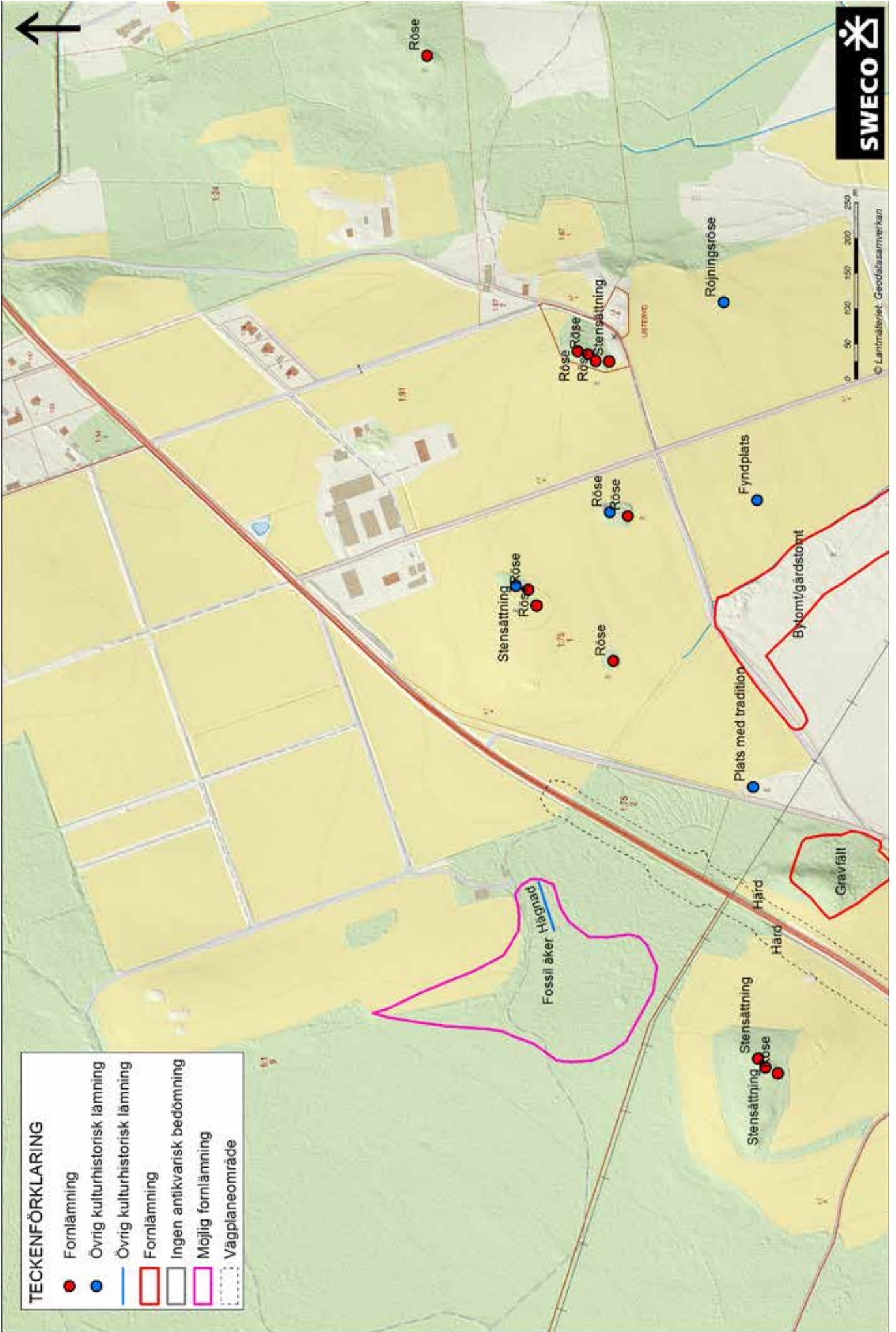
	FU-områden
	Riksintresse för kulturmiljövård
	Fornlämning
	Övrig kulturhistorisk lämning
	Fornlämning
	Möjlig fornlämning
	Övrig kulturhistorisk lämning
	Ny avgränsning Fornlämning
	Vägplaneområde

TECKENFÖRKLARING

●	Fornlämning
●	Övrig kulturhistorisk lämning
—	Övrig kulturhistorisk lämning
	Fornlämning
	Ingen antikvarisk bedömning
	Möjlig fornlämning
	Vägplaneområde

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 20014

2020-02-12

Vedartsanalyser på material från Småland, Vederslöv och Skatelöv. Väg 23 FU.

Uppdragsgivare: Fredrik Engman/Sweco

Arbetet omfattar 26 kolprov från undersökningar av röjningsrösen längs väg 23.

I de 26 kolproverna framkom kol från tio trädslag. Se tabell nedan.

Från Vederslöv och Skatelöv 313 är det mestadels barrträd i materialet. I proverna från de övriga fornlämningarna är innehållet i proverna mer blandat vilket antagligen kan avspegla olika biotoper och eller faser av röjning.

Tall, gran och ek kan ge hög egenålder vid datering av proverna

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.
1	1	Röjningsröse	0,3g	0,3g 4 bitar	Tall 4 bitar	Tall 29mg
1	2	Röjningsröse	0,2g	0,2g 4 bitar	Tall 4 bitar	Tall 33mg
2	1	Röjningsröse	0,1g	0,1g 1 bit	Tall 1 bit	Tall 27mg
2	2	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Tall 1 bit	Tall 4mg
4	1	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Tall 1 bit	Tall 6mg
5	1	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Ek 1 bit	Ek 9mg
5	2	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 2 bitar	Tall 2 bitar	Tall 5 mg
6	1	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 2 bitar	Gran 2 bitar	Gran 15mg
6	2	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 3 bitar	Gran 3 bitar	Gran 9mg
7	1	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Tall 1 bit	Tall 16mg
7	2	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Tall 1 bit	Tall 7mg
8	1	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Al 1 bit	Al 17mg
8	2	Röjningsröse	0,1g	0,1g 1 bit	Asp 1 bit	Asp 39mg
9	1	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Björk 1 bit	Björk 13mg
9	2	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 2 bitar	Björk 2 bitar	Björk 11mg
10	1	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Hassel 1 bit	Hassel 10mg
10	2	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Hassel 1 bit	Hassel 8mg
11	1	Röjningsröse	0,2g	0,2g 2 bitar	Hassel 2 bitar	Hassel 38mg
11	2	Röjningsröse	0,3g	0,3g 1 bit	Hassel 1 bit	Hassel 36mg
12	1	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Björk 1 bit	Björk 5mg
12	2	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Ek 1 bit	Ek 25mg
13	1	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Bok 1 bit	Bok 8mg
16	1	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Salix 1 bit	Salix 19mg
16	2	Röjningsröse	<0,1g	<0,1g 1 bit	Salix 1 bit	Salix 16mg
17	1	Röjningsröse	0,1g	0,1g 1 bit	Rönn/Oxel 1 bit	Rönn/Oxel 33mg
17	2	Röjningsröse	0,1g	0,1g 1 bit	Björk 1 bit	Björk 30mg

Erik Danielsson/VEDLAB
 Kattås
 670 20 GLAVA
 Tfn: 070 34 00 645
 E-post: vedlab@telia.com
 www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Al Gråal Klibbal	<i>Alnus sp.</i> <i>Alnus incana</i> <i>Alnus glutinosa</i>	120 år	Klibbalen är starkt knuten till vattendrag. Gråalen är mer anpassningsbar	Motståndskraftigt mot fukt. Brinner lugnt och ger mycket glöd.	Klibbalen kom söderifrån ca 5000 f.Kr. Gråalen vandrar in norrifrån ett par tusen år senare
Asp	<i>Populus tremula</i>	120 år	Inte så kräsen vad gäller jordmån	Lätt och porös ved. Lätt att klyva. Tålig mot röta. Stängselstolpar, båtar takspån	För lövtäckt och barkbröd.
Björk Glasbjörk Vårtbjörk	<i>Betula sp.</i> <i>Betula pubescens</i> <i>Betula pendula</i>	300 år	Glasbjörken är knuten till fuktig mark gärna i närhet till vattendrag. Vårtbjörken är anspråkslös och trivs på torr näringsfattig mark. Båda arterna är ljuskrävande.	Stark och seg ved. Redskap, asklut, träkol. Ger mycket glöd.	Glasbjörk bildar även underarten Fjällbjörk. Förutom veden har nävern haft stor betydelse som råmaterial till slöjd.
Bok	<i>Fagus sylvatica</i>	300-400 år	Leriga moränmarker med kalk. Bildar skogar med djup skugga på sommaren.	Eftertraktat bränsle, träkol, redskapsskaft, båtkölar, husgeråd	Ollonen viktiga som grisfoder, även som nödmat för människor.
Ek	<i>Quercus robur</i>	500-1000 år	Växer bäst på lerhaltiga mulljordar men klarar också mager och stenig mark. Vill ha ljus, skapar själv en ganska luftig miljö med rik undervegetation med tex hassel.	Hård och motståndskraftig mot väta. Båtbygge, stängselstolpar, plogar, fat. Energirik ved ger mycket glöd.	Ekollonen har använts som grisfoder. Trädet har ofta ansetts som heligt och kopplat till bla Tor. Man talar ofta om 1000-års ekar men de är sällan över 500 år.
Gran	<i>Picea abies</i>	350 år	Trivs på näringsrika jordar. Tål beskuggning bra och konkurrerar därför lätt ut andra arter	Lätt och lös men ganska seg ved. Ofta rakvuxen. Ganska motståndskraftig mot röta. Stolpar golvbrädor stötar lieskaft, korgar	Bark till taktäckning. Granbarr till kreatursfoder
Hassel	<i>Corylus avellana</i>	60 år	Ganska krävande på jordmån. Vill gärna ha ljus men tål beskuggning tex i ekskog	Bildar lätt långa raka sega spön som använts till korgar och tunnband	Vanligt träd på lövängar
Sorbus Rönn Oxel	<i>Sorbus sp.</i> <i>Sorbus aucuparia</i> <i>Sorbus intermedia</i>	120 år	Anspråkslös vad gäller jordmån men ljuskrävande	Hård och stark men känslig för röta. Räfspinnar, lieorv, yxskaft, skidor	Bark kvistar och löv till kreatursfoder. Bär till sylt mm Rönn och oxel går ej att skilja med vedartsanalys. Oxeln växer upp till Värmlands-Upplandsgränsen.
Salix Stort släkte med sälgar, pilar och viden	<i>Salix sp.</i>	60 år	Varierande anspråk vad gäller jordmån. De flesta arter är dock ljusälskande	Mjuk och lätt ved. Dåligt som bränsle och virke.	Barken har använts till garvning.
Tall	<i>Pinus silvestris</i>	400 år	Anspråkslös men trivs på näringsrika jordar. Den är dock ljuskrävande och blev snabbt utkonkurrerad från de godare jordarna när granen kom	Stark och hållbar. Konstruktionsvirke, stolpar, pålar, båtbygge, kärl (ej för mat) takspån, tjärblöss, träkol, tjärbränning	Underbarken till nödmjöl, årsskott kokades för C-vitaminerna. Även som kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomi 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färskas vedprover.

UPPSALA
UNIVERSITET

Angströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Angström Laboratory
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Telefax:
018 – 55 5736

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Fredrik Engman
Sweco Environment AB
Box 1062
551 10 JÖNKÖPING

Resultat av ¹⁴C datering av träkol från förundersökning väg 23, delen Huseby-Marklanda, Alvesta och Växsjö kommuner. (p 2785)

Förbehandling av träkol:

1. Synliga rotträdar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ¹⁴C-innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO₂-gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

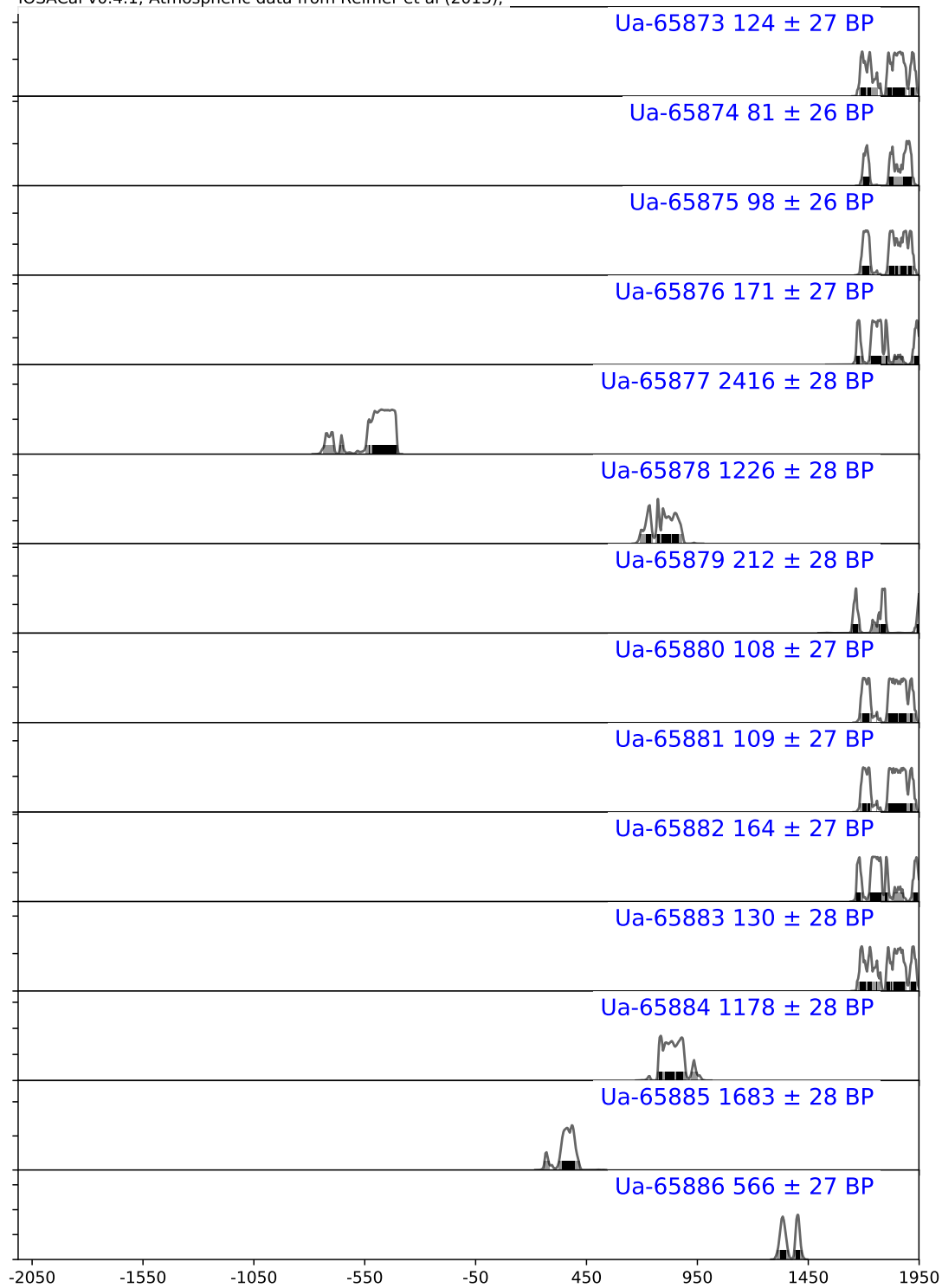
Labnummer	Prov	δ ¹³ C‰ V-PDB	¹⁴ C age BP
Ua-65873	RR1:KP1	-26,3	124 ± 27
Ua-65874	RR1:KP2	-26,6	81 ± 26
Ua-65875	RR2:KP1	-27,2	98 ± 26
Ua-65876	RR2:KP2	-25,9	171 ± 27
Ua-65877	RR4:KP2	-25,2	2 416 ± 28
Ua-65878	RR5:KP1	-26,2	1 226 ± 28
Ua-65879	RR5:KP2	-24,8	212 ± 28
Ua-65880	RR6:KP1	-25,7	108 ± 27
Ua-65881	RR6:KP2	-27,5	109 ± 27
Ua-65882	RR7:KP1	-26,0	164 ± 27
Ua-65883	RR7:KP2	-22,9	130 ± 28
Ua-65884	RR8:KP1	-24,1	1 178 ± 28
Ua-65885	RR8:KP2	-25,2	1 683 ± 28
Ua-65886	RR9:KP1	-28,2	566 ± 27
Ua-65887	RR9:KP2	-26,4	625 ± 28
Ua-65888	RR10:KP1	-28,0	624 ± 28
Ua-65889	RR10:KP2	-26,8	1 609 ± 28
Ua-65890	RR11:KP1	-24,7	1 777 ± 31
Ua-65891	RR11:KP2	-24,0	1 700 ± 31
Ua-65892	RR12:KP1	-25,6	757 ± 30
Ua-65893	RR12:KP2	-25,2	1 925 ± 30
Ua-65894	RR13:KP1	-25,8	179 ± 29
Ua-65895	RR16:KP1	-24,2	3 289 ± 32
Ua-65896	RR16:KP2	-26,9	3 521 ± 32
Ua-65897	RR17:KP1	-26,2	638 ± 29
Ua-65898	RR17:KP2	-26,7	2 430 ± 31

Med vänliga hälsningar

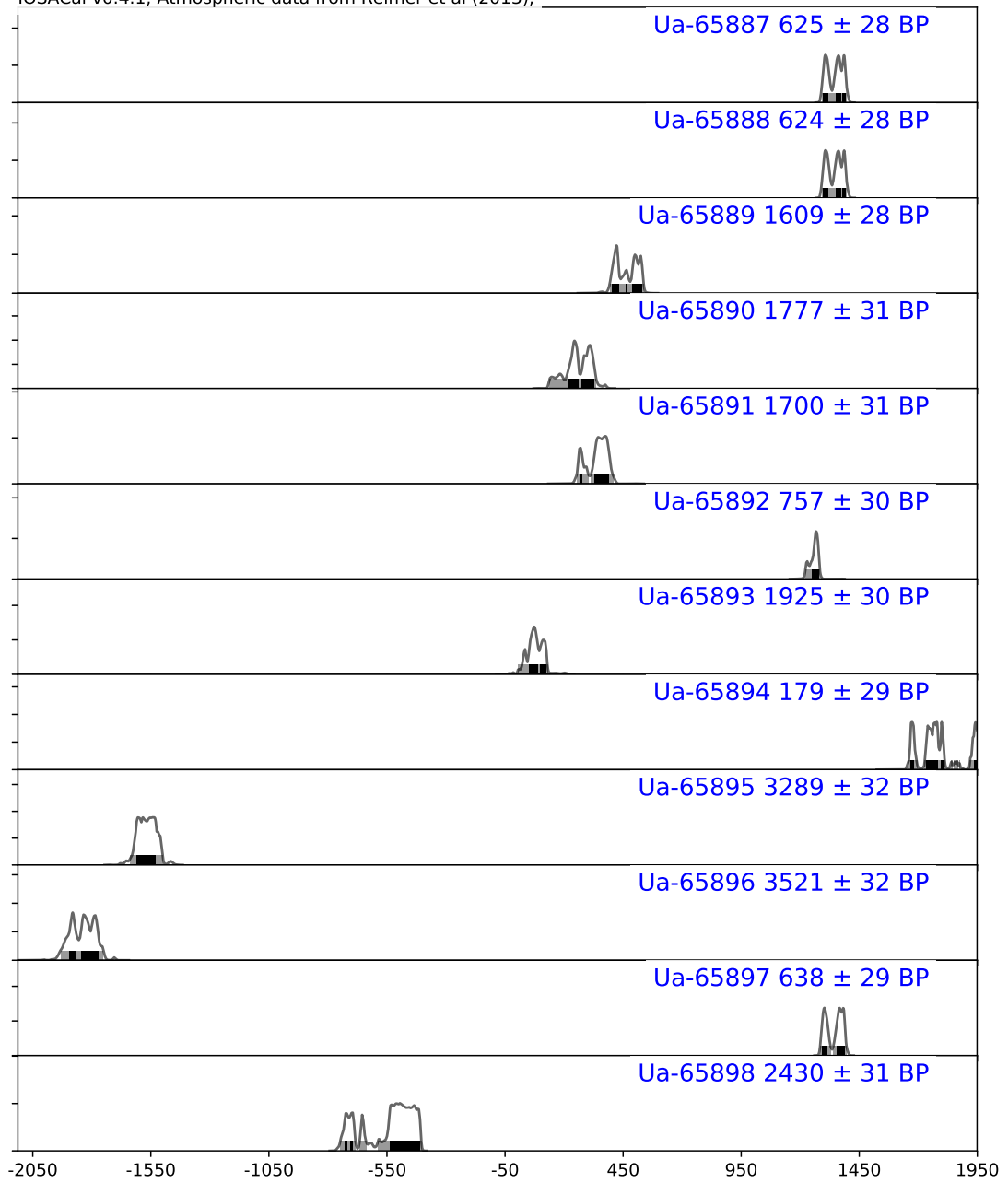
Karl Håkansson / Melanie Mucke

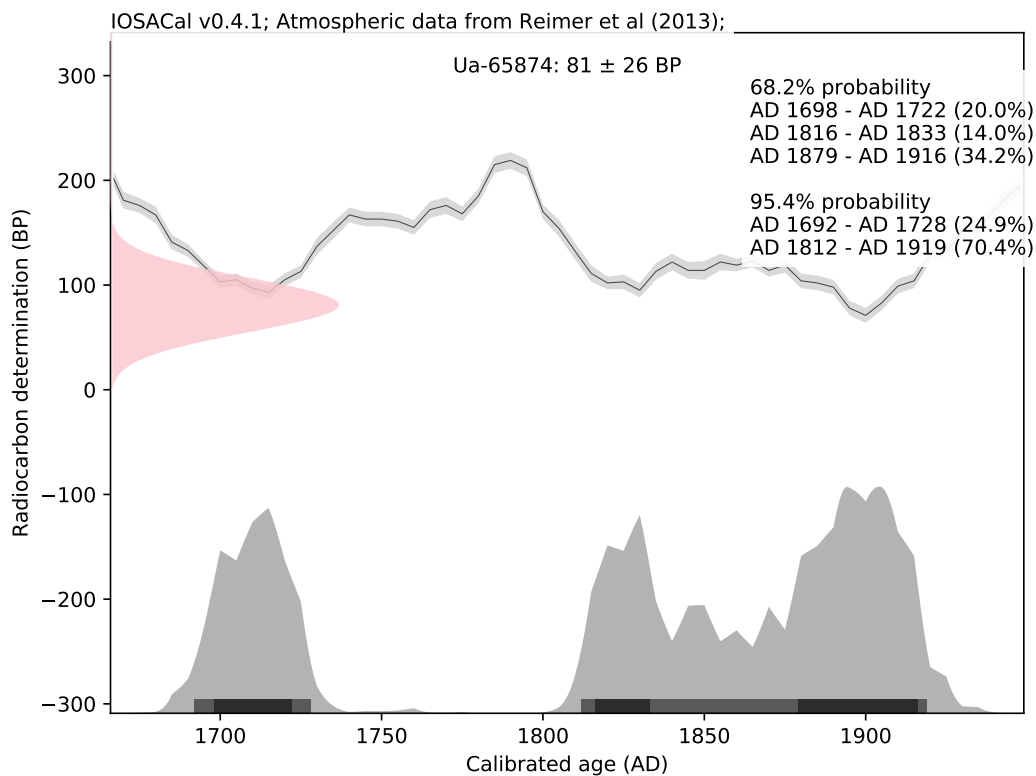
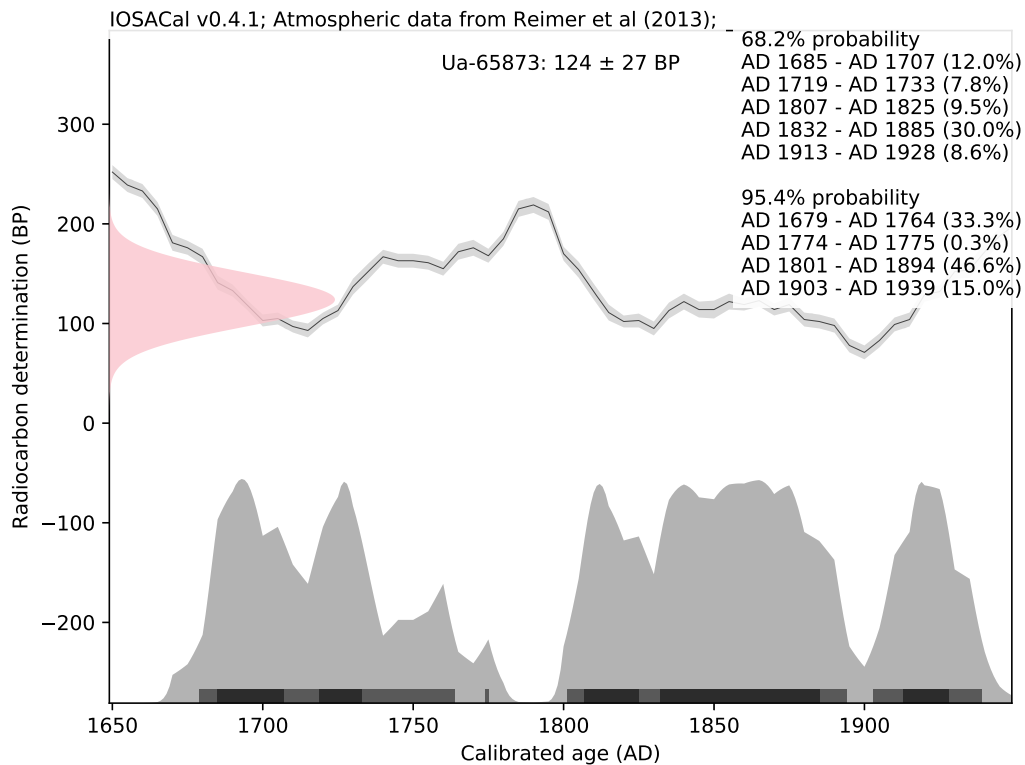
Kalibreringskurvor

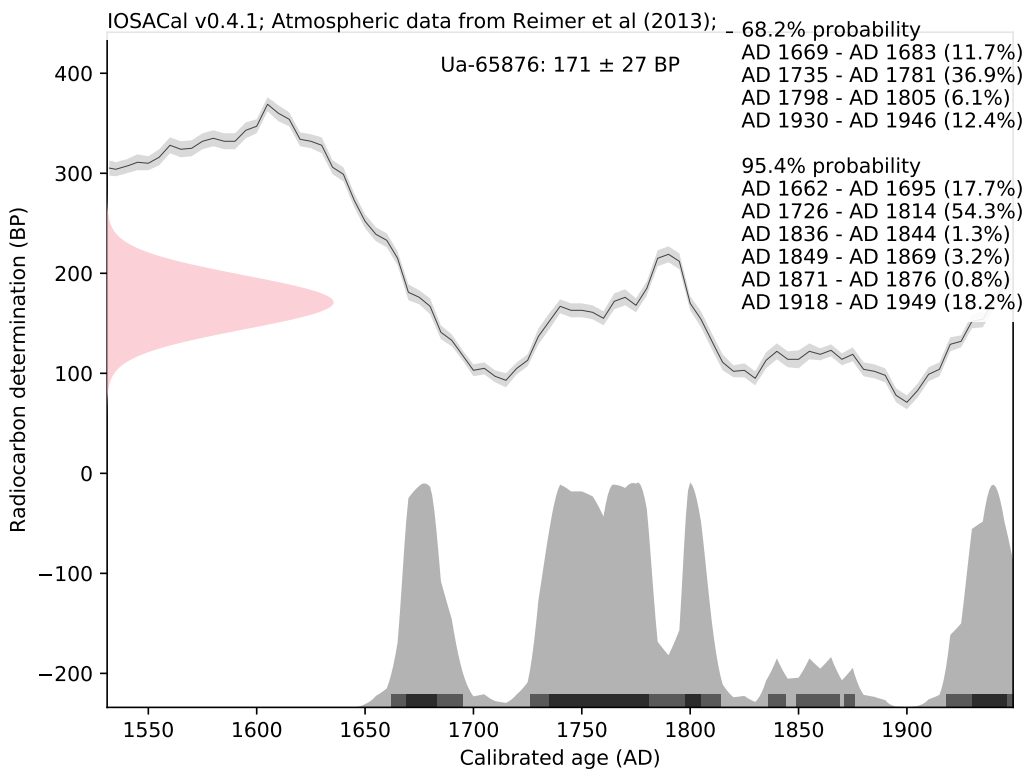
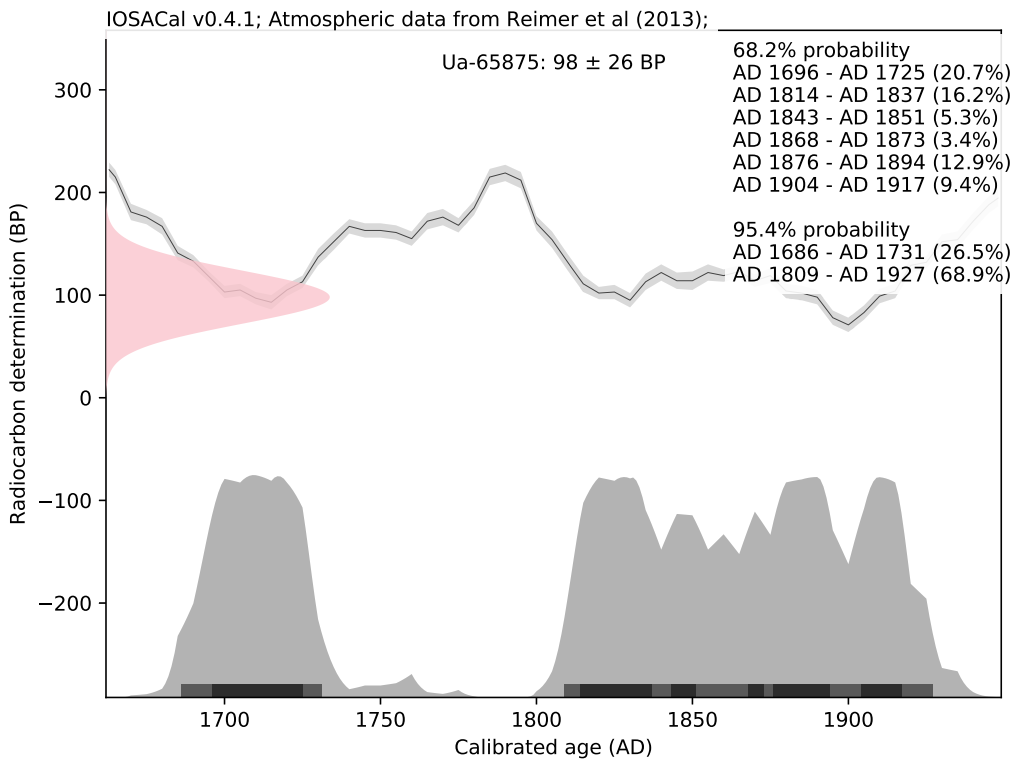
IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2013);

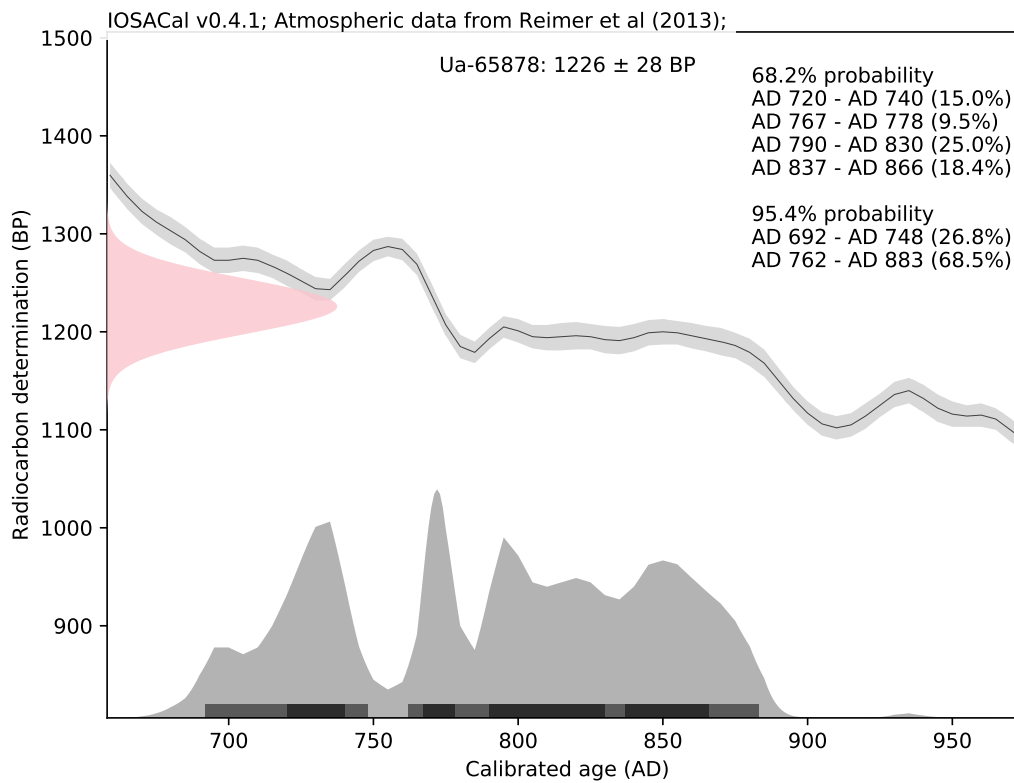
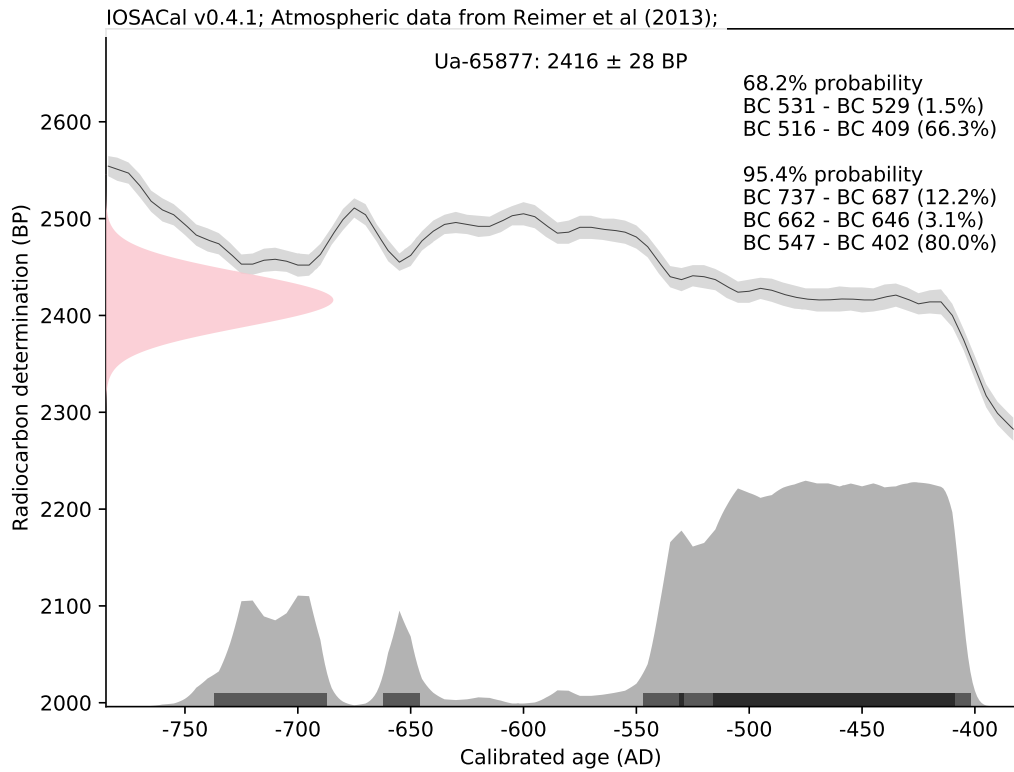

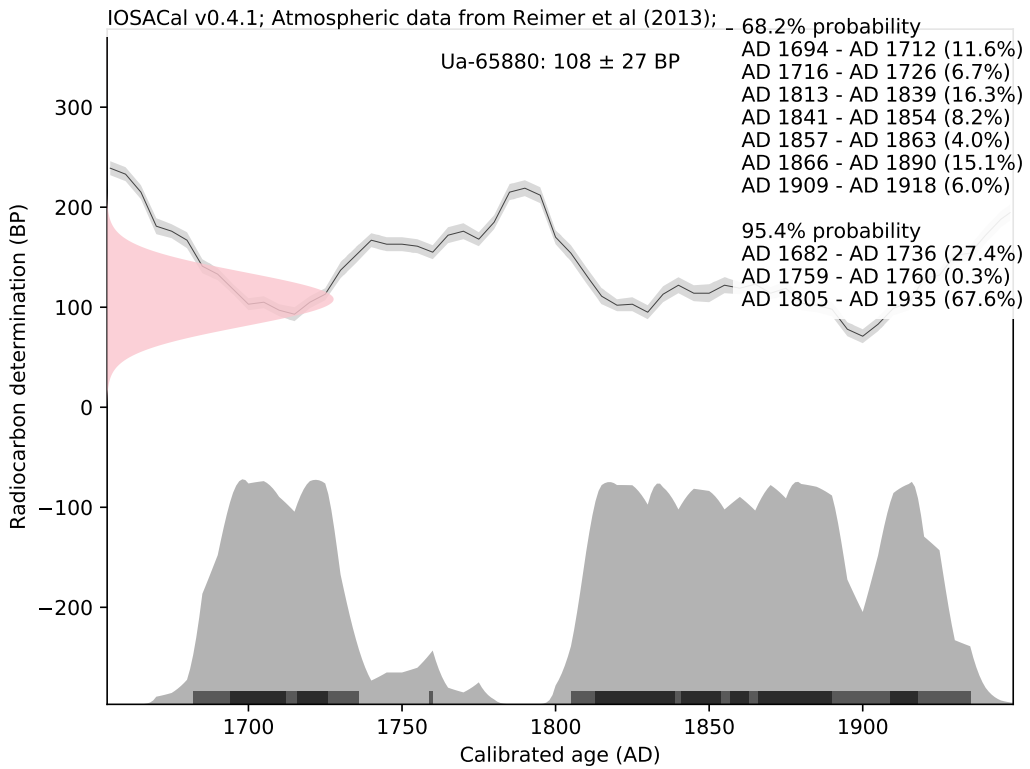
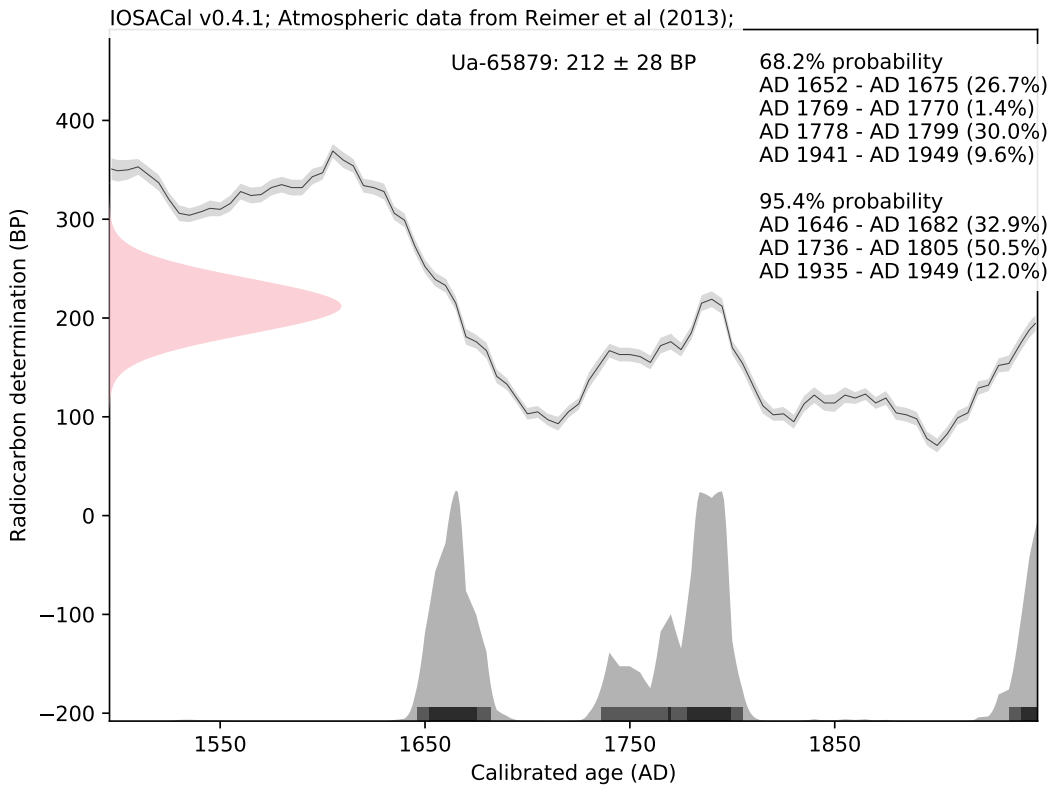
IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2013);

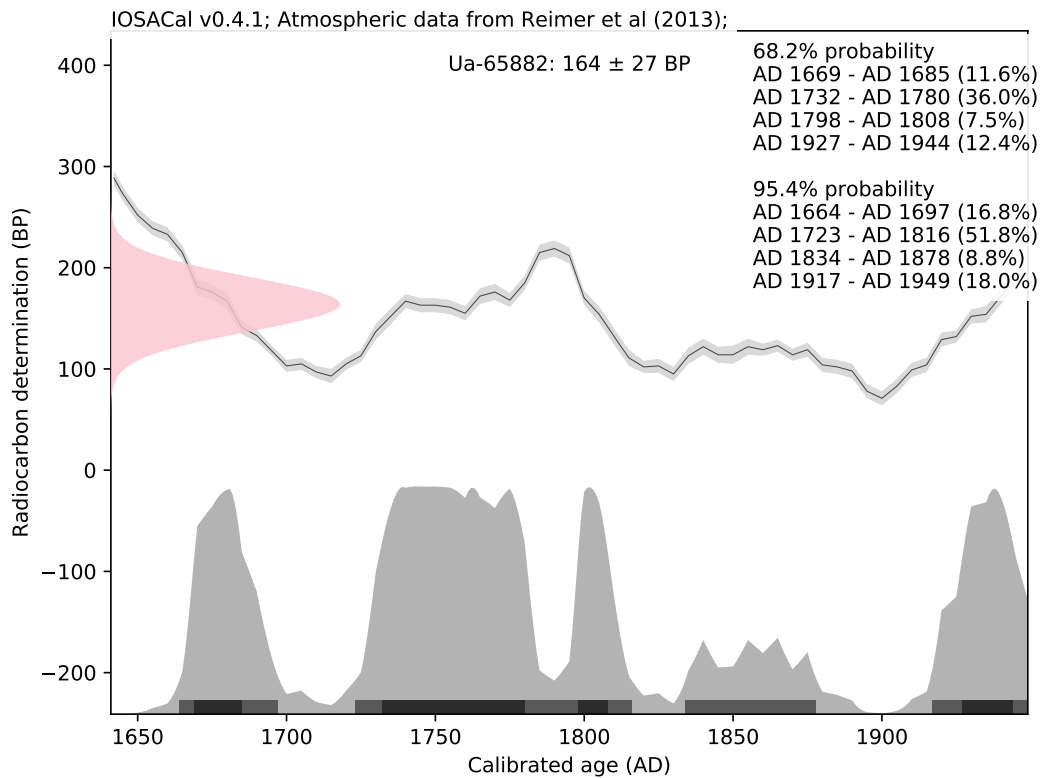
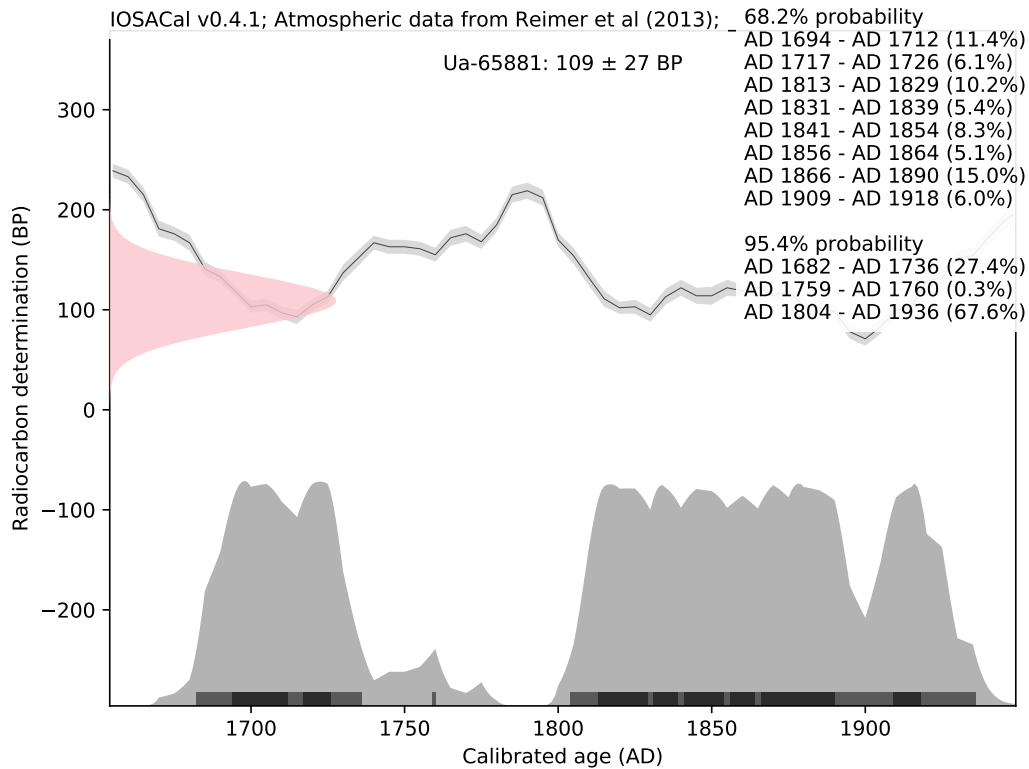

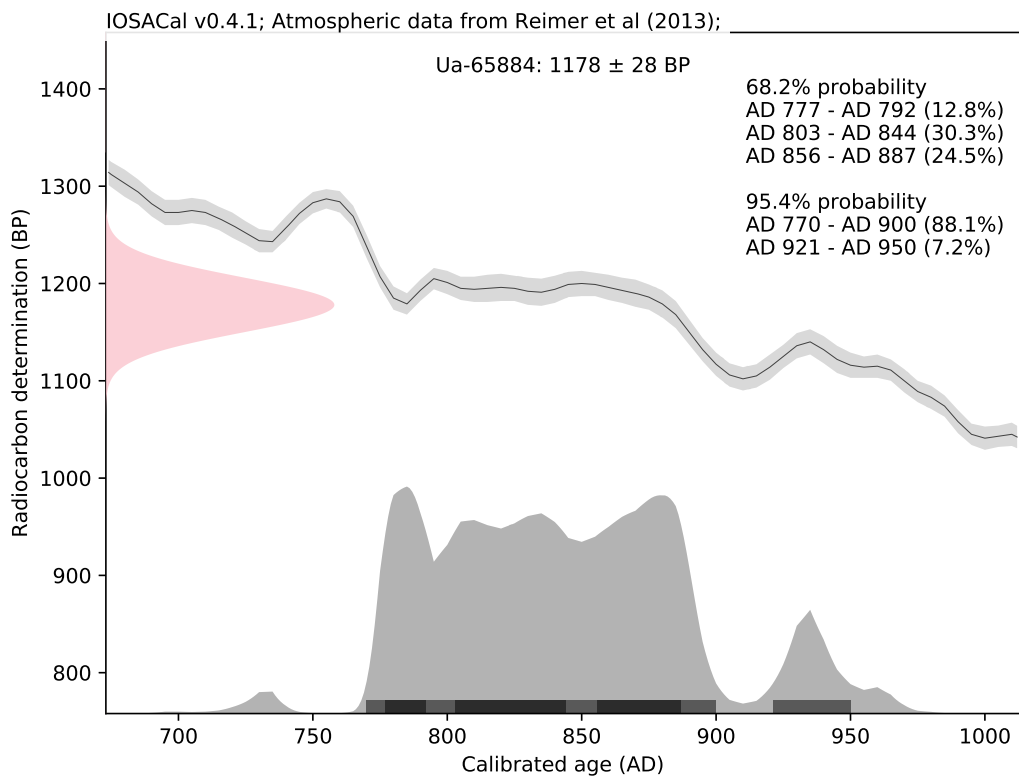
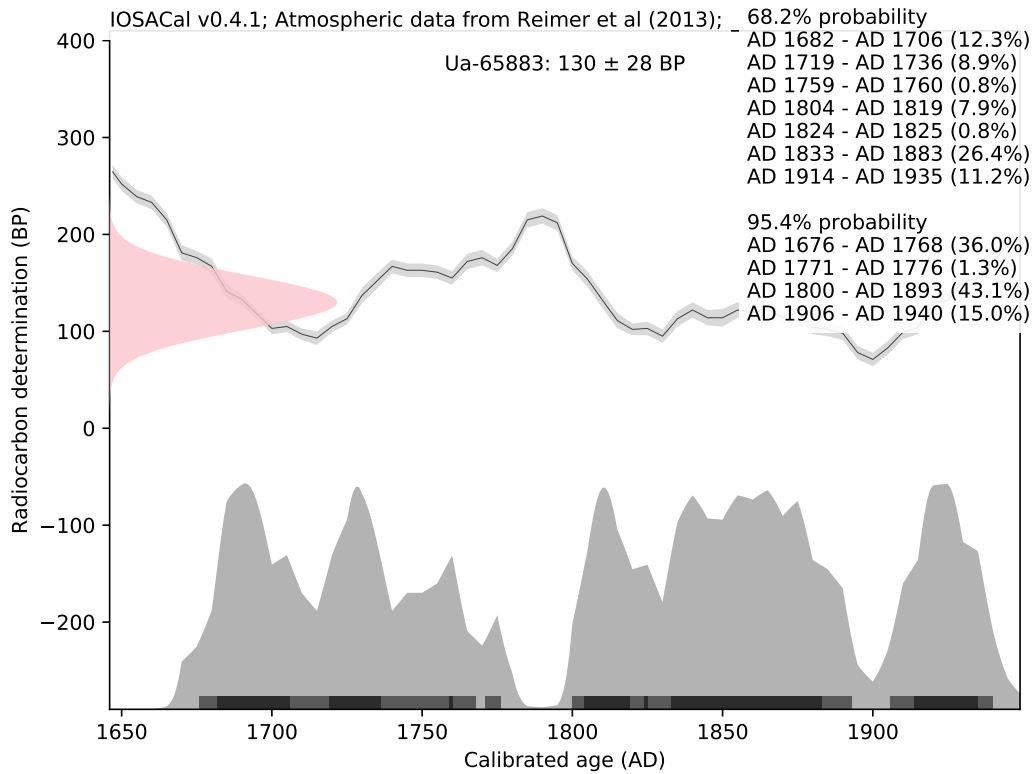

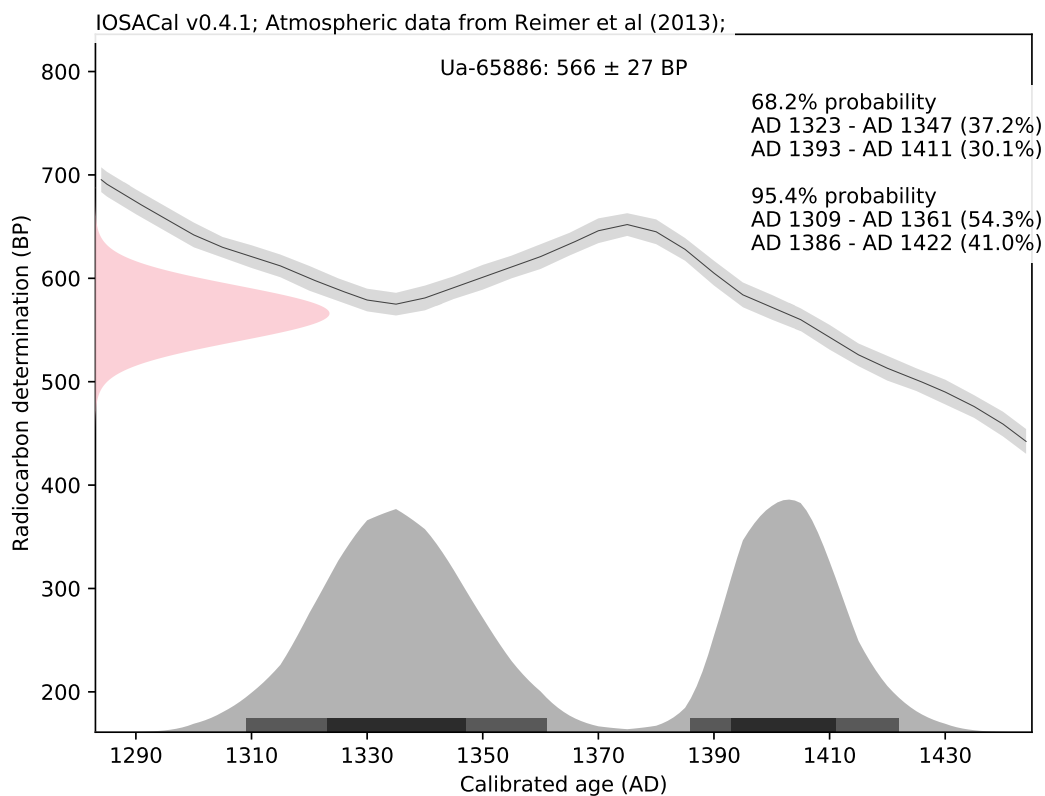
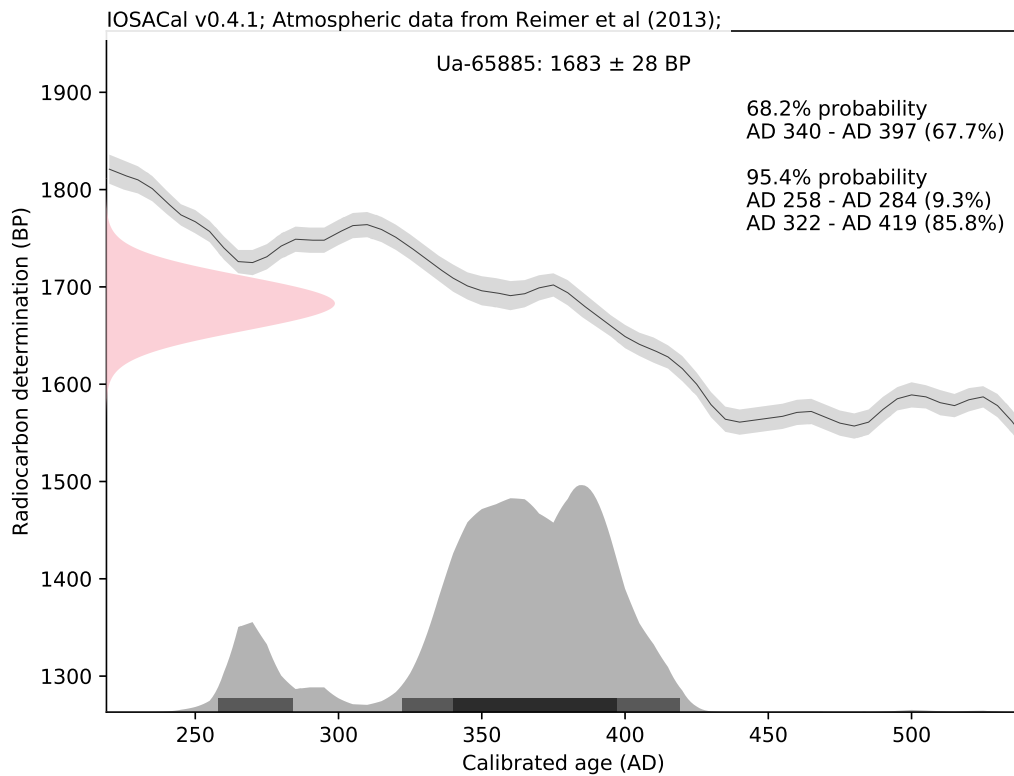

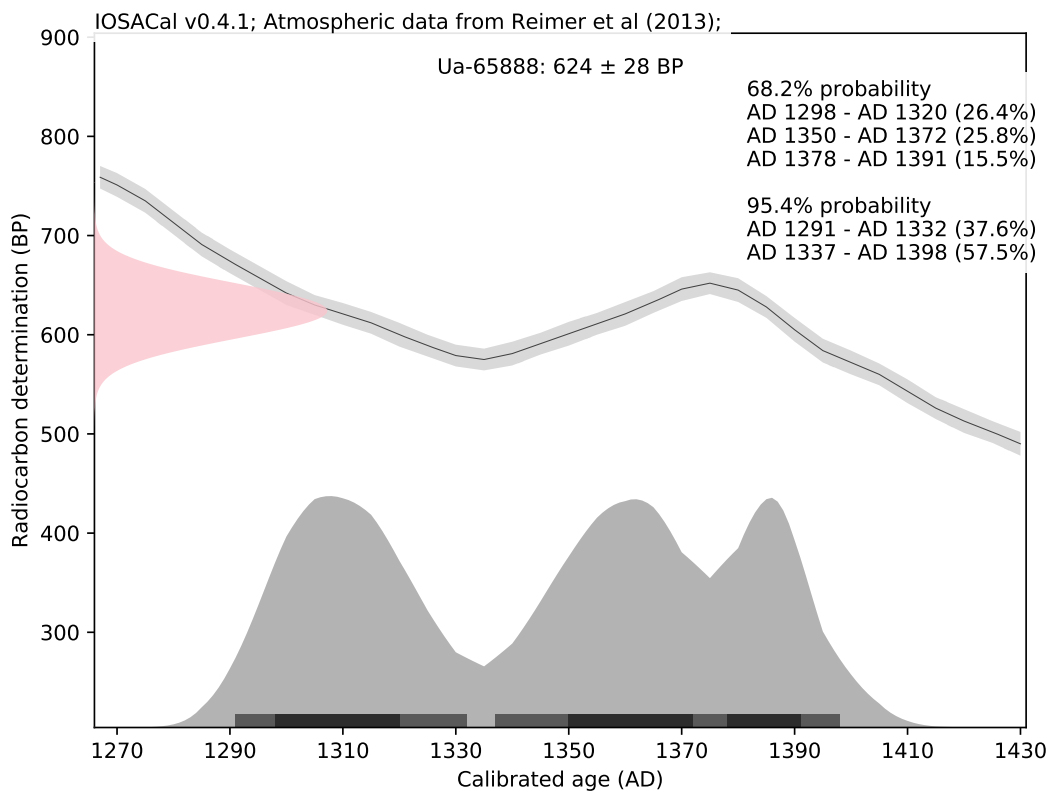
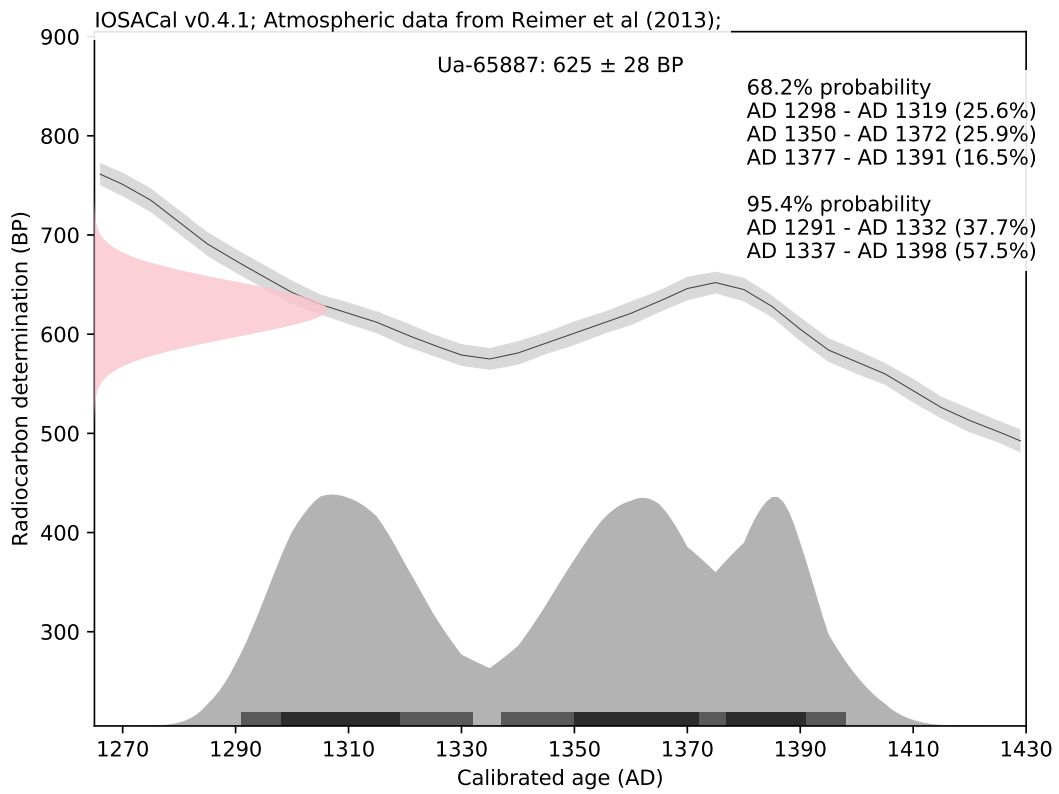

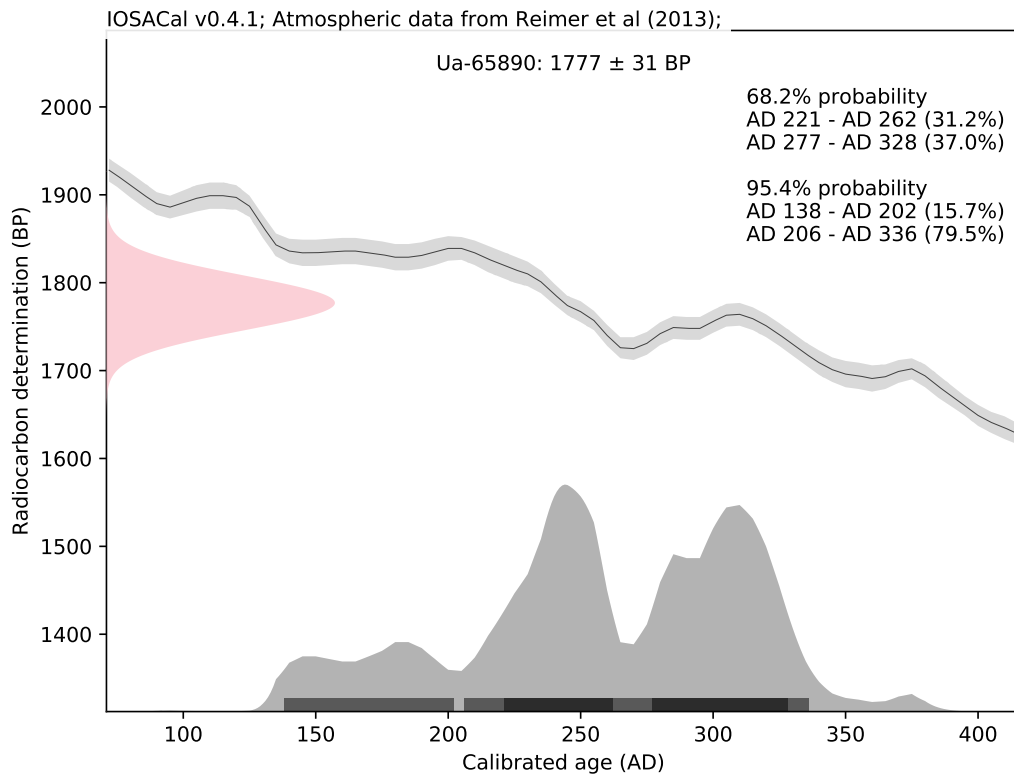
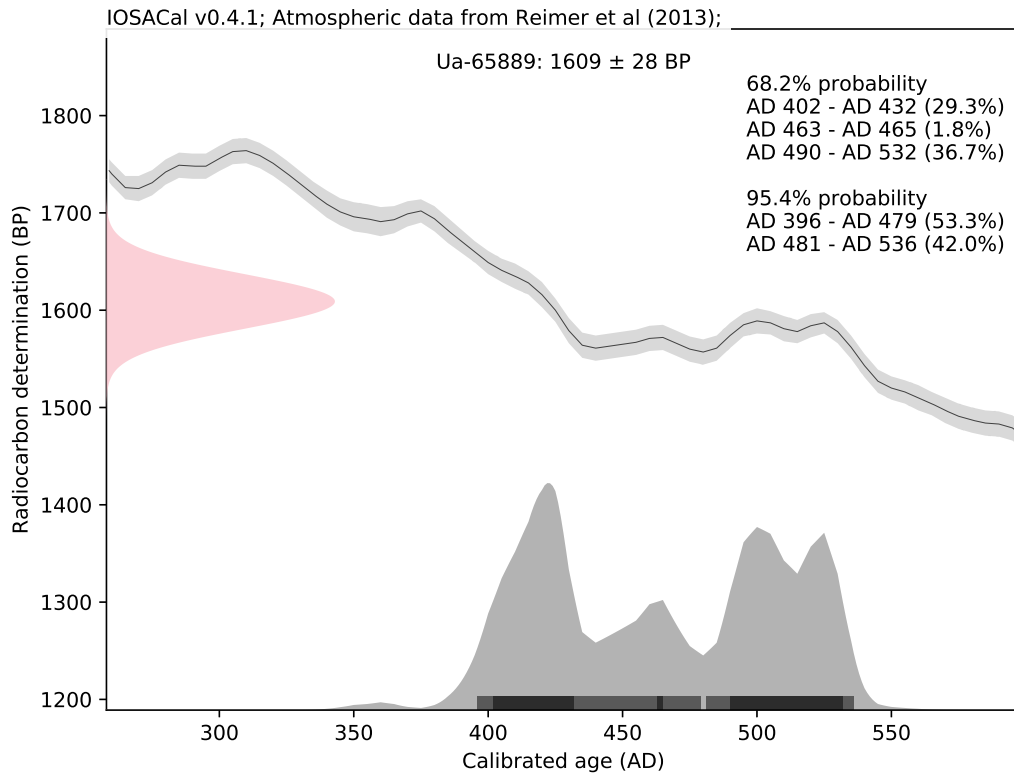

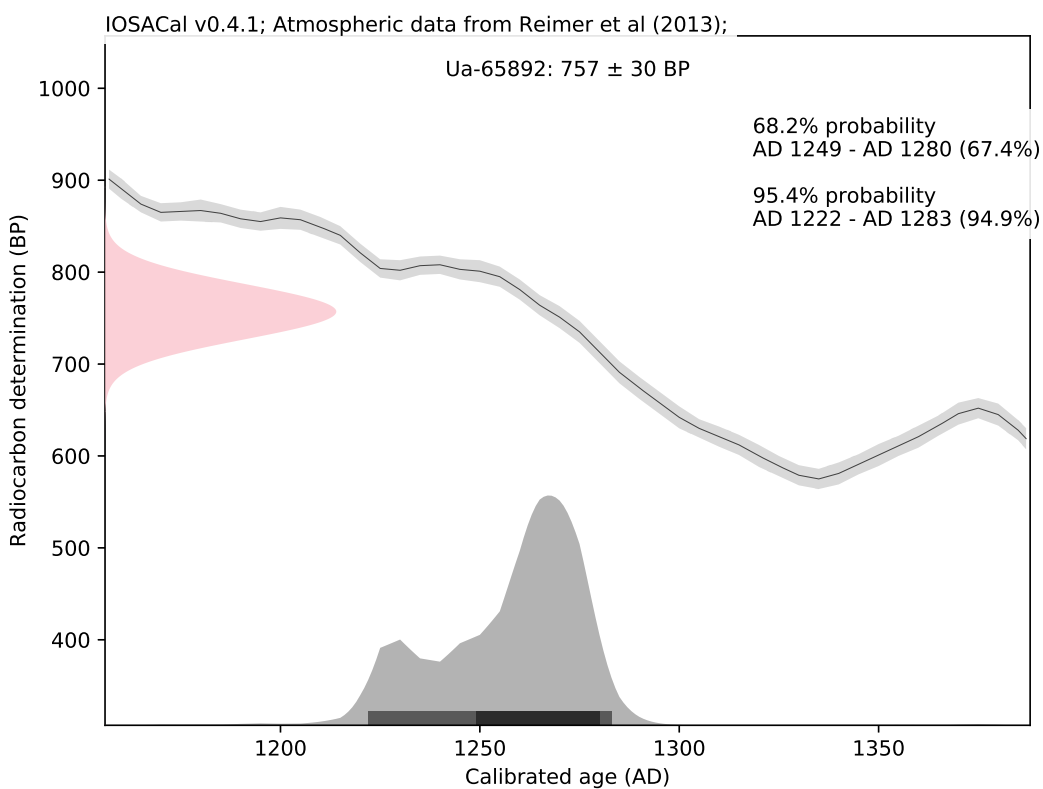
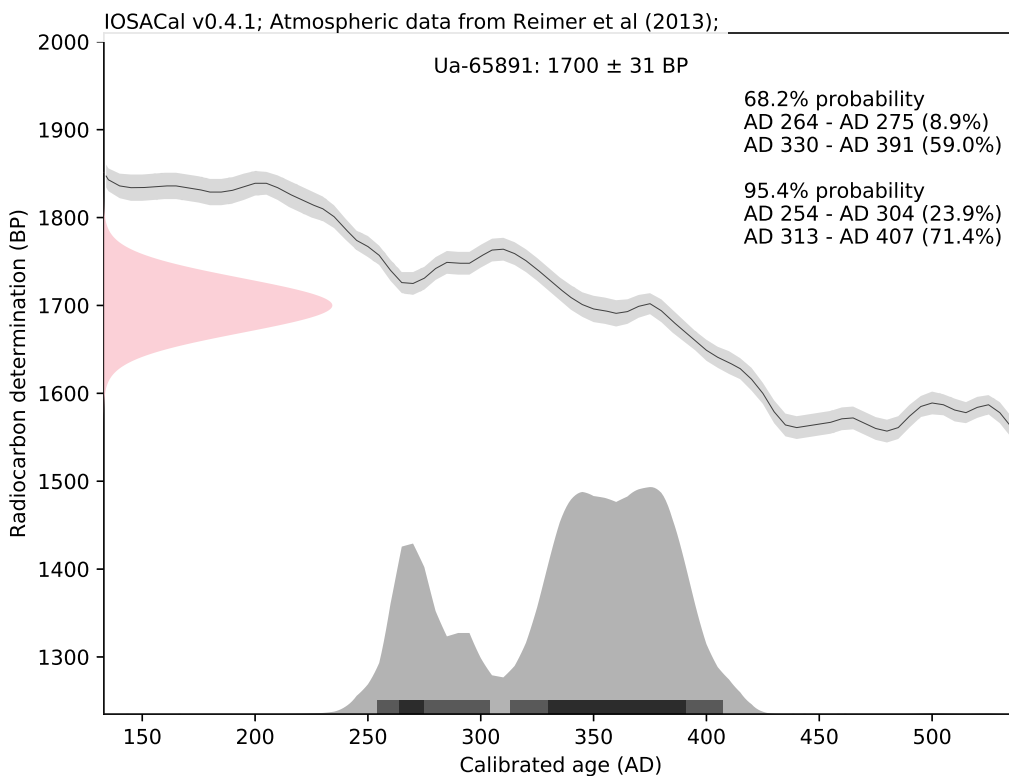

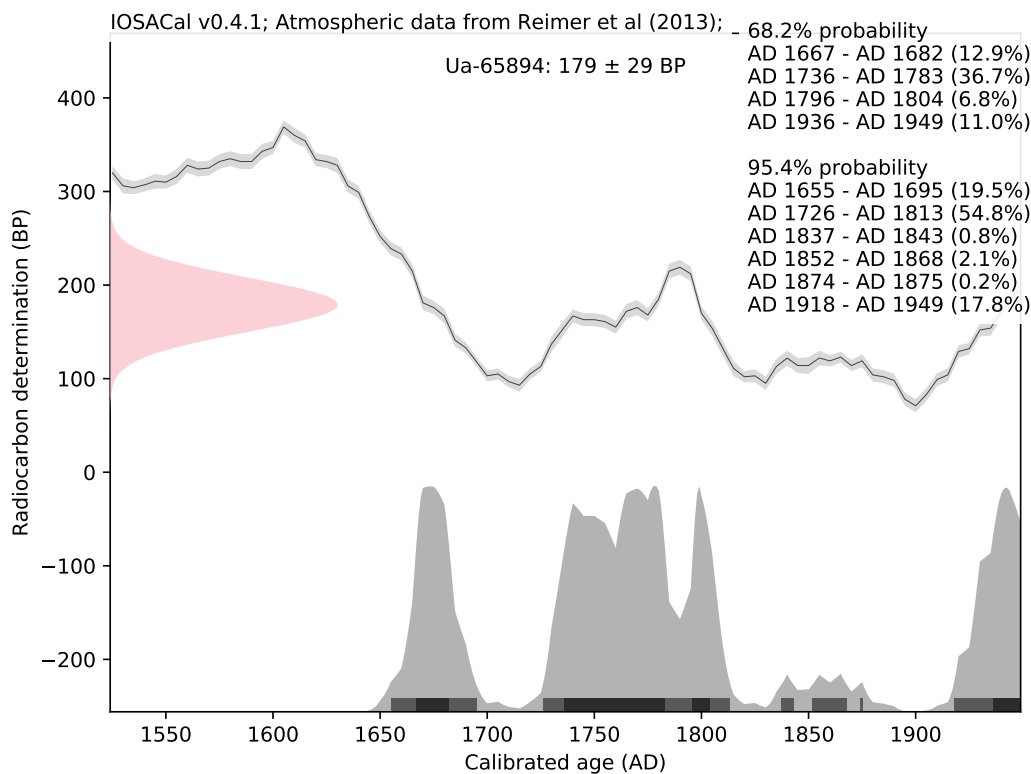
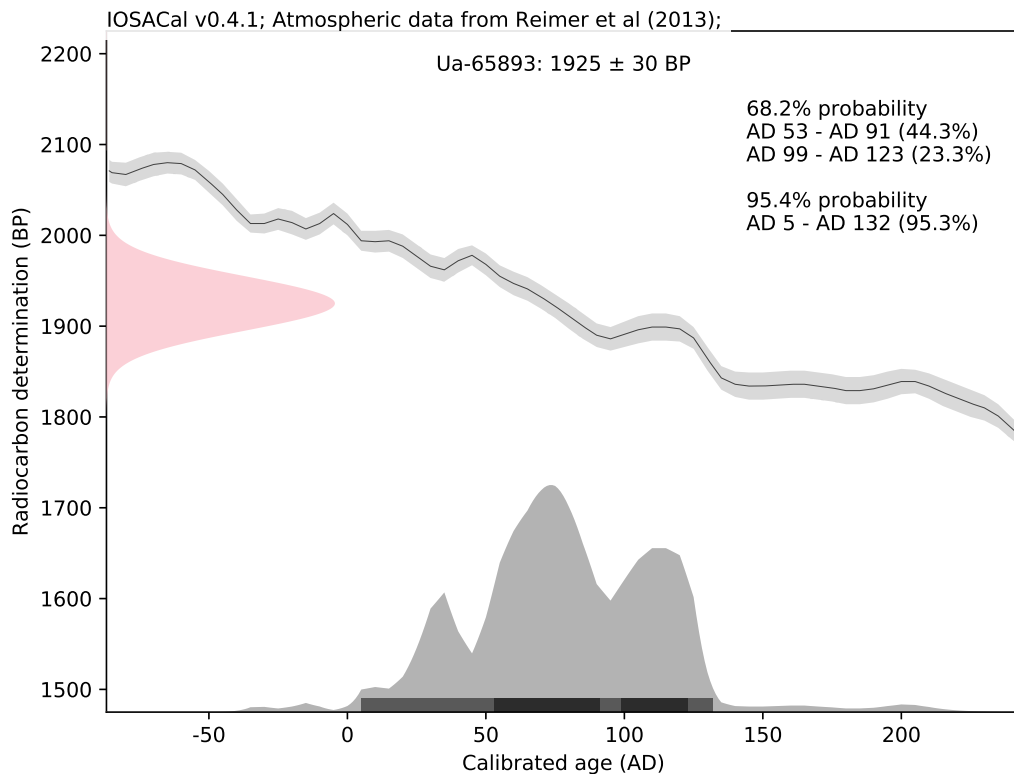

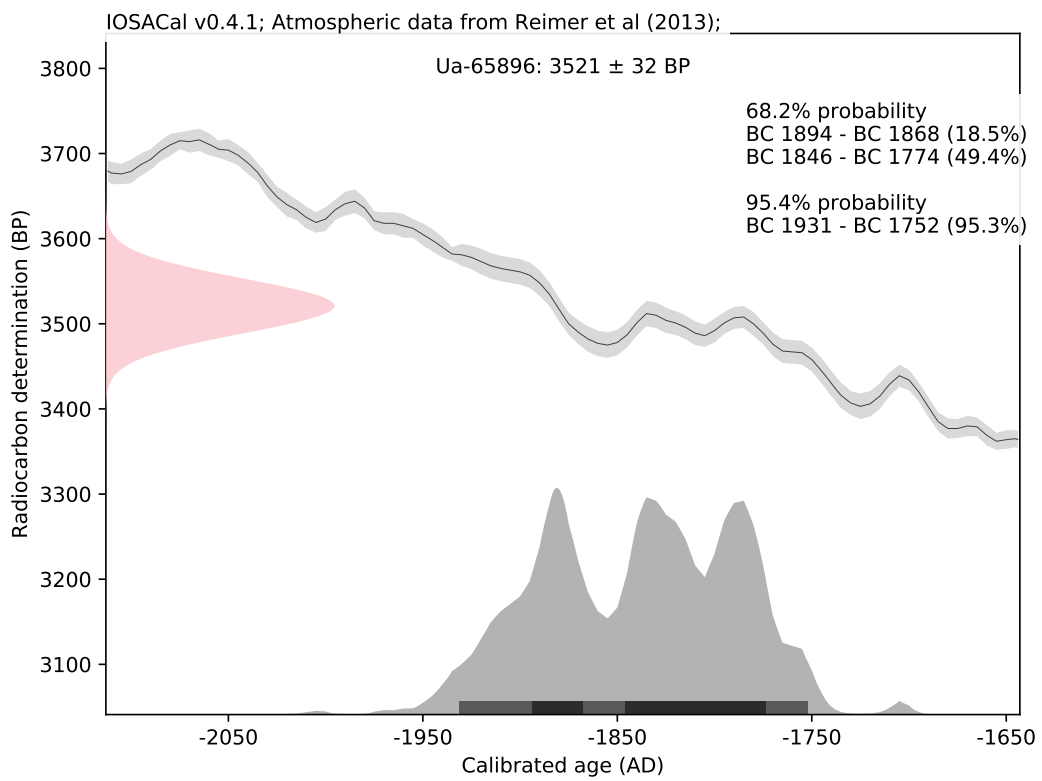
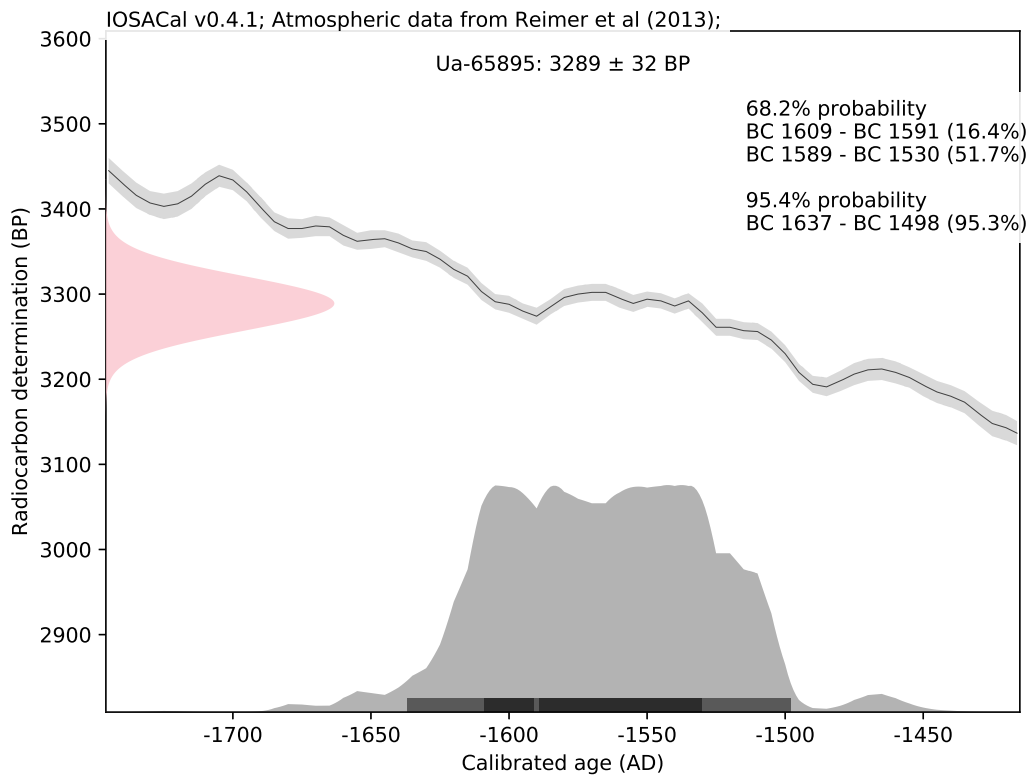

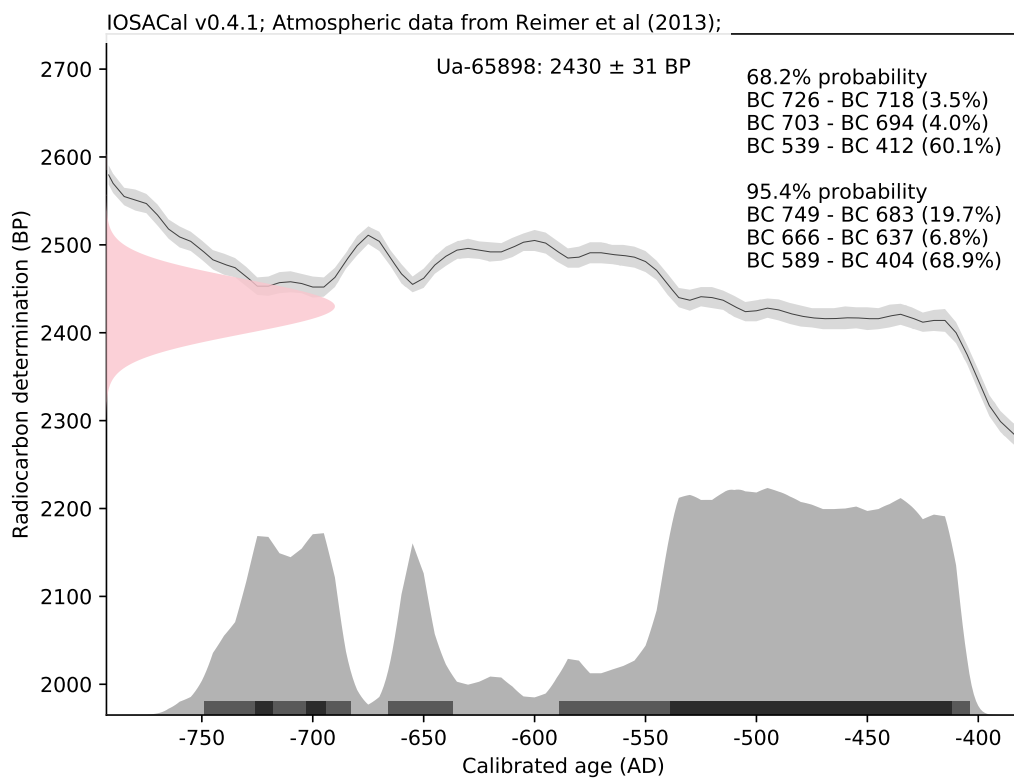
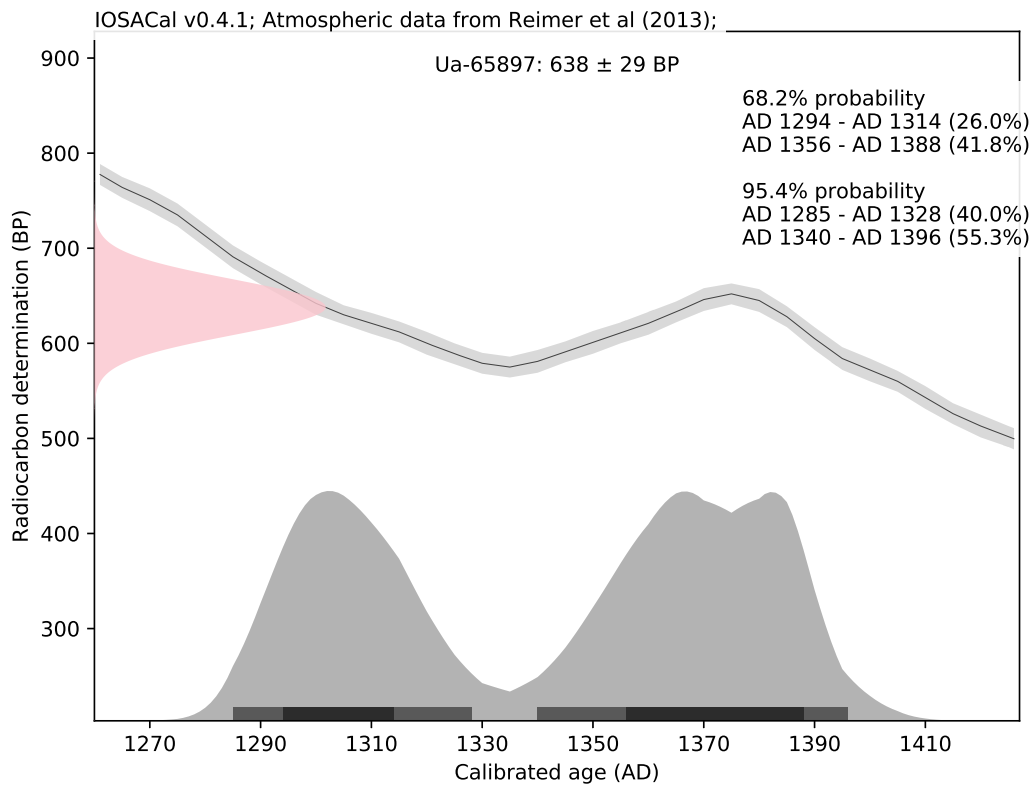

SWECO

SWECO RAPPORT Uppdragsnummer 13009741, 2020-05-27

